

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ "ПРИАЗОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ"
НАВЧАЛЬНО - НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ І
МЕНЕДЖМЕНТУ

МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО - ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

**ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ ВЕКТОР СТАЛОГО РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ, ЯК НАПРЯМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В КОНТЕКСТІ
ГЕОПОЛІТИЧНОЇ СИТУАЦІЇ**

25 - 26 травня 2023 року
Дніпро

ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»
Навчально-науковий інститут економіки і менеджменту

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ ВЕКТОР СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ, ЯК НАПРЯМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В КОНТЕКСТІ ГЕОПОЛІТИЧНОЇ СИТУАЦІЇ

Матеріали міжнародної науково-практичної конференції

Дніпро, 25 – 26 травня 2023 р.

Дніпро, 2023 р.

УДК 338

ББК 65.050.9(4/8)

Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації: тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції. (Дніпро, 25 – 26 травня 2023 р.) / ДВНЗ «ПДТУ».– Маріуполь – Дніпро: ПДТУ, 2023.– 106 с.

The European integration vector of sustainable development of Ukraine, as a direction of ensuring the economic security of the state in the context of the geopolitical situation: materials of the International Scientific and Practical Conference. (Dnipro, May 25 - 26, 2023) / SHEI «Pryazovskyi State Technical University. - Mariupol - Dnipro: PSTU, 2023. - 106p.

Випуск підготовлено за підтримки Європейської комісії в рамках проекту «EPP-1-2020-1-LT-EPPKA2-CBHE-JP Digitalization of economic as an element of sustainable development of Ukraine and Tajikistan / DigEco».

Партнери: Міністерство освіти і науки України, Маріупольська міська рада, Маріупольський міський центр підтримки та розвитку малого та середнього бізнесу, Академія економічних наук України, НТУ “Дніпровська політехніка” (м. Дніпро, Україна), Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (м. Харків, Україна), Університет Миколаша Ромеріса (м. Вільнюс, Литва), Університет Марібору (м. Марібор, Словенія), Таджицький технічний університет імені академіка м. Осімі (м. Душанбе, Таджикистан), Таджицький державний фінансово-економічний університет (м. Душанбе, Таджикистан), Краківський університет ім. Тадеуша Костюшка (м. Краків, Польща), Академія економіки ім. Д. Ценова (м. Свіштов, Болгарія), Горійський педагогічний університет (м. Горі, Грузія)

У збірці опубліковані результати теоретичних і експериментальних досліджень, науково-дослідні розробки вчених, науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти України та зарубіжних країн.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, достовірність фактів, цитат, економіко-статистичних даних, власних імен та іншої інформації.

© ДВНЗ «ПДТУ», 2023

© Колектив авторів, 2023

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ НОВОЇ ЦИФРОВОЇ РЕАЛЬНОСТІ

[ORCID: 0000-0002-7750-9791](https://orcid.org/0000-0002-7750-9791)

[Scopus Author ID: 57217106014](https://scopus.com/authid/detail.url?authorID=57217106014)

Хаджинова Олена, виконувач обов'язків ректора ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», професор, д-р екон. наук, м. Дніпро, Україна

Сало Сергій, аспірант, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», Дніпро, Україна

Olena Khadzhynova, Acting Rector of SHEI «Priazovskyi State Technical University», Professor, Doctor of Economic Sciences, Dnipro, Ukraine,

Serhii Salo, post graduate student, SHEI «Pryazovskyi State Technical University», Dnipro, Ukraine

O. Khadzhynova, S. Salo, Formation of the company's strategy in the conditions of the new digital reality.

The study is devoted to determining the features of the formation of the strategy of enterprises in the conditions of digital transformation of business and determining the conceptual foundations of the formation of the strategy of digital transformation.

Хаджинова О., Сало С. Формування стратегії підприємства в умовах нової цифрової реальності

Дослідження присвячено визначенню особливостей формування стратегії підприємств в умовах цифрової трансформації бізнесу та визначенню концептуальних засад формування стратегії цифрової трансформації.

Зміни, що відбуваються сьогодні у загальносвітовому вимірі, формують нову світову реальність, що суттєво відрізняється від усталеної моделі соціально-економічних взаємовідносин. Для утримання конкурентних позицій і забезпечення стратегічних переваг у майбутньому підприємствам вже не достатньо спиратись лише на традиційні бізнес-моделі, оскільки вони не дають достатньої гнучкості, повільно реалізуються, не здатні швидко реагувати на зміни і не відповідають вимогам цифрової трансформації соціально-економічних

відносин. Стрімке впровадження цифрових технологій у всі сфери життя посилюють потребу у перегляді стратегії подальшого розвитку підприємств. [1].

Tammy Alairys, Jim Little, Mazen Baroudi, Rohit Joshi зазначають, що цифрова трансформація соціально-економічних відносин зачіпає усі сфери життєдіяльності за рахунок масового поширення і застосування новітніх цифрових технологій, полегшення їх доступності, удосконалення цифрових навичок використання серед учасників цих відносин, появи нових цифрових платформ взаємодії тощо. Одночасно з тим, успішна трансформація обмежується реальною готовністю інфраструктури, бізнес-процесів, персоналу та наявних продуктів і сервісів до переходу на новий рівень, відсутністю належного рівня координації та управлінського супроводження, досвіду, мережі бізнес агентів та агентів інновацій і агентів сприяння тощо [2].

Не можливо не погодитись з Tammy Alairys, Jim Little, Mazen Baroudi, Rohit Joshi, які зазначають, що особливістю процесів цифрової трансформації є їх посилення за рахунок виникнення комбінаторного ефекту або ж ефекту взаємоприскореного розвитку завдяки можливості одночасного застосування значної кількості нових технологій [2]. В своїй статті Wei H.V., зазначає, що різні поєднання цих технологій (штучного інтелекту, роботизації, віртуальної та доповненої реальності, машинного навчання, інтернету речей, блокчейн тощо) дозволяють отримувати інші, більш ефективні рішення, які можна згрупувати у три напрямки: трансформація бізнес-моделей, моделей операційної діяльності та інновацій клієнтського досвіду [3].

Отже, цифрова трансформація тягне за собою суттєве перетворення структури, процесів та бізнес-моделі, що потребує розробки відповідної стратегії підприємства і зміни управління.

Розроблення стратегій підприємств є першим і основним етапом цифрової трансформації бізнес-процесів, що включає у себе набір сценаріїв, що відповідають за бізнес-завдання підприємства. Ефективна стратегія не може бути просто метою підвищення ефективності та оптимізації бізнесу. Успішна реалізація цифрової стратегії дасть змогу підприємствам не втратити свої конкурентні позиції і завоювати нові ринки.

Стратегія цифрової трансформації підприємства в нашому дослідженні розглядається як процес координації цифровізації ключових сфер діяльності підприємства: бізнес-моделей, клієнтського досвіду, операційних процесів із загальним стратегічним напрямом, з метою створення (підвищення) цінності продуктів, послуг та рішень у цифровій економіці.

Концепція формування стратегії цифрової трансформації включає покрокове перетворення структури, процесів і бізнес-моделі підприємства і передбачає:

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»

1. Визначення пріоритетних процесів і цільових сфер діяльності для цифрової трансформації.

2. Оцінку ефективності пропонованих змін.
3. Розробку концепції цифрового підприємства.
4. Розробку стратегії і бізнес-моделі.
5. Портфель і дорожні карти проєктів.

Управління будь-якою трансформацією бізнесу передбачає здійснення ефективного менеджменту змін, тобто управління операційними, структурними, технологічними, культурними змінами та адаптацією персоналу до них. У випадку цифрових трансформацій досягти максимальних переваг від їх впровадження можливо завдяки реалізації: змін у ринковій та бізнес-моделі, ціннісній пропозиції, продуктах та послугах; змін в технологічній інфраструктурі; змін у здійсненні бізнес-процесів; змін в організаційній структурі, культурі та відповідальності персоналу.

У стратегічному вимірі підприємства продовжують рухатись у напрямку впевненого розвитку та генерації прибутку, доповнюючи стратегічні положення необхідністю збереження продуктивності працівників і трансформації бізнес-процесів, продуктів та сервісів, частина з яких має бути вирішена у поточному режимі. Для багатьох підприємств основною стратегічною ціллю є досягнення більш високого, конкурентоспроможного рівня розвитку, максимізації прибутку та збереження висококваліфікованого кадрового складу підприємства, побудови нової стратегії розвитку бізнес – процесів, зміни та удосконалення асортиментних позицій. Таким чином, першочерговим завданням стає постійний моніторинг і аудит найбільш ефективних бізнес процесів, впровадження більш інноваційних і ефективних в організацію бізнесу для досягнення стратегічних цілей розвитку і отримання максимальних прибутків, отримання конкурентних переваг, тощо.

Перелік використаних джерел

1. Чепелюк М.І., Куценко К.І. Комплексний підхід до стратегії цифрової трансформації промислових підприємств [Електроний ресурс] Режим доступу: http://bses.in.ua/journals/2021/66_2021/15.pdf
2. Tammy Alairys, Jim Little, Mazen Baroudi, Rohit Joshi (2020). The combinatorial effect of emerging technologies. Ernst & Young, 12 p.
3. Bei H.V. Stratehichni ta taktychni pytannia uspishnoi transformatsii biznesu v umovakh tsyfrovoi realnosti. Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia. 2020. № 4 (40). S. 260-270.

This research is/was funded by the European Social Fund under the No 09.3.3-LMT-K-712-23-0211 “Transformation of the economic security system of enterprises in the process of digitalization measure. ”

**LIBERALIZATION OF THE ELECTRICITY MARKET IN GEORGIA:
PROBLEMS AND PROSPECTS**

Гіулі Гігуашвілі, д-р екон. наук, професор, Горійський державний університет, Грузія

Александр Садагашвілі, студент другого курсу бакалаврату права Горійського державного університету, Гори, Грузія

Giuli Giguashvili, PhD in Economics, Professor, Gori State University, Georgia

Aleksandre Sadagashvili, A second-year student in the Bachelor's Programme of Law Gori State University, Gori, Georgia

G. Giguashvili, A. Sadagashvili. Liberalization of the electricity market in Georgia: problems and prospects

In recent years, against the background of global risks, the covid-pandemic, and the unjust war between Russia and Ukraine, energy security problems have emerged. Like the rest of the world, in Georgia, the need to solve the issues related to energy supply, perfecting the relevant legislation, and liberalization of the electricity market is on the agenda.

Keywords: electricity market liberalization, energy exchange.

Г.Гігуашвілі, А.Садагашвілі. Лібералізація ринку електроенергії в Грузії: проблеми та перспективи.

В останні роки на тлі глобальних ризиків, пандемії ковіду та несправедливої війни між Росією та Україною виникли проблеми енергетичної безпеки. Як і в усьому світі, в Грузії на порядку денному стоїть питання вирішення питань енергопостачання, вдосконалення відповідного законодавства, лібералізація ринку електроенергії.

Ключові слова: лібералізація ринку електроенергії, енергетична біржа.

Energy consumption in Georgia is increasing every year. From the beginning of the 21st century until now, energy consumption in the country has increased by about 90% [1]. The main part of the electricity demand is met by local generation facilities, hydro, and thermal power plants. Only 20% of the electricity generation potential from the rivers in Georgia has been utilized. In order for

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»

Georgia to become independent in terms of electricity throughout the year, the use of rivers is not the only possibility. Although the country has relatively limited reserves of traditional energy sources: coal, oil, and natural gas, it is rich in renewable energy sources such as wind and solar energy [2]. A developing, small-economy Georgia that aspires to join the European Union can become an example and show the rest of the world, based on the use of renewable energies, how to increase energy efficiency and encourage economic development [3]. According to the information of the Ministry of Economy of Georgia, there are currently 202 renewable energy projects in various stages of development, including 153 hydro, 18 wind, and 31 solar power plants [4]. By 2032, it is planned to increase the share of wind and solar power plants to about 10%.

The country's energy system is connected with the energy systems of Russia, Turkey, Azerbaijan, and Armenia. The largest part of the electricity trade volume comes from the first three countries. Imports from the mentioned countries are carried out in winter to meet the increased demand - exports are carried out in summer months due to the abundance of natural water and the excess of generated electricity [5, p.25].

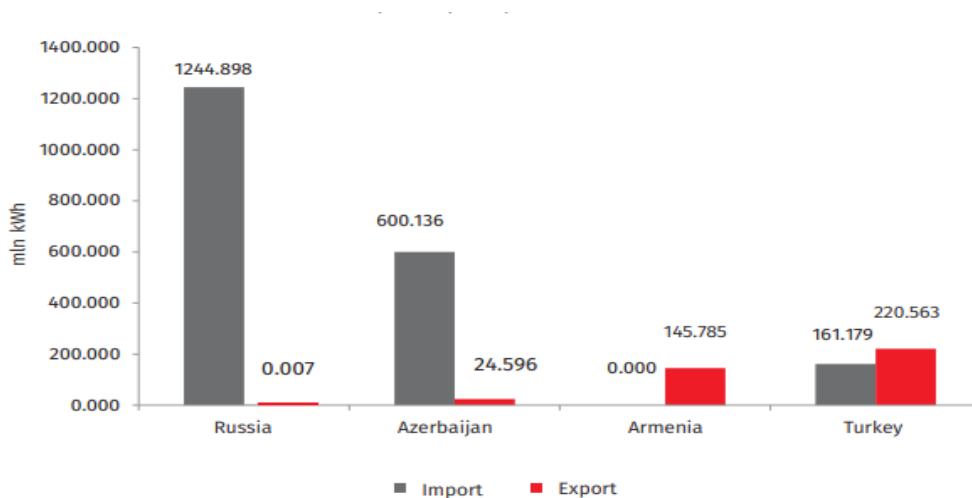

Fig. 1 Export-Import by Countries 2021

Source: Georgian State Electrosystem

In 2021, Georgia's consumption increased sharply to 14.26 billion kWh, while the system output accounted for 12.65 billion kWh. To cover the increased consumption, 2.01 billion kWh of electricity was imported, while exports amounted to 0.391 billion kWh. Increased imports and reduced exports were led by growth in system consumption and delays in the commissioning of generation facilities. In 2021, the transit of electricity through the Georgian energy system between neighboring energy systems amounted to 1.184 billion kWh.

Following the forecasts of the Ten Year Network Development Plan of Georgia 2022-2032 the rough estimates show that annual domestic consumption of electricity will increase by about 3% each year (up to about 17.1 billion kWh by 2027, 19.8 billion kWh by 2032), annual generation will rise on average 10% per year (up to about 25.5 billion kWh by 2027 and 33.8 billion kWh by 2032). Accordingly, up to about 8.4 billion kWh per annum will be subject to export by 2027 and 14 billion kWh - by 2032 [5, p.28].

Georgia aims to develop cross-border electricity trade by strengthening transmission infrastructure. The initiative of the Black Sea undersea power cable project, which belongs to Georgia, will physically connect the Georgian power system with the European power system. The European Union strongly supports the Black Sea submarine cable project and participates as an observer [6]. Therefore, the compatibility issue of energy markets with EU legislation is critically significant in terms of the maximum utilization of trade opportunities.

In Georgia, the process of liberalization of the energy market was laid in 2019, after the Georgia Law "On Energy and Water Supply" came into effect [7]. The law establishes the legal framework within which the security of supply policy, obligations of market participants, and procedures for the security protection of supply is determined. On the basis of the law, it was planned to establish new models of energy markets to ensure, first of all, the improvement of the competitive environment instead of one monopolistic supplier, many suppliers will appear on the market, and electricity and natural gas customers will have the option to choose the provider that offers the best price or service.

Georgian law on "Competition" is particularly significant. All of its amendments were elaborated based on the requirements of the Deep and Comprehensive Free Trade Area (DCFTA) and the practice of the European Commission and the European Court of Justice. The law defined the competence of the Georgian National Energy and Water Supply Regulatory Commission (GNERC) to ensure effective competition in the energy market. The commission was granted the authority to conduct market research and sanction relevant entities in case of violation of competition legislation. At the legislative level, necessary for the enforcement of competition law created the full range of norms, and the issues of separation of competence between the National Competition Agency of Georgia and the relevant regulatory bodies were fundamentally regulated [8].

Energy market liberalization implies the market principles establishment in the energy production segment, transmission, and distribution. As European and international experience shows, the liberalization of the energy market ultimately brings positive results for the establishment of a stable, energy-efficient, ecological, and end-user-oriented energy sector [9].

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»

According to the researchers, the energy market liberalization process will lead to the role limitation of the "Georgian Energy and Water Supply Regulatory National Commission" (GNERC) in the electricity price policy. According to the new model, the dynamics of electricity prices will be greatly determined by the market, which, in part, exposes consumers to the risk of unstable and high tariffs. However, the law envisages the regulation of the electricity market in order to prevent the formation of an unavoidable natural monopoly [9].

On April 16, 2020, the government of Georgia approved the concept of a new electricity market model. It envisions a market that will be sustainable and thus ensure the security of supply and quality of service in the long run. Along with the organized electricity markets establishment, the concept of the market aims to promote the regional integration of Georgia with its neighboring countries; Create and ensure the liberalization of the electricity market. The market concept envisages the formation of such an environment, which ensures the fairness and non-discrimination of the market as well as reduces the risks associated with trade. It establishes the principles of social protection of vulnerable consumers, ensures access maintenance to electricity, and fights against energy poverty [10].

References

1. Salkhinashvili, M., & Giguashvili, G. (2023). New challenges of the Georgian energy sector and their legal regulation. *Scientific Collection «InterConf+»*, (32(151), 583–593. <https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.04.2023.062>
2. Giguashvili, G. (2022). THE MAIN CHALLENGES OF ENERGY INDEPENDENCE OF GEORGIA. *Grail of Science*, (21), 19–24. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.28.10.2022.001>
3. National Renewable Energy Action Plan (NREAP) (2019), http://www.economy.ge/uploads/files/2017/energy/samoqmedo_gegma/ganakhlebadi_energiis_ero_vnuli_samoqmedo_gegma_2020.pdf
4. Mghebrishvili, V. (2023). The energy sector of Georgia is in an active phase of development - Romeo Mikoutadze at the IRENA assembly. URL: <https://bm.ge/ka/article/saqartvelos-energetikis-seqtori-ganvitarebis-aqtiur-fazashia---romeo-miqautadze-irena-s-asambleaze/124739/>
5. Georgian State Electrosystem (2022), 2021-2022 Annual Report https://www.gse.com.ge/sw/static/file/ANNUAL_REPORT_2021-22_ENG_1.pdf
6. Herchinsky, P. (2023). The European Union strongly supports the Black Sea submarine cable project. <https://www.businessinsider.ge/ka/product/2114>

7. THE LEGISLATIVE HERALD OF GEORGIA (2019). Law of Georgia “On Energy and Water Supply”. <https://www.matsne.gov.ge/ka/document/view/4747785?publication=7>
8. Narmania, D. (2022). Liberalization of the energy market aims to increase competition in the energy market. <https://www.interpressnews.ge/ka/article/734593-davit-narmania-energetikuli-bazris-liberalizacia-miznad-isaxavs-energetikul-bazarze-konkurenciis-gazrdas/>
9. EU ASSOCIATION AGREEMENT (2017), Electricity Market Liberalization, Prospects and Challenges. <http://eugeorgia.info/ka/article/677/electroenergiis-bazris-liberalizacia-perspeqtivebi-da-gamowvevebi/>
10. Legislative Herald of Georgia (2020). On approval of the electricity market model concept. <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4852064?publication=0>

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА АСОРТИМЕНТНУ ПОЛІТИКУ В РОЗДРІБНІЙ ТОРГІВЛІ

Марченко Аліна, здобувач спеціальності: «менеджмент», ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Дніпро, Україна

Alina Marchenko, graduate of the specialty "Management", SHEI «Pryazovskyi State Technical University», Dnipro, Ukraine

A. Marchenko. Research of the impact of the digital technologies' introduction on the assortment policy in retail trade.

Investigation of the impact of digital technologies implementation on assortment policy in retail trade. The influence of the introduction of digital technologies on the assortment policy at retail enterprises is studied. The importance of using digital tools in doing business to increase its efficiency and competitiveness is established.

Keywords: digital technologies; assortment policy; retail trade; competitiveness

Марченко А. Дослідження впливу впровадження цифрових технологій на асортиментну політику в роздрібній торгівлі.

Дослідження впливу впровадження цифрових технологій на асортиментну політику в роздрібній торгівлі. Досліджено вплив впровадження цифрових технологій на асортиментну політику на підприємствах сфери ритейлу. Встановлена важливість використання цифрових інструментів у веденні бізнесу для підвищення його ефективності та конкурентоспроможності.

Ключові слова: цифрові технології; асортиментна політика; роздрібна торгівля; конкурентоспроможність.

За результатами науково-технічного прогресу, інформаційні та технологічні зміни є вагомим напрямком розвитку підприємств торгівлі, що змінюють якісні та кількісні показники економічної, технічної, соціальної та інформаційної складових діяльності бізнес-структур порівняно з попередніми [1]. Сьогодні інструменти цифровізації стали необхідними для ведення бізнесу в сфері роздрібної торгівлі, а їх впровадження матиме значний вплив на асортиментну політику підприємств.

Як відомо, управління асортиментом – це процес обґрунтування управлінських рішень щодо випуску та реалізації продукції, на основі чого відбувається досягнення основних цілей діяльності підприємств [2]. При цьому формування асортиментної політики на підприємствах у роздрібній торгівлі формується за допомогою діяльності різних підрозділів: маркетингу, збуту, планово-економічного та фінансового відділів.

Відповідно до джерела [3], цифрові технології можуть впливати на асортимент підприємств шляхом оптимізації та автоматизації різних відділів, а саме:

- маркетинг: за допомогою цифрових технологій (наприклад, інтернет-магазини) може проводитися аналіз поведінки споживачів, їх інтересів та вибір конкретних товарів/послуг, що дозволить відділу маркетингу ефективніше здійснювати прогнозування попиту для кращого асортименту товарів, для більш точної відповідності потребам покупців;

- збут: цифрові інструменти (наприклад, POS-системи) дозволять оптимізувати процес контролю запасів, забезпечуючи належний рівень товарних запасів, та збільшити ефективність управління продажами та лояльністю клієнтів;

- планово-економічний відділ: цифрові технології можуть допомогти спостерігати за рівнем прибутковості асортименту товарів, що дозволить проводити аналіз та контролювати кожний товар з асортименту, вчасно вирішувати зберігати чи вилучати його;

- фінансовий відділ: за допомогою цифрових інструментів може проводитися автоматичний облік фінансів, контроль бюджету на рівні асортименту товарів, що дозволить зменшити ризики та підвищити ефективність управління фінансами.

Слід зазначити, що впровадження цифрових технологій може мати як позитивні, так і негативні наслідки для бізнесу. Позитивний вплив полягає в тому, що цифрові інструменти можуть допомогти збирати, виконувати обробку даних та ефективно аналізувати їх у великому обсязі за короткий час. Дані про попит та кон'юнктуру ринку, а також аналітичні інструменти дають змогу покращити точність прогнозування змін у попиті та споживчих звичках, запобігти перепродукції, удосконалювати асортимент товарів, зменшити залишки на складах, збільшити рентабельність бізнесу. Крім того, можливе зниження витрат на складання та аналіз асортиментної політики і збільшення лояльності клієнтів, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності компаній.

Разом з тим негативними наслідками впровадження цифрових технологій є: недостатність фінансування для оновлення, а також підтримання обладнання та програмного забезпечення; можливість помилок та збоїв в роботі технологій, що може призвести до додаткових фінансових витрат; ризик виникнення загрози інформаційної безпеки; можливе зменшення продажів та збитків, що пов'язане з відчуттям споживачами перевантаження інформацією та зменшення можливості отримати професійну консультацію працівників.

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»

Отже, впровадження цифрових технологій на підприємствах роздрібно́ї торгівлі може стати ефективним інструментом для оптимізації точності та ефективності асортиментної політики, і, відповідно, матиме позитивний вплив на конкурентоспроможність, ефективність та продуктивність бізнесу в цілому.

Оскільки вплив цифрових технологій на підвищення конкурентоспроможності підприємств сфери ритейлу України вивчено недостатньо, це вимагає проведення подальших досліджень цієї теми для отримання більш детальної інформації, зокрема щодо впливу окремих елементів цифровізації на показники економічної ефективності діяльності компаній роздрібно́ї торгівлі.

Перелік використаних джерел

1. Касич О. А., Марченко К. О. Асортиментна політика підприємства: мета, завдання, моделі. Ефективна економіка. 2018. № 6. С. 1-6. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2018/10.pdf (дата звернення: 31.03.2023)
2. Чміль Г. Л. Передумови розвитку цифрової трансформації мікроекономічних систем ритейлу. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2020. Т. 3. № 4. С. 48-55. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2021/11/2020-4t3-10.pdf> (дата звернення: 31.03.2023).
3. Олешко Т. І., Касьянова Н. В., Смерічевський С. Ф. та ін. Цифрова економіка : підручник. К.: НАУ, 2022. 200 с.

ЩОДО БАНКІВСЬКОЇ КРИЗИ 2023

[ORCID: 0000-0002-0288-9750](https://orcid.org/0000-0002-0288-9750)

Тимошенко Марина Вікторівна, доцент кафедри фінансів і банківської справи, канд. техн. наук, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Дніпро, Україна

Maryna Tymoshenko, Associate Professor of the Department of Finance and Banking, PhD in Technical Sciences, SHEI «Pryazovskyi State Technical University», Dnipro, Ukraine

M. Tymoshenko. Regarding the banking crisis of 2023.

The paper highlights the preconditions for crisis phenomena in the global banking system. The circumstances of the bankruptcies of several banks in March 2023 are covered. The probability of the global financial crisis is considered. The basis of the research is a set of theoretical and practical issues of the functioning of the global banking system

Keywords: global banking system; financial crisis; inflation; economic fragmentation; geopolitical risks.

Тимошенко М. В. Щодо банківської кризи 2023.

У роботі виокремлено передумови кризових явищ у світовій банківській системі. Висвітлено обставини банкрутств окремих банків у березні 2023 р. Розглянуто ймовірність настання світової фінансової кризи. Базою дослідження є сукупність теоретичних і практичних питань щодо процесу функціонування світової банківської системи.

Ключові слова: банківська система; фінансова криза; інфляція; економічна фрагментація; геополітичні ризики.

Останнім часом все більше експертів схиляються до думки стосовно нової світової банківської кризи, основними причинами якої є зростання інфляції, агресія Росії, зниження темпів економічного зростання [1-3].

Пандемія COVID-19 сформувала суттєві виклики для банківських систем. Використовувалась додаткова емісія грошей, що призвела до стрімкого зростання інфляції [4]. Відсутність дієвого механізму нівелювання наслідків даних процесів, призвела до формування значних ризиків у сфері сталого розвитку світової банківської системи [4; 5].

Березень 2023 року висвітлив значні проблеми в глобальній банківській системі. В США збанкрутували два регіональні банки - Silicon Valley Bank (SVB) і Signature Bank. В

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»

подальшому фінансові органи та уряд США вимушені були профінансувати First Republic Bank [6]. В Швейцарії було здійснено вимушений продаж другого за розміром банку країни Credit Suisse. Проблеми виникли у найбільшого банку Німеччини Deutsche Bank.

Щодо банкрутства SVB - незважаючи на його специфіку, проблеми банку були пов'язані не з інвестиціями у сектор високих технологій а із інвестиціями у державні облигації США. Етапи банкрутства: зростання відсоткових ставок - значне перевищення поточних зобов'язань відносно високоліквідних активів; публікація фінансової інформації - падіння цін на акції банку, зниження довіри інституціональних інвесторів; висвітлення інформації у ЗМІ - відтік приватних коштів, криза неплатоспроможності [5; 6].

Після банкрутства SVB спостерігалось падіння ціна на акції інших банків, було сформовано потенційній передумови до загальнодержавної, а згодом - світової банківської кризи [5; 6].

Але на думку окремих експертів схожість між подіями 2023 та 2008 рр. дуже обмежена. Нещодавня нестабільність була спричинена «особливими випадками» проблемних банків. Не було нічого подібного стосовно небезпечних процесів субстандартної іпотеки. Завдяки новим правилам банки здебільшого добре капіталізовані, мають значну ліквідність та здорові баланси.

Проте умови нестабільності в банківському секторі підсилюють фрагментація на конкуруючі блоки; зниження еластичності пропозиції; очікування багатополарності; геополітичні ризики; нові моделі торгівлі (з впливом на платіжну інфраструктуру та міжнародні валютні резерви).

Однією з можливих перспектив розвитку банківського сектору є зростання інвестицій у створення ефективних фінансових інструментів для зменшення ризиків та підвищення прибутковості. Перспективним є зменшення бюрократії, що сприятиме розвитку інноваційних продуктів.

Отже сучасні перспективи розвитку банківського сектору світу в умовах високої інфляції, системного підвищення відсоткових ставок та економічної нестабільності є складними та неоднозначними. Банки мають шукати нові шляхи для підвищення своєї прибутковості та зменшення ризиків, в той час як уряди та регуляторні органи повинні забезпечувати стабільність банківського сектору. Основою політики центральних банків має бути забезпечення грошово-кредитної стабільності.

Слід розуміти, що потенційна криза в банківському секторі США та ЄС може мати значний вплив на банківський сектор України.

Таким чином, незважаючи на негативні події у світовому банківському секторі, не можна казати про потенційне настання світової банківської кризи, але проблемна

трансформація світової економіки, зростання інфляції та відсоткових ставок формує значні ризики в даній сфері для сталого розвитку як банківської системи світу загалом, так і української банківської системи зокрема.

Перелік використаних джерел

1. Bouvatier, V., & El Ouardi, S. (2023). Credit gaps as banking crisis predictors: a different tune for middle-and low-income countries. *Emerging Markets Review*, 101001.
2. Holmes, M., & Simpson, K. (2023). The Bonds that Tie: Crisis and Cooperation. In *Nationalism in Internationalism: Ireland's Relationship with the European Union* (pp. 79-99). Cham: Springer International Publishing.
3. Lin, S. L., & Jin, X. (2023). Does ESG Predict Systemic Banking Crises? A Computational Economics Model of Early Warning Systems with Interpretable Multi-Variable LSTM based on Mixture Attention. *Mathematics*, 11(2), 410.
4. Ma, C., Rogers, J., & Zhou, S. (2023). Modern pandemics: Recession and recovery. *Journal of the European Economic Association*, jvad019
5. Heider, F., Krahnert, J. P., Pelizzon, L., Schlegel, J., & Tröger, T. (2023). European lessons from Silicon Valley Bank resolution: A plea for a comprehensive demand deposit protection scheme (CDDPS).
6. Ali, H., Aysan, A. F., & Yousef, T. M. (2023). From Tech Hub to Banking Failure: Exploring the Implications of CBDCs on the Destiny of Silicon Valley Bank.

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»

THE CURRENT STATE OF INNOVATION PROCESSES IN UKRAINE

[ORCID: 0000-0002-2022-3071](https://orcid.org/0000-0002-2022-3071)

Амельницька Олена, завідувачка кафедри інноватики та управління, канд. екон. наук, доцент, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Дніпро, Україна

Olena Amelnytska, Head of the Department of Innovation and Management, PhD in Economics, Associate Professor, SHEI «Pryazovskyi State Technical University», Dnipro, Ukraine

O. Amelnytska. The current state of innovation processes in Ukraine.

The essence and components of indicators for assessing the activity and efficiency of innovative activity used in international practice are considered. An assessment of the value of indicators for evaluating innovative activity in Ukraine is given.

Key words: innovations, innovative activity, innovation efficiency evaluation indicators; global competitiveness index, global innovation index.

Амельницька О. Сучасний стан інноваційних процесів в Україні.

Розглянуто сутність та складники показників оцінки активності та ефективності інноваційної діяльності, що використовуються в міжнародній практиці. Надано оцінку значення показників оцінки інноваційної активності в Україні.

Ключові слова: інновації, інноваційна активність, показники оцінки ефективності інновацій; індекс глобальної конкурентоспроможності, глобальний індекс інновацій.

Today, domestic enterprises are faced with the problem of solving the task of forming national market institutions, increasing the competitiveness of enterprises and products, and integrating the national economy into the world precisely on the basis of innovative activities as a universal way of obtaining competitive advantages. Countries-world leaders have advanced economic development due to the ability of their national economies to effectively use innovations in the form of achievements of progress.

In certain individual countries of the world, the activity and effectiveness of innovative activity in international practice is assessed by a number of indicators, the most comprehensive of which are the Global Competitiveness Index and the Global Innovation Index. It is also possible to use the Ease of Doing Business rating and the Corruption Perceptions Index to evaluate the effectiveness of innovations.

The Global Competitiveness Index is the ranking of the countries of the world according to the indicator of economic competitiveness according to the version of the World Economic Forum (World Economic Forum). The global competitiveness index assesses the country's ability under conditions of free competition to produce goods and services that meet the requirements of the world market, the implementation of which increases the well-being of the state and its individual citizens [1]. The position of Ukraine in the competitiveness rating over the last three years of the study varies between 76 and 84 places.

The Global Innovation Index is an important tool for comparing the innovative development of countries in the world. It allows you to assess the quality of available resources and conditions for innovation, as well as the achieved results of innovative activity [2]. The index consists of various indicators (eight different variables), which cover such areas as the institutional environment, human capital, research and development, infrastructure, the development of the internal market and business (Innovation Input), the development of technology and the knowledge economy, creative activity (Innovation Output) and other.

For the period from 2017 to 2020, Ukraine occupied a relatively stable place in the ranking of the Global Innovation Index - 63-64 place. If we compare the sub-indices by which the index is calculated, their indicators are correlated with the calculations of the sub-indices of the Global Competitiveness Index. By the level of institutional development, Ukraine ranks 98th among 141 countries, by infrastructural development - 112th place, and by the level of business development - 78th place. According to indicators of human capital and research and development of technologies and knowledge economy, Ukraine ranks 36th and 34th, respectively, out of 141 countries.

The rating of the ease of doing business (Doing Business) reflects how favorable the business environment is in the country. The higher the position of the country in this rating, the more favorable the conditions for the establishment and operation of the enterprise.

Ukraine's rating has been steadily improving over the past four years. During this period, the country moved from 137th place in 2016 to 83rd place in 2020. The latest improvement in the rating was largely due to the simplification of the business registration process, as well as the easing of the conditions for registering property rights and connecting to electricity networks. However, the rating does not take into account factors such as the quality of the infrastructure, the qualifications of employees, the level of corruption, etc.

The Corruption Perceptions Index (CPI) is an indicator calculated by the international organization Transparency International [3]. This index combines data from various sources that provide information on the perception of the level of corruption in the public sector of countries by business circles and experts from these countries. In 2020, the rating of Ukraine improved compared to 2019 - the country rose from 142 position to 130. This improvement was mainly due to a more

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»

critical attitude of the public towards corrupt officials, an increase in the number of cases of exposure of corruption, an increase in the number of materials about corrupt people in the mass media, and a change in the attitude of the authorities to these problems. The creation of public institutions that fight corruption, which was noted in the study Freedom House Nations in Transit, also had some positive impact on the rating.

Conclusions. According to statistics on innovation activity in the period from 2010 to 2020, Ukraine lags behind other countries in most indicators both in production and in the export of high-tech goods. Nevertheless, Ukraine still has a significant potential for the creation of world-class scientific ideas, as the country has powerful scientific schools in such fields as mathematics, physics, chemistry, medicine, radio electronics, development of new materials, information technologies, means of communication and telecommunications.

References

1. Ukraina u reitynhu hlobalnoi konkurentospromozhnosti 2019 [Ukraine in the 2019 global competitiveness rating]. Available at: <http://reforms.in.ua/ua/news/ukrayina-u-reytyngu-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-2019> (accessed April 21, 2023).
2. Rukovodstvo Oslo [Oslo Guide]. Available at: http://mgimo.ua/upload/docs_6/ruk.oslo.pdf (accessed April 23, 2023).
3. Ofitsiyni sait Hromadskoi orhanizatsii "TransparencyInternational Ukraina" [Official website of the Public Organization "Transparency International Ukraine"]. Available at: <http://ti-ukraine.org/> (accessed April 24, 2023).

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

[ORCID: 0000-0002-3861-7933](https://orcid.org/0000-0002-3861-7933)

Солідор Наталя, доцент кафедри інноватики та управління, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», канд. техн. наук, доцент, м. Дніпро, Україна

Аліна Багацька, здобувач освіти, 4 курс, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Дніпро, Україна

Natalia Solidor; Associate Professor of the Department of Innovation and Management, SHEI «Pryazovskyi State Technical University», Candidate of Technical Sciences, Associate Professor, Dnipro, Ukraine

Alina Bahatska, 4th year student, SHEI «Pryazovskyi State Technical University», Dnipro, Ukraine

N. Solidor, A. Bahatska. Ways to improve the competitiveness of Ukrainian electricity companies.

The article identifies priority directions of the HR policy of modern organisations and offers recommendations for improving the competitiveness of enterprises in the Ukrainian energy market.

Keywords: innovation; energy industry; competitiveness; concept; motivation; personnel Management; HR technologies.

Солідор Н., Багацька А. Шляхи підвищення конкурентоспроможності електроенергетичних підприємств України.

В роботі визначені пріоритетні напрямки кадрової політики сучасних організацій та запропоновані рекомендації щодо підвищення конкурентоспроможності підприємств на українському енергетичному ринку.

Ключові слова: інновація; енергетична галузь; конкурентоспроможність; концепція; мотивація; управління персоналом; HR-технології.

Сучасні тенденції соціально-економічного розвитку диктують необхідність змін в HRM. Сьогодні пріоритетними напрямками кадрової політики організацій є оптимізація витрат на персонал; перехід на нові концепції управління HR; розвиток HR-бренду компанії; автоматизація HR-бізнес-процесів; утримання та формування кадрового резерву та ін. [1-3].

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»

Управління людськими ресурсами стає все більш значущим видом управлінської діяльності та впливає на весь цикл управління.

За результатами аналізу діяльності АТ «ДТЕК Донецькі електромережі» за останні три роки авторами роботи розроблено низку рекомендацій щодо підвищення конкурентоспроможності підприємства на українському енергетичному ринку (рис. 1). Здійснюючи ці кроки, компанія може позиціонувати себе як лідера у сфері сталого виробництва енергії, підвищити надійність та стійкість енергосистеми, а також забезпечити найвищу якість обслуговування своїх клієнтів.

Нижче представлені рекомендації щодо впровадження інноваційних HRM-концепцій у систему управління досліджуваної енергетичної компанії.

1. Talent Management. Для впровадження цієї концепції топ-менеджмент АТ «ДТЕК Донецькі електромережі» має створити структурований процес управління талантами, який включає виявлення високопотенційних співробітників, надання їм можливостей для розвитку, а також забезпечення їхньої залученості та мотивації. Цього можна досягти за допомогою регулярних оглядів результатів роботи, оцінки навичок та планування наступності. Крім того, компанії слід розглянути можливість пропозиції програм навчання та розвитку, щоб допомогти співробітникам розвинути нові навички та просуватися кар'єрними сходами.

Рис. 1 Основні кроки щодо підвищення конкурентоспроможності АТ «ДТЕК Донецькі електромережі»

2. People Management. Для впровадження концепції управління людьми топменеджмент компанії має зосередитися на створенні позитивного робочого середовища, в якому співробітники відчують, що їх цінують, шанують та підтримують. Цього можна досягти за допомогою таких ініціатив, як програми визнання заслуг співробітників, гнучкий графік роботи та відкриті канали комунікації. Крім того, компанія повинна зосередитися на

формуванні різноманітного та інклюзивного персоналу, котрий відображає інтереси співтовариств, які вона обслуговує.

3. **Neuromanagement.** Для впровадження нейроменеджменту в ДТЕК «Донецькі електромережі» мають вивчити можливість використання методів, що ґрунтуються на нейронауці, задля підвищення залученості, мотивації та ефективності роботи співробітників. Цього можна досягти за допомогою таких ініціатив, як тренінг усвідомленості, тренінг емоційного інтелекту та когнітивно-поведінкової терапії. Крім того, компанії слід розглянути можливість впровадження технологічних рішень, які допоможуть співробітникам краще керувати своїм робочим навантаженням та знизити стрес.

Таким чином, впровадження інноваційних HRM-концепцій може допомогти АТ «ДТЕК Донецькі електромережі» залучити та утримати найкращі кадри, підвищити залученість та продуктивність співробітників і, відповідно, підвищити конкурентоспроможність компанії в енергетичній галузі.

Перспективним напрямом подальших досліджень є розробка моделі підвищення конкурентоспроможності підприємств енергетичної галузі України в кризових умовах.

Перелік використаних джерел

1. Андрієнко В. М. Стратегічне управління підприємствами реального сектору економіки: механізми, методи, моделі : монографія. Донецьк : ДонНУ, 2012. 155 с.
2. Боярко І. М. Стратегічне фінансове управління підприємством : монографія. Суми : Університетська книга, 2014. 175 с.
3. Бей Г. В., Серeda Г. В. Трансформація HR-технологій під впливом цифровізації бізнес-процесів. Економіка і організація управління. 2019. № 2 (34). С. 93-101. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/eiou_2019_2_12 (дата звернення 31.03.2023).

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»

МЕХАНІЗМ ТА ІНСТРУМЕНТИ ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДИКИ РИЗИК-

МЕНЕДЖМЕНТУ «НАССР» НА ПІДПРИЄМСТВАХ ХАРЧОВОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

[ORCID: 0000-0002-3861-7933](https://orcid.org/0000-0002-3861-7933)

Солідор Наталя, доцент кафедри інноватики та управління, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», канд. техн. наук, доцент, м. Дніпро, Україна

Коваленко Євген, здобувач освіти, 4 курс, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Дніпро, Україна

Natalia Solidor; Associate Professor of the Department of Innovation and Management, SHEI «Pryazovskyi State Technical University», Candidate of Technical Sciences, Associate Professor, Dnipro, Ukraine

Yevhen Kovalenko, 4th year student, SHEI «Pryazovskyi State Technical University», Dnipro, Ukraine

N. Solidor, Yev. Kovalenko. The mechanism and tools for implementing the HACCP risk management methodology in the food industry of Ukraine.

The mechanism and tools for implementing the risk management methodology at domestic food industry enterprises are considered. The expediency of implementing HACCP at the food industry enterprises of Ukraine is substantiated

Keywords: production; critical points; risk management; food industry; HACCP.

Солідор Н., Коваленко Є. Механізм та інструменти впровадження методики ризик-менеджменту «НАССР» на підприємствах харчової галузі України.

Розглянуто механізм та інструменти впровадження методики ризик-менеджменту на вітчизняних підприємствах харчової галузі. Обґрунтовано доцільність впровадження НАССР на підприємствах харчової галузі України.

Ключові слова: виробництво; критичні точки; ризик-менеджмент; харчова промисловість; НАССР.

Швидке та безпечне виробництво високоякісної продукції є надзвичайно важливим для будь-якого харчового підприємства. На даний час однією з ключових методик управління ризиками у харчовій промисловості є аналіз ризиків та контроль точок (НАССР). Відповідно до джерела [1], НАССР (англ. Hazard Analysis and Critical Control Points – система аналізу

небезпек і контролю/регулювання в критичних точках) – це система, яка ідентифікує, оцінює і контролює небезпечні фактори, що є визначальними для безпечності харчових продуктів. НАССР базується на системному підході та полягає у виявленні небезпеки, що пов'язана з продуктами харчування, визначенні критичних точок з наступним встановленням контролю над ними. За даними джерела [2], у 2020 р. НАССР визнана одним із кращих підходів до організації контролю безпечності продуктів харчової промисловості.

Щодо впровадження системи ризик-менеджменту на підприємстві, то механізм НАССР включає чотири стадії [1]: планування та підготовка; розробка НАССР-плану; документування та перевірка дієвості; постійне покращення.

Ці стадії можна перетворити на дев'ять кроків, а саме: створення команди НАССР → опис процесів виробництва та визначення потенційних небезпек → визначення критичних точок контролю → встановлення критеріїв контролю та моніторингу → розробка процедур контролю → розробка планів відновлення та виправлення порушень виробництва → розробка документації → навчання персоналу → проведення внутрішнього аудиту та аналіз результатів.

Впровадження методології НАССР може вимагати значних зусиль та зайняти багато часу, між тим це є важливим кроком для забезпечення безпеки та якості продуктів і підвищення довіри споживачів до продукції підприємства. Важливо відзначити, що з моменту прийняття рішення до впровадження системи, яка базується на НАССР, може пройти 1-1,5 роки. Проте, цей час в остаточному вигляді трансформується у дієву систему, що дозволяє отримувати видимі результати діяльності та контролю безпеки на багатьох стадіях виробничого процесу.

Незважаючи на те, що впровадження системи НАССР не гарантує повної відсутності небезпеки в продуктах харчування [3], воно дозволяє мінімізувати можливий ризик виникнення випадків щодо загрози безпечності. З цієї причини, впровадження системи НАССР на підприємствах харчової промисловості України є необхідним кроком, оскільки воно є важливим етапом забезпечення безпеки харчових продуктів та підвищення якості продукції компаній харчової галузі. Важливим аспектом впровадження даної методики є економічна вигода для компанії – НАССР дозволяє ефективніше використовувати ресурси, зменшити витрати на виробництво та збільшити ефективність виробничого процесу. При цьому забезпечення високої якості та безпеки продукції дозволяє збільшити довіру споживачів, і, відповідно, може привести до збільшення продажів та прибутку підприємства. Крім того, впровадження системи НАССР є законодавчо регульованим процесом на рівні України. Недотримання цих вимог може призвести до штрафів, юридичної відповідальності та збитків для репутації компанії. Оскільки НАССР є широко визнаним та прийнятим стандартом безпеки харчових продуктів, багато країн вимагають дотримання цих правил під час імпорту продуктів харчування. Активізація впровадження НАССР дозволить українським харчовим компаніям

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»

експортувати свою продукцію на міжнародні ринки та конкурувати з іншими країнами у світовій харчовій промисловості.

Зважаючи на те, що кожне підприємство має індивідуальне мікросередовище, впровадження системи НАССР повинно мати гнучку основу, яка базується на досвіді діяльності як самого підприємства, так і інших суб'єктів господарювання. Для цього НАССР-команда на одному з етапів своєї діяльності повинна провести збір інформації від менеджменту інших підприємств, на яких вже запроваджена система (за допомогою анкетування, інтерв'ювання або інших методів збору інформації).

Обґрунтовано необхідність впровадження НАССР на підприємствах харчової промисловості України, оскільки це дозволить забезпечити відповідність продукції міжнародним стандартам якості, сприятиме зниженню витрат, мінімізації ризиків, підвищенню довіри споживачів та виконання вимог законодавства. Результатом впровадження НАССР є забезпечення безпеки та якості продукції, захисту репутації та збереження конкурентоспроможності українських харчових компаній у світовій харчовій промисловості.

Більш детальний аналіз результатів впровадження методики ризик-менеджменту НАССР на українських підприємствах харчової галузі потребує подальших досліджень.

Перелік використаних джерел

1. Сумський регіональний науково-виробничий центр стандартизації, метрології та сертифікації. Впровадження НАССР. URL : <https://www.gcsms.com.ua/sertifikacia/sertifikatsiya-sistem-upravlinnya/16-sertifikatsiya/286-vprovadzhenia-haccp> (дата звернення: 30.03.2023)
2. Петровська І. О., Мітал О. Г., Мітал С. А. Впровадження системи НАССР у закладах швидкого харчування. Держава та регіони. 2020. № 1. С. 119-124.
3. Адвокатське об'єднання «ДОМІНУС». Застосування системи НАССР в Україні. URL : <https://www.dominuslegal.com/zastosuvannya-sistemi-haccp-v-ukrayini/> (дата звернення 31.03.2023).

**СТАЛИЙ ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ НА ДЕРЖАВНОМУ,
РЕГІОНАЛЬНОМУ ТА МІСЦЕВОМУ РІВНЯХ**

[ORCID: 0000-0003-3414-8225](https://orcid.org/0000-0003-3414-8225)

Дятлова Валентина, професор кафедри інноватики та управління, д-р екон. наук, професор, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Дніпро, Україна

Valentyna Diatlova, Professor of the Department of Innovation and Management, Doctor of economic sciences, Professor, SHEI «Pryazovskyi State Technical University», Dnipro, Ukraine

V. Diatlova. Sustainable innovative development of Ukraine at the state, regional and local levels.

Sustainable innovative development of Ukraine at the state, regional and local levels. The relationship between sustainable development and innovative processes, transformation of other systems is justified. The creation of certain conditions for ensuring the innovation process by the subsystems of the national innovation system at different levels of management is defined.

Keywords: sustainable development; innovation system; subsystems; conditions of formation; levels of management.

В. Дятлова. Сталий інноваційний розвиток України на державному, регіональному та місцевому рівнях

Сталий інноваційний розвиток України на державному, регіональному та місцевому рівнях. Обґрунтовано взаємозв'язок сталого розвитку з інноваційними процесами, трансформацією інших систем. Визначено створення певних умов для забезпечення інноваційного процесу підсистемами національної інноваційної системи на різних рівнях управління.

Ключові слова: сталий розвиток, інноваційна система, підсистеми, умови формування, рівні управління.

Головним пріоритетним завданням держави є забезпечення сталого розвитку. Це повною мірою стосується України, яка знаходиться сьогодні у важких воєнно-політичних і економічних умовах.

Концепція сталого розвитку виходить зі збалансованості такого процесу в соціо-еколого-економічних складових на засадах його інноваційної спрямованості. Розуміючи

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»

важливість процесів сталого зростання, заснованого на інноваціях, в Україні у 2019 році ухвалено Стратегію розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року. Це є важливим, адже відповідно до Інноваційного табло ЄС, нашу країну сприймають як новатора-початківця. Тому, для ефективної інтеграції України в ЄС необхідним є сталий розвиток на засадах інноваційних процесів у соціальній, екологічній та економічній сферах.

Ефективне управління інноваційними процесами на різних рівнях, зокрема державному, регіональному та суб'єктів господарювання, виступає одним із головних чинників забезпечення сталого економічного розвитку країни. Світовий досвід свідчить, що управління інноваційним процесом позбавлено галузевого принципу організації виробництва і має всеохоплюючий характер. Для ефективного використання інновацій кожна країна створює національну інноваційну систему, що дозволить не лише їх упровадити в усі галузі й сфери діяльності, але й здійснити перехід до інноваційної моделі економіки [1], перетворивши науково-технічний потенціал у головний ресурс сталого зростання. Формування інноваційної моделі передбачає трансформаційні процеси в системі технічного регулювання [2], що впливає на розвиток науково-технічного потенціалу, і яка, з одного боку, забезпечує інноваційний рівень техніко-технологічних процесів вироблення продукції, з іншого – створює умови для інтеграції України з ЄС у сфері зовнішньої торгівлі і зменшення її ризиків [3], забезпечує безпеку та конкурентоспроможність економіки [4].

У Концепції розвитку національної інноваційної системи звернуто увагу на створення умов для забезпечення інноваційного процесу – правових, економічних, організаційних та соціальних. Визначено, що до складу цієї системи віднесені такі підсистеми, як освіта, інноваційна інфраструктура, генерація знань, виробництва, державного регулювання, з конкретизацією інституцій, що входять до її складу: законодавчі, структурні та функціональні. Функціонування національної інноваційної системи полягає у забезпеченні ефективної взаємодії між її підсистемами щодо реалізації інноваційного процесу: від появи нових знань до отримання нової конкурентної високотехнологічної (інноваційної) продукції або ж послуги з високою доданою вартістю.

Кожна з підсистем формує певні види умов. Зокрема, на державному рівні формуються всі групи означених умов, при цьому правові мають першочергове значення і найбільшу вагу.

У процесі регіонального управління, відповідно політиці регіонального розвитку, є можливість формувати організаційні, економічні та соціальні умови інноваційного розвитку. Їх формування, разом з правовими умовами, впливає на інноваційність соціо-еколого-економічної системи, тобто її здатність сприймати та використовувати інноваційний потенціал, що має важливе значення для регіональних економік. Позитивній тенденції сталого розвитку сприятиме й створення регіональних інноваційних підсистем, які в ЄС у 1980-х роках були

новим трендом у політиці регіонального розвитку. В Україні, для того щоб національна і регіональні інноваційні системи були ефективними, необхідно, перш за все, налагодити координацію діяльності між ними та їх елементами.

З реалізацією принципу децентралізації в Україні принципово змінилося положення регіонів у системі управління, а також місцевого самоврядування. Об'єднання територіальних громад теж можуть бути задіяними у формуванні нової моделі розвитку, яка враховує сучасні вимоги щодо впровадження інноваційної діяльності у всі сфери життєдіяльності. Їх участь є актуальною щодо створення соціальних умов, а за наявного фінансування, й економічних.

У світі до цього часу не створено загальної успішної інноваційної моделі. Європейська економічна комісія ООН виділила певні особливості інноваційних систем країн, що розвиваються: Застосування досвіду формування національних систем інших країн в Україні є необхідним, але з урахуванням специфічних національних умов щодо регулювання відносин в інноваційній сфері, а тому стовідсоткова аплікація є неможливою. Систематизація цього досвіду є подальшим напрямом досліджень.

Перелік використаних джерел

1. Diatlova V., Diatlova Yu., Petryk I., Hutareva Yu., Zubro T., Tyshchenko O. Innovative development: model and evaluation method in the context of integration processes. Management theory and studies for rural business and infrastructure development. 2021. Vol. 43, no. 1. P. 161–171.
2. Дятлова В.В. Концепція трансформації системи організаційно-технічного регулювання національної економіки. Экономика Крыма. 2013. Вип. 1. С. 42–47.
3. Fokina-Mezentseva K., Melnyk T., Diatlova V., Buhas V., Shatska Z. Determination of the Critical Risk Zone for the Indicator of Foreign Trade Import Coverage by the Export of Goods and Services Subject to its Normal Distribution. International journal of scientific & technology research. 2020. Vol. 9. Issue 03, march. Pp. 4843–4847.
4. Дятлова В. В. Забезпечення економічної безпеки і конкуренто-спроможності економіки механізмами технічного регулювання. Актуальні проблеми економіки. 2011. Вип. 3 (117). С. 56–62.

References

1. Diatlova V., Diatlova Yu., Petryk I., Hutareva Yu., Zubro T., Tyshchenko O. (2021). Innovative development: model and evaluation method in the context of integration processes. Management theory and studies for rural business and infrastructure development, vol. 43, no. 1, pp. 161–171.

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»

2. Diatlova V. V. (2013). Kontsepsiia transformatsii systemy orhanizatsiino-tekhnichnoho rehuliuвання natsionalnoi ekonomiky [The concept of transformation of the system of organizational and technical regulation of the national economy]. *Ekonomika Kryma – Economy of Crimea*, issue 1, pp. 42–47.
3. Fokina-Mezentseva K., Melnyk T., Diatlova V., Buhas V., Shatska Z. (2020). Determination of the Critical Risk Zone for the Indicator of Foreign Trade Import Coverage by the Export of Goods and Services Subject to its Normal Distribution. *International journal of scientific & technology research*, vol. 9, issue 03, march, pp. 4843–4847.
4. Diatlova V. V. (2011). Zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky i konkurentospromozhnosti ekonomiky mekhanizmany tekhnichnoho rehuliuвання [Ensuring economic security and competitiveness of the economy by mechanisms of technical regulation]. *Aktualni problemy ekonomiky –Actual problems of economic*, issue 3 (117), pp. 56–62.

СКЛАДНИКИ СИСТЕМИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

[ORCID: 0000-0002-2022-3071](https://orcid.org/0000-0002-2022-3071)

Амельницька Олена, завідувачка кафедри інноватики та управління, канд. екон.наук, доцент, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Дніпро, Україна

Анастасія Мотос, здобувач 4 курсу, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Дніпро, Україна

Olena Amelnytska, Head of the Department of Innovation and Management, PhD in Economics, Associate Professor, SHEI «Pryazovskyi State Technical University», Dnipro, Ukraine

Anastasia Motos, 4th year student, SHEI «Pryazovskyi State Technical University», Dnipro, Ukraine

O. Amelnytska, A. Motos. Components of the strategic management system at enterprises.

The essence of strategic management at enterprises and the principles of its strategic activity are described. The influence of the identified factors on the success of the strategic management of the enterprise is proven.

Keywords: strategy, management, strategic management, strategic plan, external and internal factors.

Амельницька О., Мотос А. Складники системи стратегічного управління на підприємствах.

Надано характеристику сутності стратегічного управління на підприємствах та принципів його стратегічної діяльності. Доведено вплив виявлених чинників на успішність стратегічного управління підприємством.

Ключові слова: стратегія, управління, стратегічне управління, стратегічний план, зовнішні та внутрішні фактори.

Стратегічне управління підприємством - це процес, за допомогою якого вищі керівні ланки здійснюють довгострокове керівництво підприємством та у процесі цієї діяльності визначають специфічні цілі, та стратегії для їх досягнення, враховуючи всі найвпливовіші зовнішні та внутрішні умови, а також забезпечують виконання усіх розроблених планів [1].

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»

Це визначення достатньо повне і відображає основні принципи стратегічного управління підприємством. Воно підкреслює важливість врахування зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства при прийнятті рішень, а також необхідність встановлення конкретних цілей та стратегій для їх досягнення. Крім того, визначення зазначає, що стратегічне управління є процесом, що вимагає довгострокового планування та керівництва, а також контролю реалізації стратегій та планів. Усе це є важливим для ефективного функціонування та розвитку підприємства в умовах постійних змін в зовнішньому середовищі та внутрішніх факторах.

Загальні принципи стратегічної діяльності підприємства включають:

- визначення місії підприємства: формулювання цілей та завдань, які підприємство прагне досягти, та розробка стратегії для досягнення цих цілей;
- аналіз зовнішнього середовища: дослідження ринку, конкурентів, технологічних та економічних факторів, які можуть впливати на діяльність підприємства;
- аналіз внутрішнього середовища: визначення сильних та слабких сторін підприємства, дослідження його ресурсів, технологій та процесів;
- вибір стратегії: на основі аналізу зовнішнього та внутрішнього середовища визначення оптимальної стратегії для досягнення поставлених цілей;
- реалізація стратегії: розробка та впровадження планів дій для досягнення мети стратегії;
- моніторинг та контроль: систематичне спостереження за реалізацією стратегії та корекція дій в разі необхідності;
- навчання та розвиток: постійне підвищення кваліфікації працівників та впровадження нових технологій для підтримки стратегії підприємства.

Всі ці принципи допомагають підприємству розробити стратегію, яка враховує всі найважливіші фактори та забезпечує успішність діяльності підприємства в довгостроковій перспективі.

Механізм роботи підприємств повинен містити стратегічну підсистему, направлену на складання, аналіз та перегляд балансу зовнішніх та внутрішніх факторів, формування цілей та стратегій розвитку, які включають розробку та корекцію заходів щодо формування навколишнього середовища та адаптацію до нього. Досвід показує, що більшість компаній, що займаються лише внутрішніми проблемами, зазнають невдачі.

Підтримка змінень, нововведень різних типів повиненні забезпечуватися ефективною системою мотивації, соціально-психологічною підтримку, яка забезпечує реалізацію стратегічних дій.

Забезпечення динаміки змін за рахунок прискорення практичних дій за реалізацією стратегічних планів на основі відповідної системи регулювання, контролю та аналізу [1].

Створення виробничих потужностей та систем зовнішніх зв'язків, які є сприйнятливими щодо змін та дають досягти майбутніх цілей [2].

Висновки. Реалізація цих принципів забезпечує побудову розумної послідовності дій щодо реалізації концепції та створення системи стратегічного управління процесом забезпечення ефективності підприємства.

Перелік використаних джерел:

1. Довгань, Л.Є., Каракай, Ю.В., Артеменко, Л.П. Стратегічне управління. К.: Центр навч. літ-ри, 2019. 245 с.
2. Осовська, Г. В. Основи менеджменту. К. : Кондор, 2003. 556 с.

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»

МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ НА ПІДПРИЄМСТВІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

[ORCID: 0000-0002-2022-3071](https://orcid.org/0000-0002-2022-3071)

Амельницька Олена, завідувачка кафедри інноватики та управління, канд. екон. наук, доцент, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Дніпро, Україна

Аввакумов Дмитро, здобувач освіти, 4 курс, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Дніпро, Україна

Olena Amelnytska, Head of the Department of Innovation and Management, PhD in Economics, Associate Professor, SHEI «Pryazovskyi State Technical University», Dnipro, Ukraine

Avvakumov Dmytro, 4th year student, SHEI «Pryazovskyi State Technical University», Dnipro, Ukraine

O. Amelnytska, D. Avvakumov. Methods of evaluating corporate culture at the enterprise in the conditions of European integration.

The study of the concept and methodological aspects of diagnosing the corporate culture of the enterprise was carried out. The main methods of evaluating corporate culture are described.

Keywords: corporate culture, diagnostics, assessment methods, holistic approach, ethnographic approach.

Амельницька О., Аввакумов Д. Методи оцінювання корпоративної культури на підприємстві в умовах євроінтеграції.

Проведено дослідження поняття та методологічних аспектів діагностики корпоративної культури підприємства. Надано характеристику основним методам оцінювання корпоративної культури.

Ключові слова: корпоративна культура, діагностика, методи оцінювання, холістичний підхід, етнографічний підхід.

Корпоративна культура як система містить в собі значну сукупність елементів та формується під впливом багатьох чинників, тому рівень її розвитку в організації досить складно оцінити за допомогою якогось єдиного нескладного показника. На сьогодні визначено декілька способів діагностики рівня і істотних ознак корпоративної культури в організації.

Процес оцінки рівня корпоративної культури має певну послідовність, складається з чітко окреслених етапи, містить визначені методи та інструментарій.

Фахівці з менеджменту під діагностикою корпоративної культури розуміють комплексну система теоретичних та емпіричних, логічно послідовних методологічних, методичних і організаційно-технічних процедур, необхідних для отримання вірогідної інформації про стан корпоративної культури в організації, на основі яких формуються нові знання з метою розв'язання конкретних завдань та подальшого практичного їх використання [1].

Процес діагностики корпоративної культури в організаціях визначається певними методологічними принципами:

- науковість, означає використання досягнень наукових розробок, об'єктом яких виступає людина, організація;
- системність при аналізі об'єктів дослідження та управління;
- професіоналізм, тобто використання та врахування специфічного досвіду та навичок особи, що проводить діагностику;
- сприйняття організації як частини суспільства;
- гуманізм, що базується на визнанні індивідуума найвищою цінністю [1].

Загальновідомо, що корпоративна культура характеризується здебільшого нематеріальною сутністю, проте сьогодні серед науковців існують певні думки і підходи, що дозволяють вирішити проблему її оцінювання. Виділяться найбільш розповсюджені підходи до оцінки та діагностики корпоративної культури.

Використовуючи холістичний підхід до діагностики корпоративної культури, особа, що здійснює діагностику, повинна стати одним із носіїв культури, одночасно залишаючись об'єктивною. В якості інструментів аналізу дослідник використовує хронометраж, ведення щоденника, метод емпіричних спостережень, стоп-вправи, досвід сповіді тощо. Проте холістичний підхід характеризується складністю виконання та значними витратами часу і коштів.

За умови використання метафоричного підходу особа, що здійснює аналіз корпоративної культури, прагне виявити відбитки культури, її вплив і сутність. Проте при вказаному підході до дослідження з процесу виключені фінансово-економічні показники.

Етнографічний підхід полягає в аналізі соціальних стосунків у контексті виробництва, управління, корпоративної культури з точки зору напрямків вживання, пізнавальних можливостей і еволюції етнографічного методу [2].

При кількісному підході до діагностики корпоративної культури допускається безліч точок зору, кожна із яких повинна бути взята до уваги при оцінці різноманітних атрибутів культури підприємства.

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»

В результаті діагностики стану корпоративної культури формуються критерії ефективності, чинники корпоративної ефективності та індикатори корпоративної культури. Фахівець з проблеми дослідження Д. Кампбелл в співавторстві з іншими запропонували перелік з тридцяти дев'яти індикаторів, які здатні охарактеризувати найбільш повно вимірники корпоративної ефективності. Відповідно до [2] автор приводить приклад дослідження стану корпоративної культури на основі наступних характеристик: особистої ініціативи, ризику, спрямованості дій, погодженості дій, управлінської підтримки, контролю та ін.

Висновок. Розглянуті пропозиції фахівців щодо оцінки стану корпоративної культури організації характеризуються вузкістю спрямування та дослідженням окремих проблемних сфер, відсутністю комплексності оцінки. Проте окремі автори здійснили спробу комплексної оцінки за напрямками або показниками (Д. Кампбелл, Д. Рохрбоуч) та визначили певне коло показників з різних напрямів прояву корпоративної культури.

Перелік використаних джерел

1. Захарченко В.И. Экономический механизм процесса нововведений. Одесса: «АОЗТ ИРЗНТиТ», 2015. 450 с.
2. Беляк Т.О. Корпоративна культура: доцільність якісних змін з урахуванням пріоритетів інноваційного розвитку. Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Серія: Економічні науки. 2014. Вип. 4. С. 129–136. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchtei_2014_4_16 (дата звернення 25.04.2023)

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

[ORCID: 0000-0002-2022-3071](https://orcid.org/0000-0002-2022-3071)

Амельницька Олена, завідувачка кафедри інноватики та управління, канд. екон. наук, доцент, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Дніпро, Україна

Колібаба Крістіна, здобувач освіти, 4 курс, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Дніпро, Україна

Olena Amelnytska, Head of the Department of Innovation and Management, PhD in Economics, Associate Professor, SHEI «Pryazovskyi State Technical University», Dnipro, Ukraine

Kolibaba Kristina, 4th year student, SHEI «Pryazovskyi State Technical University», Dnipro, Ukraine

O. Amelnytska, K. Kolibaba. Problems of developing the personnel potential of the enterprise.

A study of certain aspects of the use of the company's personnel potential in modern conditions was carried out. General approaches to reducing the impact of identified problems on the development of the personnel potential of the enterprise are proposed.

Keywords: personnel potential; training of personnel; motivation of workers; personnel planning; qualification of personnel.

Амельницька О., Колібаба К. Проблеми розвитку кадрового потенціалу підприємства.

Здійснено дослідження певних аспектів використання кадрового потенціалу підприємства в сучасних умовах. Запропоновано загальні підходи до зниження впливу виявлених проблем на розвиток кадрової складової потенціалу підприємства.

Ключові слова: кадровий потенціал; підготовка персоналу; мотивація працівників; планування кадрів; кваліфіковані кадри.

Повний і правильний розвиток кадрового потенціалу підприємства є важливою умовою для досягнення його мети і завдань. Один з головних факторів успішної роботи підприємства - це наявність висококваліфікованих та мотивованих працівників. Висококваліфікований трудовий колектив забезпечує високу продуктивність праці та ефективне використання ресурсів.

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»

Для того, щоб забезпечити розвиток кадрового потенціалу, керівники підприємства повинні розуміти важливість кадрів для успішної роботи підприємства, створити налаштовану систему управління кадровим потенціалом, а також забезпечити працівникам можливості для професійного розвитку та самореалізації.

В сучасних умовах функціонування підприємства розвиток кадрового потенціалу може супроводжуватись певними проблемами, які впливають на ефективність його роботи. Наприклад, це можуть бути проблеми зі збереженням талановитих працівників, недостатня підготовка працівників для роботи з новими технологіями, недостатнє фінансування програм професійного розвитку, нестача кваліфікованих кадрів на ринку праці тощо [1].

Дійсно, низький рівень мотивації працівників є серйозною проблемою для підприємств. Для збільшення мотивації працівників можна використовувати різні підходи, такі як встановлення привабливої системи оплати праці, надання можливостей для розвитку кар'єри та професійного зростання, відзначення успіхів працівників та заохочення їх досягнень. Це може призводити до незручних ситуацій та конфліктів на робочому місці, які знижують продуктивність та впливають на задоволеність роботою працівників.

При розвитку кадрового потенціалу підприємства важливо також надавати увагу розвитку м'яких навичок, які допомагають покращити комунікацію та співпрацю між працівниками, зменшити конфлікти на робочому місці та підвищити ефективність роботи колективу. Система планування кадрів також є важливою для ефективної роботи підприємства. Для досягнення успіху підприємства необхідно мати достатню кількість працівників з потрібними навичками та здатностями, а також забезпечувати їхнє постійне професійне зростання та розвиток.

Крім того, для збереження кваліфікованих працівників необхідно надавати їм привабливі умови праці, такі як гнучкий графік роботи, можливість працювати з віддалених місць, можливість використовувати нові технології та матеріали. Також можна надавати бонуси та премії за високу продуктивність та результативність роботи. В цілому, ефективний розвиток кадрового потенціалу вимагає комплексного підходу та постійної уваги з боку керівництва підприємства [2].

Проаналізовані проблеми можуть призводити до зменшення продуктивності роботи, втрати потенційної конкурентної переваги на ринку та зниження задоволеності роботою працівників. Для розв'язання цих проблем необхідно розглядати можливості для залучення кваліфікованих працівників, вдосконалення системи навчання та підготовки персоналу, підвищення рівня мотивації працівників, встановлення чіткої системи планування кадрів та розвитку бренду роботодавця [3].

Висновок. Отже, розвиток кадрового потенціалу є важливою складовою стратегії розвитку підприємства та країни в цілому. Для успішного розвитку кадрового потенціалу необхідно вирішувати проблеми, які впливають на його ефективність, та забезпечувати працівникам можливості для професійного розвитку.

Перелік використаних джерел

1. Іваницька, С.Б. Кадровий потенціал підприємства: фактори формування та використання. Ефективна економіка. 2013. №10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2405> (дата звернення 21.04.2023)
2. Косенко, О. М. Сучасний стан та перспективи розвитку кадрового потенціалу підприємств України. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2018. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nv_2017_39_19 (дата звернення 22.04.2023)
3. Лазарєв, В. І. Формування та розвиток кадрового потенціалу підприємств. Економіка та управління підприємствами: збірник наукових праць. 2016. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2405> (дата звернення 24.04.2023)

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»

ЗАСТОСУВАННЯ ЛОГІСТИЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В ЕНЕРГОПОСТАЧАЛЬНИХ КОМПАНІЯХ

[ORCID: 0000-0002-2022-3071](https://orcid.org/0000-0002-2022-3071)

Амельницька Олена, завідувачка кафедри інноватики та управління, канд. екон. наук, доцент, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Дніпро, Україна

Янчева Вероніка, здобувач освіти, 4 курс, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Дніпро, Україна

Olena Amelnytska, Head of the Department of Innovation and Management, PhD in Economics, Associate Professor, SHEI «Pryazovskiy State Technical University», Dnipro, Ukraine

Veronika Yanchieva, 4th year student, SHEI «Pryazovskiy State Technical University», Dnipro, Ukraine

O. Amelnytska, V. Yancheva. Application of logistics management in energy supply companies.

The complex of principles, methods and tools of energy logistics is analyzed. Factors affecting the development of logistics management at electric power enterprises have been identified.

Keywords: logistics, logistics management, energy enterprise, flow processes, logistics operations in the energy industry.

Амельницька О., Янчева В. Застосування логістичного менеджменту в енергопостачальних компаніях.

Проаналізовано комплекс принципів, методів та інструментів енергетичної логістики. Виявлено чинники, що впливають на розвиток логістичного менеджменту на підприємствах електроенергетики.

Ключові слова: логістика, логістичний менеджмент, енергетичне підприємство, потокові процеси, логістичні операції в енергетиці.

Діяльність жодного підприємства в сучасному світі неможливо уявити без його енергетичного забезпечення, яке реалізовується підприємствами електроенергетичної галузі. Енергетичне підприємство є складним технологічним формуванням, яке містить велику кількість об'єктів, пов'язаних технологічними, територіальними та економічними потоками [1].

Інструментарій енергетичної логістики у вигляді принципів і методів містить в собі наступні складники:

- принцип енергоефективності - спрямований на зменшення витрат енергії на виробництво, транспортування та зберігання енергоносіїв;
- методи раціонального використання енергоресурсів - включають в себе оптимізацію процесів виробництва, транспортування та зберігання енергоносіїв, а також впровадження енергоефективних технологій;
- інструменти моніторингу та аналізу енергоспоживання - дозволяють зібрати та проаналізувати дані про споживання енергоносіїв, визначити основні джерела витрат та розробити плани зниження витрат;
- принципи економічної ефективності - спрямовані на зниження витрат на енергоресурси та на підвищення ефективності використання енергії;
- інструменти планування та управління енергетичними ресурсами - дозволяють визначати потреби в енергоносіях та розробляти оптимальні стратегії їх використання;
- принципи екологічної безпеки - спрямовані на зменшення впливу виробництва та споживання енергії на навколишнє середовище;
- інструменти розвитку відновлюваної енергетики - дозволяють використовувати енергоносії, які відновлюються в природі, такі як сонячна, вітрова та гідроенергетика.

Процес реалізації логістичного інструментарію управління енергопідприємствами передбачає моделювання логістичних ланцюгів на операційному і процесуальному рівнях, що дозволяє аналізувати всі етапи процесів виробництва, транспортування та зберігання енергетичних ресурсів на підприємстві.

В сучасних умовах господарювання варто зазначити певну низку зовнішніх факторів, що впливають розвитку логістичного менеджменту на підприємствах електроенергетики [2]:

- існуючий значний ступінь монополізації потокових процесів в енергетичній галузі для більшості підприємств;
- наявність можливостей підвищення інвестиційної привабливості енергетичної галузі та підприємств в її складі;
- відповідне співвідношення між державною та приватною власністю в енергетиці;
- на шляху від виробника до споживача достатньо великі (у порівнянні зі світовими) значення втрат енергії;
- в режимі реального часу недостатня ефективність управління енергетичними потоками ;
- загальносвітові вимоги до екологізації енергопідприємств.

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»

На рівень витрат споживача енергетичних ресурсів впливають основні логістичні операції, а саме: транспортування, зберігання енергетичних ресурсів, управління їх запасами, процеси закупівлі, виробництва та розподілу енергії. З одного боку, енергетична логістика і система логістичного менеджменту, побудована на її основі дозволить знизити рівень витрат в енергетичному ланцюгу, з іншого - підвищить рівень обслуговування споживачів.

Висновки. Зважаючи на аналіз складових логістичної діяльності енергопідприємств визначено принципи логістичного управління енергопідприємством, сформовано переваги використання логістичного підходу в управлінні енергопідприємствами.

Перелік використаних джерел

1. Дудко В.Б., Шевченко О.М. Енергетичний аспект логістичної системи. Чернігівський науковий часопис. Серія 1. Економіка і управління. 2011. № 1 (1). С. 129 -134.
2. Амеліницька О. В. Розвиток логістичної системи енергопідприємства. Наукові праці ДонНТУ. Серія: економічна. Вип. 41. 2012. С. 76–84.

ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ КОМПАНІЙ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ КРИЗИ ЕНЕРГЕТИЧНОГО СЕКТОРУ

Дорошкевич Ганна, аспірант кафедри «Фінанси та банківська справа», ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Дніпро, Україна

Hanna Doroshkevych, Postgraduate student of the "Finance and Banking" Department, SHEI «Pryazovskyi State Technical University», Dnipro, Ukraine

H. Doroshkevych. Activities of ukrainian small business companies in the energy sector crisis.

The work examines the ways of overcoming the energy crisis by small enterprises of Ukraine in a retrospective direction, with the justification and feasibility of using each variant of the solution to the problem with long-term perspectives. The characteristics of small enterprises and their importance for the stability of the economic sector of Ukraine are given. The results of the enterprises' work in November-December 2022 were taken as the basis of the study.

Key words: crisis, energy, small business, survival.

Дорошкевич Г. Діяльність українських компаній малого бізнесу в умовах кризи енергетичного сектору.

У роботі розглянуто шляхи подолання енергетичної кризи малими підприємствами України в ретроспективному напрямку, з обґрунтуванням та доцільністю використання кожного варіанту рішення проблеми з розглядом варіантів на довготривалу перспективу. Наводиться характеристика малих підприємств та важливість їх для стабільності економічного сектору України. За базу дослідження взяті результати роботи підприємств у листопаді- грудні 2022р.

Ключові слова: криза, енергетика, мале підприємство, виживання.

Проблема життєдіяльності малого бізнесу є гостро актуальною для економіки України. Малий і середній бізнес загалом прямо чи опосередковано формує більше половини національного ВВП[1]. Також за рахунок малого бізнесу забезпечується велика кількість робочих місць. Він не підтримується в значній мірі державою та зазнає впливу з боку різних чинників, а саме катаклізмів.

Під поняттям «малий бізнес» в Україні розуміють діяльність юридичних осіб будь-якої форми власності та господарювання, що ведуть підприємницьку діяльність, але при умові, що

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»

за календарний рік кількість працюючих на підприємстві не перевищує 50 осіб та обсяг річного доходу не перевищує 10 млн. євро[2].

Обстріли важливої енергетичної інфраструктури призвели до таких змін у роботі підприємств:

1. зміна графіків роботи(66%);
2. зменшення обертів грошових коштів(40%);
3. часткове закриття бізнесу(12%).

Український бізнес відзначився високим рівнем адаптативності до зовнішніх факторів впливу. Насамперед розглянемо декілька шляхів долання енергетичної кризи малим бізнесом:

1. застосування бензинового або дизельного генератору,
2. використання автономного освітлення, яке живиться за рахунок сонячних панелей;
3. використання Ecoflow;
4. припинення будь-якої активності бізнесу та втрата своїх позицій на ринку.

Слід зазначити, що у період найбільш масованих обстрілів, який припав на кінець жовтня - початок листопаду 2022 року, ціна на рішення автономного забезпечення енергією значно зросла[3]. Ринок зіштовхнувся із дефіцитом на системи подолання енергетичної кризи через великий попит, зокрема підкріплений спекулятивними настроями. Це наклало жорсткі обмеження на вибір та можливість придбання технологічних рішень.

Таким чином, враховуючи сукупність факторів, які пов'язані із тривалими термінами відключення електроенергії, використання зарядних станцій Ecoflow не є доцільним, адже тривалість їх роботи обмежена ємністю та ціною акумуляторів. Бензиновий або дизельний генератор є більш ефективним варіантом, але вимагає значних витрат на паливо та може мати негативний вплив на довкілля. Використання сонячних панелей не є доцільним, з урахуванням зимового періоду кризи. Кожний варіант рішення проблеми має свої переваги та недоліки і говорить про стійкість українського бізнесу та здатність його адаптуватися.

Перелік використаних джерел

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://ukrstat.gov.ua/imf/arhiv/nr/nr_scb16_2017_2020_u.htm
2. Визначення категорії підприємств (мікро-, малі, середні та великі) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.help/article/viznachennya-kategorii-pidpriemstv-mikro--mali>
3. Український онлайн-сервіс для вибору товарів і порівняння цін [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://hotline.ua>

**ОЦІНЮВАННЯ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЧИННИК
ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПРОМИСЛОВОГО
ПІДПРИЄМСТВА**

[ORCID: 0000-0002-1300-6650](https://orcid.org/0000-0002-1300-6650)

Мутерко Ганна, завідувач кафедри економіки підприємства, канд. екон. наук, доцент, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», Дніпро, Україна

Hanna Muterko, Head of the Department of Enterprise Economics, PhD (Economics), Associate Professor, SHEI «Pryazovskyi State Technical University», Dnipro, Ukraine

H. Muterko Evaluation of human resources as a key officer of effective personnel management of industrial enterprise.

The paper considers the implementation of the modern "360 degrees" method for assessing labor potential at industrial enterprises of Ukraine. The purpose of the article is to analyze the personnel evaluation method and the features of its use. The basis of the research is a set of theoretical, methodological and practical issues of personnel evaluation and modern methods for its evaluation.

Мутерко Г.М. Оцінювання кадрового потенціалу як ключовий чинник ефективного управління персоналом промислового підприємства.

У роботі розглянуто впровадження сучасного методу «360 градусів» для оцінки трудового потенціалу на промислових підприємствах України. Метою статті є аналіз методу оцінювання персоналу та особливостей його використання. Базою дослідження є сукупність теоретичних, методологічних і практичних питань оцінювання персоналу та сучасних методів для його оцінки.

В умовах сьогодення процедура оцінювання персоналу є невід'ємною складовою ефективного управління кадровим потенціалом промислового підприємства. На більшості підприємств функціонує досить ефективна система управління кадровим потенціалом, але існують і проблеми, які потребують вдосконалення та вирішення у майбутньому, що призведе до підвищення ефективності господарської діяльності підприємств та рівня їх конкурентоспроможності на ринку України.

Аналізуючи системи атестації, що використовуються на більшості промислових підприємств України, можна зробити висновок що вони є недосконалими. По-перше, більшою

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»

мірою оцінюються знання та навички, дотримання стандартів, але не приділяється жодної уваги наявності особистісних якостей у кожного співробітника. По-друге, відсутнє розуміння того факту, які якості повинен мати співробітник, щоб його діяльність була ефективною та давала необхідний результат. Також необхідно відзначити, що під час проведення оцінки на різних її етапах використовуються методи, які не здатні правильно оцінити діяльність співробітників підприємства. У зв'язку з вищесказаним, виникає необхідність удосконалення системи атестації персоналу на промислових підприємствах.

У процесі атестації співробітників підприємства застосовується традиційна методика, наприклад у формі співбесіди, яка не здатна об'єктивно оцінити кожного співробітника. У зв'язку з наявними проблемами пропонується вдосконалення системи атестації співробітників за такими напрямками: застосування методу «360 градусів»; розробка алгоритму оцінки персоналу; вибір способу запровадження оцінки «360 градусів».

Метод оцінки «360 градусів», зазвичай, використовується для отримання інформації стосовно співробітника та організації в цілому. За допомогою опитування оточення тестованого (колеги, керівники) можливо виявити ступінь відповідності співробітника займаній посаді. Оцінка дозволяє зробити необхідні висновки щодо сильних сторін робітника та зон його розвитку.

Етапи використання методу передбачають 4 етапи, серед яких: підготовка; введення; опитування учасників; визначення результатів і складання звіту, надання зворотного зв'язку [1].

Перешкодами впровадження даного методу на підприємстві є специфічна корпоративна культура та неготовність керівників підприємства до критики від підлеглих, також метод оцінки персоналу «360° атестація» не рекомендується впроваджувати з метою визначення грошового заохочення робітника або для вирішення питань щодо його кар'єри [2].

Проведення оцінки персоналу методом «360 градусів» дозволить промисловим підприємствам з високим ступенем ефективності:

- отримати всебічний, і як наслідок, найбільш об'єктивний оцінний зворотний зв'язок від керівників, колег, підлеглих і, за потреби, зовнішніх клієнтів співробітників, які проходять процедуру оцінки.

- формувати чіткі критерії для оцінки працівників за ключовими компетенціями, необхідними для ефективної роботи на певній посаді;

- розробити індивідуальні плани розвитку для кожного співробітника на основі чітких показників ступеня розвитку ключових компетенцій, необхідних для успішної роботи на посаді;

Тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 25 – 26 травня 2023 р.)

- оцінити сильні сторони співробітників у галузі розвитку ключових компетенцій та виявити основні зони для подальшого розвитку;

- формувати та реалізовувати програми навчання персоналу на короткостроковий та довгостроковий період та планувати кар'єрне зростання найбільш успішних та перспективних співробітників підприємства.

Для більш стабільної та продуктивної роботи підприємства головне планомірне і компетентне впровадження системи оцінювання персоналу, яке зможе допомогти адаптувати молодих співробітників на підприємстві та простимулювати більш досвідчених.

Список використаних джерел

1. 360 Degree Performance Appraisals. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://appraisals.naukrihub.com/modern-method.html> (дата звернення: 01.05.2023).
2. Миронова Л.Г. Сучасні методи оцінювання персоналу підприємств. Культура народів Причорномор'я. 2011. № 214. С. 46–50.

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»

РИНОК ПРАЦІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

[ORCID: 0000-0003-1835-9786](https://orcid.org/0000-0003-1835-9786)

[Scopus Author ID: 57219200426](https://scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57219200426)

[Web of Science profile: N-2895-2018](https://www.webofscience.com/profile/N-2895-2018)

Камишникова Евеліна, професор кафедри економіки підприємств, д-р екон. наук, професор, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Дніпро, Україна

Ромашко Ірина, магістрант кафедри економіки підприємств, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Дніпро, Україна

Evelina Kamyshnykova, Professor of the Department of Enterprise Economics, Doctor of Economic Sciences, Professor, SHEI «Pryazovskyi State Technical University», Dnipro, Ukraine

Iryna Romashko, Master's student of the Department of Enterprise Economics, SHEI «Pryazovskyi State Technical University», Dnipro, Ukraine

E. Kamyshnykova, I. Romashko. The labor market in Ukraine in wartime.

The state of the labor market in Ukraine has been analyzed by indicators of supply and demand, the structure of unemployed in wartime conditions compared to the pre-war years. The main challenges that currently exist in the labor market have been identified, and measures to address them have been proposed.

Keywords: labor market, unemployment, migration, automation, labor mobility.

Камишникова Е., Ромашко І. Ринок праці України в умовах війни.

Проаналізовано стан ринку праці України за показниками попиту та пропозиції, структури безробітних в умовах воєнного часу порівняно із довоєнними роками. Виявлено основні проблеми, які зараз наявні на ринку праці, та запропоновано заходи щодо їх вирішення.

Ключові слова: ринок праці, безробіття, міграція, автоматизація, мобільність робочої сили.

З ходом війни в Україні змінюються всі сфери життя країни, і ринок праці тому не виключення, оскільки він існує тільки у взаємному зв'язку з іншими ринками.

Задля того, аби зрозуміти як саме змінився ринок праці, пропонуємо ознайомитися зі статистичними даними попиту та пропозиції на ринку за останні роки (рис. 1).

З рис.1 видно, що, починаючи з 2019 р., обсяг вакансій досить стрімко падає, особливих змін він зазнав 2022 р., що пояснюється вторгненням РФ на територію України. З початку вторгнення велика кількість підприємств зачинилися або зазнали руйнувань, також знизився рівень платоспроможності населення, через що багато організацій опинилися на межі банкрутства і були вимушені згорнути свою діяльність.

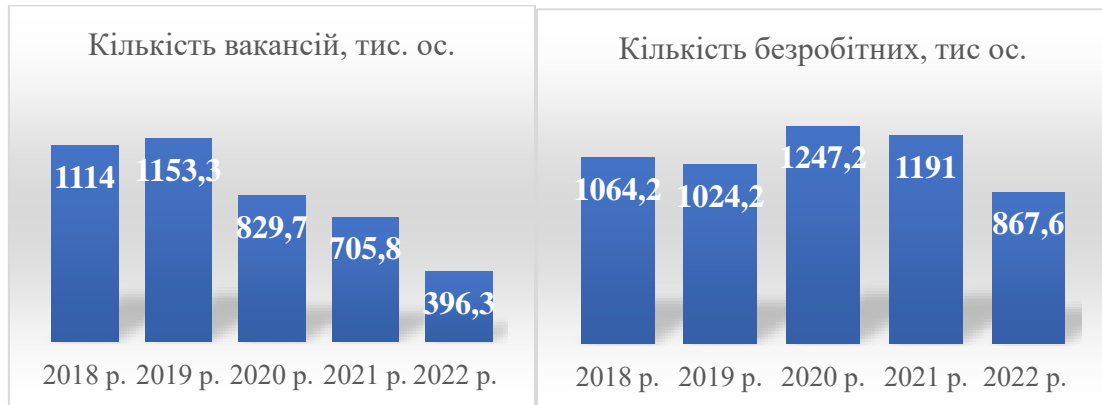

Рис. 1. Динаміка попиту та пропозиції на ринку праці в 2018-2022 рр.

(сформовано за даними Державного центру зайнятості [1])

Протягом аналізованого періоду кількість безробітних коливалася, а у 2022 р. значно скоротилась, це пояснюється тим, що великий потік українців емігрували за кордон та знизили тиск на ринок праці. На 1 січня 2023 року статус безробітних має 214 тис. ос., це свідчить про те, що потік еміграції не зупинився.

Рис. 2. Динаміка змін у структурі безробітних у 2022-2023 рр.

(сформовано за даними Державного центру зайнятості [1])

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»

З рис. 2 видно, що структура безробітних достатньо сильно змінилась порівняно з минулим роком, що обумовлено виїздом громадян за кордон, у першу чергу, кваліфікованих фахівців та молоді. Схожа ситуація і зі структурою вакансій, яка менш суттєво, але змінилась. Найбільш популярними видами економічної діяльності за структурою вакансій є переробна промисловість, оскільки саме виробництво є основним джерелом підтримки країни та одним з провідних платників податків. Торгівля, яка завжди вирізняється попитом на трудові ресурси, також знаходиться поряд.

Основними проблемами, які зараз наявні на ринку праці є:

- значний відтік людей працездатного віку, як закордон, так й до збройних сил України, територіальної оборони, до волонтерства;
- втрата та знищення виробничих потужностей та інфраструктури;
- неспроможність населення адаптуватися до наявної ситуації, як наслідок, відсутність зацікавлення роботою, розвитком, неможливість їх мотивування;
- зниження рівня життя населення,
- асиметрія на ринку праці;
- низький рівень цифровізації та автоматизації виробництва;
- тиск на соціальні фонди, через те, що переважає населення пенсійного віку.

Пропозиціями щодо зміни наявної ситуації на ринку праці в повоєнний час є:

- забезпечення мобільності робочої сили – працівники мають бути готові до змін у робочому просторі, швидко адаптуватись та проявляти свої кваліфікаційні навички;
- автоматизація та цифровізація на підприємствах;
- проведення оновленої модерної повоєнної політики в трудовій сфері задля повернення вимушено мігруючих громадян;
- підвищення рівня соціального захисту та безпеки працівників;
- введення нульової ставки кредитування для відкриття нового бізнесу або на поновлення вже існуючого, задля активізації піжприємницької ініціативи.

Висновок. На сьогоднішній день ринок праці України характеризується доволі кризовим становищем і явною асиметрією поміж попитом і пропозицією трудових ресурсів. Основними шляхами вирішення даної ситуації є впровадження ІТ-технологій задля автоматизації процесів на виробництві. Необхідна перебудова ринку праці задля залучення та повернення кваліфікаційних працівників й молоді з-за кордону. Варто побудувати нову систему управління ринком праці, яка надасть змогу доволі швидкими темпами відновити та стабілізувати інфраструктуру України.

Перелік використаних джерел

1. Офіційний сайт Державного центру зайнятості. – Режим доступу: <https://www.dcz.gov.ua>

ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Комаров Андрій Сергійович, аспірант, ДВНЗ «Приазовський держаний технічний університет», м. Дніпро, Україна

Andrii Komarov, Postgraduate student of the "Finance and Banking" Department, SHEI «Pryazovskyi State Technical University», Dnipro, Ukraine

A. Komarov. Problems of Investment Attractiveness of the Regions of Ukraine.

The paper identifies the problems of investment attractiveness of the regions of Ukraine, defines the concept of investment attractiveness of regions and their impact. The methodological basis of the study is a symbiosis of theoretical and methodological factors.

Keywords: investment attractiveness, regions, investments, enterprise.

Комаров А.С. «Проблеми інвестиційної привабливості регіонів України».

В роботі визначено проблеми інвестиційної привабливості регіонів України, окреслено поняття інвест. привабливості регіонів та їх вплив. Методична база дослідження є симбіоз теоретичних та методологічних чинників.

Ключові слова: інвестиційна привабливість, регіони, інвестиції, підприємство.

Інвестиційна привабливість України, як один монолітний механізм, який охоплює всі регіони нашої держави. Асиметричність у розвитку одного із них призводить до падіння рейтингу всієї держави і відповідно до відтоку інвестиційних капіталів як у національних, так і зарубіжних інвесторів, тому що іде оцінка загальної ситуації по країні в цілому.

Наразі, це питання особливо актуально, адже на території нашої держави ідуть активні бойові дії, інвестиційна привабливість нашої держави значно зменшилась вцілому, певні регіони охоплені війною, і питання їхньої інвестиційної привабливості взагалі не стоїть, навпаки, їхні підприємства релокувались в більш безпечні регіони і зіткнулись там з проблемами, що відображаються на інвестиційній привабливості як підприємств, так і даних регіонів.

Визначення цих питань дозволить в подальшому їх вирішити, і за рахунок цього підняти інвестиційну привабливість нашої держави.

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»

Вивченням даного питання займалися наступні видатні вчені: Г. В. Лещук[6], Є. М. Гелеверя[3], В. В. Гомольської[4], І. О. Бланка[2].

Інвестиційна привабливість регіону – становище регіону в той чи інший момент часу, тенденції його розвитку, що відображаються в інвестиційній активності[1, с.55]. Виходячи з даного визначення, необхідно визначити проблеми, що наразі заважають інвестиційній привабливості і відповідно активності регіонів України. Головні серед них;

- Асиметричність соціального та економічного розвитку регіонів;
- Низький рівень ефективної співпраці між регіональними та державними органами влади;
- Недостатній обсяг фінансування поточних потреб, відсутність ефективних довгострокових інвестиційних програм;
- Присутність у складі регіонів депресивних територій;
- Низький рівень впровадження інноваційних технологій та відставання від світових тенденцій у даних напрямках;
- Відсутність кваліфікованих кадрів, висока смертність та старіння населення;
- Незахищеність інвесторів як на державному рівні, так і на регіональному;
- Корупційний вплив місцевої влади;
- Відсутність дієвої допомоги підприємствам, що вимушено релокувались[5, с88].

Отже, визначивши проблеми, що наразі заважають інвестиційній привабливості регіонів України, очевидно, що вони потребують вирішення у короткостроковій перспективі, щоб за рахунок поліпшення ситуації у регіонах поліпшити ситуацію в державі загалом. Збільшення обсягів інвестицій в регіони наразі є ключовим завданням.

Подальші дослідження необхідно проводити, аналізуючи зміни, які отримують регіони як в якісному, так і в кількісному значенні в разі вирішення визначених проблем.

Перелік використаних джерел

1. Асаул А. М. Систематизація факторів, що характеризують інвестиційну привабливість регіонів. Регіональна економіка. 2014. Вип.2. С. 53–62.
2. Бланк І. А. Інвестиційний менеджмент: навчальний курс. Київ : Ельга-Н, Ніка-Центр, 2011. 448 с.
3. Гелеверя Є. М., Сергієнко Ю. І. Інвестиційна привабливість регіонів як основа сталого розвитку країни. Бізнесінформ Економіка Інвестиційні процеси. 2020. №4. С. 111 – 117.
4. Гомольська В. В. Організаційно-економічні аспекти поліпшення інвестиційного клімату регіону. Регіональна економіка. 2003. № 3. С. 62–70.

5. Давиденко Н.Н. Оцінка інвестиційної привабливості регіону в умовах сучасних викликів. Економічний форум. 2017. №2. С. 86 – 93.
6. Лещук Г.В. Систематизація підходів до оцінювання інвестиційної привабливості регіону. Науковий вісник Ужгородського національного університету Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2020. №29. С. 93 – 97

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»

ВИКОРИСТАННЯ CHATGPT У ПРОЦЕСАХ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ:

ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ

[ORCID: 0000-0003-0435-5047](https://orcid.org/0000-0003-0435-5047)

Горохова Тетяна Вадимівна, завідувач кафедри маркетингу та бізнес-адміністрування, канд. екон. наук, доцент, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Дніпро, Україна

Tetiana Gorokhova, Head of the Department of Marketing and Business Administration, PhD, Associate Professor, SHEI «Pryazovskyi State Technical University», Dnipro, Ukraine

T. Gorokhova. Using ChatGpt in business processes: prospects and challenges.

The article considers the peculiarities of using artificial intelligence (AI) in business processes for the instance ChatGpt. The article analyses and presents both the prospects for implementing artificial intelligence into business structures and the challenges posed by certain risk factors. The research is based on theoretical, practical, and analytical materials on the development of artificial intelligence and use AI in business organisation.

Горохова Т. В. Використання ChatGpt у процесах ведення бізнесу: перспективи та виклики.

У роботі розглянуто особливості використання штучного інтелекту (ШІ) при веденні бізнес процесів на прикладі ChatGpt. Проаналізовані та наведені як перспективи впровадження штучного інтелекту у бізнес-структури, а також виклики, які несуть певні ризикові фактори. Базою дослідження є теоретичні, практичні та аналітичні матеріали, щодо розвитку штучного інтелекту та використання його при організації бізнесу.

Нові технології змінюють світ бізнесу з шаленою швидкістю. Однак, як визначається, жодна з них не матиме більшого впливу, ніж штучний інтелект. Більшість фахівців погодиться, що ми наближаємося до майбутнього, в якому розумні комп'ютери виконуватимуть складні робочі процеси та прийматимуть стратегічні бізнес-рішення. Це майбутнє може бути ближчим, ніж ми думаємо.

Переломним моментом для ШІ стане момент, коли технологія досягне так званої «сингулярності», або точки, коли ШІ стане розумнішим за людину. Деякі технологічні лідери, такі як Рей Курцвейл, директор з інжинірингу Google, прогнозують досягнення сингулярності

до 2045 року. Інші ще сміливіше стверджують, що цей рубіж може бути досягнутий вже через сім років. Як би там не було, очевидно, що майбутнє ІІІ не зупинити [1]. Лідерам необхідно вже сьогодні знайти найкращі способи впровадження технології ІІІ та переорієнтації своїх бізнес-моделей.

Популярність ChatGPT стала очевидною з моменту його релізу наприкінці 2022 року. Експериментувати з чат-ботом хотіли всі - від письменників до розробників програмного забезпечення. Незважаючи на недосконалість його відповідей (деяка проза була незграбною або явно плагіатною), ChatGPT швидко став найбільш швидкозростаючим споживчим додатком в історії, досягнувши до січня понад 100 мільйонів користувачів щомісяця. Приблизно 13 мільйонів людей використовували технологію штучного інтелекту щодня протягом цілого місяця з моменту її випуску [2]. Якщо порівняти це з іншим надзвичайно популярним додатком - TikTok, то йому знадобилося дев'ять місяців, щоб досягти аналогічної кількості користувачів.

Співзасновник Microsoft Білл Гейтс передбачив, що ChatGPT зробить офісну роботу більш ефективною, допомагаючи працівникам оформлювати рахунки та листи [1].

Тим часом різні галузі оцінюють потенціал штучного інтелекту для вирішення реальних викликів, розв'язання бізнес-проблем та впровадження ефективних рішень.

Слід зазначити, що за останні три роки венчурні фірми інвестували понад 1,7 мільярда доларів у рішення на основі генеративного ІІІ, причому, за даними Gartner [2], найбільше фінансування отримали розробка ліків за допомогою ІІІ та кодування програмного забезпечення на основі ІІІ. Дослідницька компанія виділяє п'ять галузей застосування генеративного ІІІ: розробка ліків, матеріалознавство, проектування мікросхем, синтетичні дані і проектування деталей у виробничих галузях.

Компанії часто покладаються на команди аналітиків, які організовують, переглядають та аналізують дані для створення корисних показників КРІ та звітів для керівництва [3]. ChatGPT може спростити цей процес, аналізуючи велику кількість даних (часто з різних систем) і перетворюючи їх на звіти або зведення, які надають цінну інформацію для керівників компаній. Перевагою є швидкість, з якою ChatGPT може виконати це завдання порівняно з більшістю людей.

Більшість компаній створюють багато контенту для взаємодії зі своїми клієнтами: статті, блоги, відео та пости в соціальних мережах. ChatGPT можна використовувати для створення добре структурованого та цікавого контенту за менший час.

Отже, з одного боку, наявність чат-бота для обслуговування клієнтів з природним звучанням є бажаною, але з іншого боку, генеративний характер формування речень ChatGPT може суперечити бажаному результату компанії. Хоча ChatGPT чудово справляється з

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»

нешаблонними відповідями і заохочує до творчого пошуку, користувач не завжди може розраховувати на його відповіді, тому що дуже часто ChatGPT може надавати неправдиву інформацію з високим рівнем достовірності.

Здатність ChatGPT створювати розмовний текст викликає етичні занепокоєння щодо можливості поширення оманливого контенту, неправдивих відомостей або іншої інформації, що вводить в оману. Це може призвести до деструктивних наслідків, таких як руйнування репутації, поширення неправдивих фактів або навіть підбурювання до насильства.

Дезінформація викликає найбільше занепокоєння в цьому сценарії. Проте послідовні та узгоджені відповіді ChatGPT, які створюють враження законності та надійності, роблять цю проблему ще більш тривожною, особливо в таких сферах, як охорона здоров'я.

Незважаючи на встановлені правила, які бот відмовляється порушувати, а саме відхиляти «невідповідні запити», люди все ж знайшли спосіб їх обійти, наприклад, переписати команду для інформації з обмеженим доступом як гіпотетичну проблему або попросити бота написати сцену з п'єси, або навіть закликати його вимкнути власні заходи безпеки. Компанії, які використовують цю технологію, повинні розуміти, що ChatGPT потенційно може передавати конфіденційні дані зі своїх навчальних баз даних.

Окрім моральних міркувань, відповіді, згенеровані штучним інтелектом, можуть розглядатися як плагіат. Хоча в деяких випадках ці відповіді можуть здаватися оригінальними, вони часто генеруються на основі даних, наданих третьою стороною, яка може використовувати неправильні цитати, інформацію або посилання.

Отже, ChatGPT - це потужна та інноваційна мовна модель штучного інтелекту, яка має потенціал для революції у спілкуванні та взаємодії з технологіями. Її розширені можливості в обробці та створенні природної мови мають численні практичні застосування в різних бізнес-структурах. Однак важливо використовувати цю технологію відповідально з урахуванням потенційних ризиків та етичних наслідків. Подальші дослідження будуть направлені на аналіз ефективності використання штучного інтелекту в маркетингових структурах компанії.

Перелік використаних джерел

1. Pereira B. ChatGPT: What Are Its Business Use Cases? Artificial Intelligence & Machine Learning. 2023. URL: <https://www.cio.inc/chatgpt-what-are-its-business-use-cases-a-21314>
2. Poremba S. ChatGPT Confirms Data Breach, Raising Security Concerns. Artificial Intelligence. 2023. URL: <https://securityintelligence.com/articles/chatgpt-confirms-data-breach/>
3. Кузьомко В., Бурангулова В., Бурангулова, В. Можливості використання штучного інтелекту в діяльності сучасних підприємств. Економіка та суспільство. 2021. № 32. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/808/775>

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА В КРАЇНАХ ЄС

[ORCID: 0000-0002-4015-9871](https://orcid.org/0000-0002-4015-9871)

Махінько Вікторія Янівна, доцент кафедри обліку та аудиту, канд. екон. наук, доцент, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Дніпро, Україна

V. Makhinko, Associate Professor of the Department of Accounting and Audit, PhD in Economics, Associate Professor, SHEI «Pryazovskyi State Technical University», Dnipro, Ukraine

V. Makhinko, Development of social enterprise in EU countries

The work examines the state of social entrepreneurship in the EU countries in terms of the social impact of these enterprises on the financial, administrative and legal environment of the EU countries. The basis of the study is a set of theoretical, methodological and practical questions regarding the development of social enterprise in EU countries.

Keywords: social enterprise, social economy, social business.

Махінько В.Я. Розвиток соціального підприємства в країнах ЄС

У роботі розглянуто стан соціального підприємництва в країнах ЄС в розрізі соціального впливу цих підприємств на фінансове, адміністративне та правове середовище країни ЄС. Базою дослідження є сукупність теоретичних, методологічних і практичних питань щодо розвитку соціального підприємництва в країнах ЄС.

Ключові слова: соціальне підприємство, соціальна економіка, соціальний бізнес.

Соціальні підприємства поєднують суспільні цілі з духом підприємництва. Ці організації зосереджені на досягненні ширших соціальних, екологічних або громадських цілей. Європейська Комісія прагне створити сприятливе фінансове, адміністративне та правове середовище для цих підприємств, щоб вони могли працювати на рівних з іншими типами підприємств у тому ж секторі. Ініціатива соціального бізнесу, започаткована в 2011 році, визначила дії, спрямовані на реальні зміни та покращення ситуації на місцях для соціальних підприємств [1].

Соціальне підприємство — це оператор соціальної економіки, основною метою якого є соціальний вплив, а не отримання прибутку для своїх власників чи акціонерів. Вона працює, надаючи товари та послуги на ринок у підприємницькій та інноваційній манері та

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»

використовує свій прибуток переважно для досягнення соціальних цілей. Управління здійснюється відкритим і відповідальним способом і, зокрема, залучає працівників, споживачів і зацікавлених сторін, на яких впливає його комерційна діяльність.

Термін «соціальне підприємство» використовується для охоплення наступних видів бізнесу:

Ті, для кого соціальна або суспільна мета загального блага є причиною комерційної діяльності, часто у формі високого рівня соціальних інновацій

Ті, чий прибуток в основному реінвестується для досягнення цієї соціальної мети

Ті, де метод організації або система власності відображає місію підприємства, використовуючи демократичні принципи чи принципи участі або зосереджуючись на соціальній справедливості [2].

Ця підтримка приймає різні форми. Це може включати навчання менеджменту для тих, хто керуватиме підприємствами, пропонуючи навички з людських ресурсів, трудового права, охорони здоров'я та безпеки тощо. Або це може включати конкретні технічні навички, необхідні підприємству: знання туристичної торгівлі, навички продажів і маркетингу або навички та ноу-хау в консультуванні місцевих новостворених компаній. Європейський Соціальний Фонд (ESF) також підтримує соціальні підприємства в пошуку фінансової підтримки для їхньої діяльності та в забезпеченні їх стійкості в довгостроковій перспективі [3].

Соціальні підприємства спрямовані на позитивний вплив на суспільство. Одне з їхніх завдань полягає в тому, щоб зробити цей вплив видимим і відчутним і виміряти його. Існує багато доступних інструментів вимірювання, але підходи різноманітні, а можливість порівняння поставлена під загрозу.

Європейська Комісія та Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) спільно розробили інструмент політики кращого підприємництва, який може стати каталізатором для покращення політики підприємництва в місті, регіоні чи країні ЄС. Інструмент охоплює політику підтримки підприємництва людьми з уразливих груп, а також соціального підприємництва.

Висновки. Соціальне підприємництво відіграє важливу роль у вирішенні соціальних, економічних та екологічних проблем, одночасно сприяючи інклюзивному зростанню, спільному процвітанню та соціальній інтеграції. Крім того, соціальне підприємництво сприяє

Тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 25 – 26 травня 2023 р.)

створенню робочих місць, особливо на місцевому рівні, а також демократичній участі та покращенню надання соціальних послуг.

Перелік використаних джерел

1. Офіційний сайт Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.oecd.org/cfe/leed/social-entrepreneurship-oecd-ec.htm>
2. Офіційний сайт Європейського Союзу [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=952&intPageId=2914&langId=en>
3. Офіційний сайт EUROPEAN SOCIAL FUND [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=531&langId=en>

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО РИНКУ ЗА УМОВ

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

[ORCID: 0000-0002-8929-6615](https://orcid.org/0000-0002-8929-6615)

Потапова Наталія Миколаївна, доцент кафедри економіки підприємств, канд. екон. наук, доцент, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Дніпро, Україна

Nataliya Potapova, Assistant Professor of the Department of Economics of Enterprises, PhD in Economics, Associate Professor, SHEI «Pryazovskyi State Technical University», Dnipro, Ukraine

N. Potapova. Specifics of Information Market Developments in the Conditions of the Formation of Information Society

The importance of information market in the conditions of the formation of information society is substantiated. Information flow in the information market in today conditions, its step-be-step one-time circulation and permanent repetition of the circulation cycles are considered. The concept of an information enterprise is proposed, the types of information enterprises operating in the information market are defined and considered.

Key words: information; information market; informational resources; information products; information enterprise; information generators; information providers

Потапова Н.М. Особливості розвитку інформаційного ринку за умов формування інформаційного суспільства

Обґрунтовано значущість інформаційного ринку за умов формування інформаційного суспільства. Розглянуто рух інформації на інформаційному ринку за сучасних умов, її кругообіг та обіг. Запропоновано поняття інформаційного підприємства, визначені та розглянуті типи інформаційних підприємств, що діють на інформаційному ринку.

Ключові слова: інформація; інформаційний ринок; інформаційні ресурси; інформаційні продукти; інформаційне підприємство; генератори інформації; постачальники інформації

В умовах формування інформаційного суспільства інформація стає ключовим фактором економічного зростання. Обсяги використання інформації постійно зростають, що зумовлено науково-технічним прогресом, швидким оновленням технологій, появою нових галузей знань, інформатизацією всіх сфер життя.

Рух інформації у структурі сучасних продуктивних сил відбувається на інформаційному ринку, під яким розуміють систему соціально-економічних відносин щодо купівлі-продажу інформаційних ресурсів та інформаційних продуктів. Наявність певної інформаційної потреби ініціює певну інформаційну діяльність та купівлю на інформаційному ринку необхідних інформаційних ресурсів. У процесі інформаційної діяльності інформаційні ресурси трансформуються на інформаційний продукт. Інформаційний продукт в умовах товарного виробництва надходить на інформаційний ринок з метою обміну шляхом купівлі-продажу. При цьому створений інформаційний продукт надходить до інформаційної бази, доповнюючи та вдосконалюючи її. Зростання інформаційної бази викликає у суспільстві нову інформаційну потребу, задля реалізації якої створений інформаційний продукт виступить вже інформаційним ресурсом. Тим самим кругообіг інформації в економічній системі набуває форми постійного повторення, тобто обороту. У цьому оборот інформації підпорядковується закону потреб, що піднімаються: кожна задоволена інформаційна потреба викликає інформаційну потребу вищого порядку. На певному етапі кількісне накопичення інформаційної бази переходить у якісні відмінності та відбувається великий прорив у даній інформаційній галузі.

На інформаційному ринку діє велика кількість суб'єктів, яких можна об'єднати у три основні групи: виробники інформації, продавці інформації та користувачі інформації [1, с. 93-95]. Перші дві групи суб'єктів здійснюють інформаційну діяльність, третя група суб'єктів є споживачами інформації. Виробники та продавці інформації будують свою діяльність на засадах підприємництва з метою отримання прибутку. Ці суб'єкти інформаційного ринку за своєю суттю є інформаційними підприємствами, однак це поняття досі в економічній літературі відсутнє. Можна запропонувати таке поняття інформаційного підприємства – це самостійний суб'єкт господарювання, який здійснює діяльність у сфері виробництва та (або) продажу інформації для задоволення потреб споживачів з метою отримання прибутку.

Перша група інформаційних підприємств (виробники інформації) займаються збором інформації, а також формуванням баз даних. Цю групу інформаційних підприємств називають генераторами інформації. Бази даних, які вони формують, є концентрацією інформації певного типу, згрупованої за тематикою, призначенням, видом та іншими критеріями. Це завдання є дуже трудомістким і зазвичай здійснюється державними установами або великими приватними компаніями. Прикладом державного інформаційного підприємства, що здійснює збір та обробку статистичної інформації, є Державна служба статистики України. Державні генератори інформації можуть також фінансувати створення інформації, що стимулює розвиток науки та інновацій. У секторах економіки, де інформація є комерційно затребуваною, генераторами інформації виступають комерційні інформаційні підприємства.

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»

Слід зазначити, що на етапі збору інформації дані, які збирають генератори із зовнішнього середовища, не мають товарної форми. Генератори інформації застосовують уніфіковані методики збору інформації та її обробки, що забезпечує набуття інформаційним продуктом товарної форми та його реалізацію на інформаційному ринку. Прикладами таких стандартних інформаційних продуктів є база даних підприємств, статистичні показники розвитку та ін.

Генератори інформації можуть реалізувати свої інформаційні продукти споживачам інформації через постачальників (продавців), а також через власну мережу представництв або за допомогою інтернету. В даний час технології дозволяють споживачеві в більшості випадків звернутися до генератора інформації через інтернет. Однак постачальники інформації зберігають свою нішу на інформаційному ринку. Постачальники інформації виявляють запити споживачів, ведуть пошук інформації за цими запитами, можуть виконувати певну аналітичну обробку, адаптуючи знайдений інформаційний продукт до потреб споживача.

Також до постачальників інформації можна віднести науково-дослідні, аналітичні, консалтингові організації, інформаційний продукт яких може виступати у вигляді проектів, рекомендацій, методик тощо, що надаються кінцевому споживачеві інформації.

Таким чином, механізм функціонування інформаційного ринку визначається взаємодією його об'єктів та суб'єктів, а його ефективність за умов формування інформаційного суспільства безпосередньо визначається динамікою діяльності інформаційних підприємств.

Перелік використаних джерел

1. Пономаренко Н.Ш., Фінагіна О.В. Особливості розвитку інформаційного ринку: монографія. Донецьк: ІЕПД НАН України, «Юго-Восток, ЛТД», 2006. 194 с.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ В УМОВАХ ЗОВНІШНІХ ВПЛИВІВ

[ORCID: 0000-0001-5793-6203](https://orcid.org/0000-0001-5793-6203)

Захарова Оксана, професор кафедри інноватики та управління, д-р. екон. наук, професор, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Дніпро, Україна

Логунцов Микита, здобувач освіти, 4 курс, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Дніпро, Україна

Oksana Zakharova, Professor of the Department of Innovation and Management, Doctor of Economic Sciences, Professor, SHEI «Pryazovskyi State Technical University», Dnipro, Ukraine

Mykyta Loghuntsov, 4th year student, SHEI «Pryazovskyi State Technical University», Dnipro, Ukraine

O.Zakharova, M.Loguntsov. Theoretical aspects of work motivation at the enterprise under conditions of external influences.

An analysis of existing theories of personnel motivation at the enterprise was carried out. The main groups of methods of the work motivation system are characterized.

Keywords: motivation, theories of motivation, meaningful theory of motivation, methods of motivation.

Захарова О., Логунцов М. Теоретичні аспекти мотивації праці на підприємстві в умовах зовнішніх впливів.

Здійснено аналіз існуючих теорій мотивації персоналу на підприємстві. Надано характеристику основним групам методів системи мотивації праці.

Ключові слова: мотивація, теорії мотивації, змістовна теорія мотивації, методи мотивації.

Призначення мотивації праці – змусити людину працювати краще, відповідальніше ставитися до своїх обов’язків, докладати до виконання роботи більше зусиль. Тому мотивація праці персоналу, створення умов для його зацікавленості в результатах діяльності підприємства стають нагальними завданнями підприємства.

Теорія Маслоу про ієрархію потреб передбачає, що людина має певну послідовність потреб, які потрібно задовольнити, починаючи від фізіологічних потреб (їжа, вода, сон),

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»

потреб безпеки (захист, стабільність), потреб належності та приналежності (дружба, любов), потреб в самооцінці та повагу до себе, та найвищої потреби у самореалізації та розвитку свого потенціалу. Задоволення потреби на одному рівні веде до з'явлення потреби на наступному рівні [1].

Теорія МакКлелланда про потребу у досягненні, потребу у владі та потребу у належності передбачає, що люди мають різні особистісні потреби, і їхня поведінка визначається тими потребами, які є для них найбільш важливими. Наприклад, люди з потребою у досягненні ставлять перед собою високі цілі та шукають нові виклики, люди з потребою у владі шукають можливості керувати ситуацією, а люди з потребою у належності шукають дружбу та співпрацю.

Теорія Герцберга про дв фактори мотивації та задоволення на роботі – фактори гігієни та фактори мотивації. Фактори гігієни пов'язані з умовами роботи та заробітною платою, які не забезпечують мотивації, але їхнє відсутність може призвести до незадоволеності працівника. Фактори мотивації пов'язані з виконанням роботи, змістом роботи та досягненням успіху в ній.

Теорія МакКлелланда додатково до потреб, визначених класифікацією Маслоу, вводить потреби влади, успіху і приналежності. Теорія Герцберга ґрунтується на аналізі факторів, що діють на людину в процесі роботи і впливають на задоволення потреб. Чинники діляться на гігієнічні (розмір оплати праці, міжособистісні відносини, характер контролю – вони лише не дають розвиватися почуттю незадоволення роботою) і мотивуючі (відчуття успіху, просування по службі, зростання можливостей, визнання з боку навколишніх, відповідальність). Для мотивації потрібно задіяти саме другий вид чинників.

Система мотивації праці включає наступні групи методів [2].

Матеріальні заохочення, такі як збільшення зарплати, премії, бонуси, додаткові виплати, матеріальна допомога, медичне страхування тощо.

Нематеріальні заохочення, такі як похвала, визнання, подяка, допомога в кар'єрному зростанні, можливість участі в різноманітних тренінгах та семінарах, можливість брати участь у прийнятті рішень тощо.

Соціальні заохочення, такі як розвиток корпоративної культури, забезпечення належних умов праці, збереження робочого місця, створення сприятливих умов для комунікації між співробітниками тощо.

Регулювання робочого часу та робочого навантаження, наприклад, гнучкий графік роботи, можливість працювати з вдома, можливість брати відпустки тощо.

Розвиток перспектив для працівників, такі як надання можливості для професійного та особистісного розвитку, забезпечення кар'єрного зростання, розширення обов'язків тощо.

Реалізація визначених методів підсилення вмотивованості праці передбачає [3]: відповідність матеріальної винагороди працівника діяльності, яка сприяє високій продуктивності та ефективності роботи підприємства в цілому; широке визнання досягнень тих людей, чії результати праці перевищують середні показники, характерні для працівників даної категорії; виплату працівникам частки прибутку, отриманого внаслідок підвищення продуктивності їхньої праці; участь працівників в розробці показників, за якими оцінюються результати діяльності підприємства; запобігання ситуаціям, де інтереси працівників суперечать інтересам підприємства; уточнення і чітке визначення посадових обов'язків працівників; відсутність будь-яких соціальних привілеїв для керівництва, які поглиблюють диференціацію між ним і рядовими працівниками.

Перелік використаних джерел

1. Кібанов А.Я., Івановська Л.В. Стратегічне управління персоналом. Київ, 2009. 450 с.
2. Колот А.М. Мотивація персоналу: підручник. Київ: КНЕУ, 2005. 337 с.
3. Мілашенко В.М. Розвиток системи мотивації персоналу підприємства в умовах кризи. Вісник Української академії банківської справи, 2010. №1. С. 149-155.

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»

СУЧАСНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ FINTECH КОМПАНІЇ

В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Янковець Артем, аспірант, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Дніпро, Україна

Artem Yankovets, Postgraduate student of the "Finance and Banking" Department, SHEI «Pryazovskyi State Technical University», Dnipro, Ukraine

A. Yankovets. Modern directions of fintech company development in wartime conditions.

The work examines the current trends in the development of financial technologies. Their essential characteristics are given. The basis of the research is the process of developing digital services that make financial technologies simple and accessible.

Keywords: fintech; digital service; startup; financial technologies; internet banking; artificial intelligence.

Янковець А. Сучасні напрямки розвитку fintech компанії в умовах воєнного часу.

У роботі розглянуто сучасні напрямки розвитку фінансових технологій. Наводиться їх сутнісна характеристика. Базою дослідження є процес розвитку цифрових сервісів, які роблять фінансові технології простими і доступними.

Ключові слова: fintech; цифровий сервіс; стартап; фінансові технології; інтернет банкінг; штучний інтелект.

Фінансові технології існують практично стільки ж, скільки й індустрія фінансових послуг. Але після економічної кризи 2008 року компанії з ефективнішими та сучаснішими технологіями витіснили традиційних постачальників послуг електронної комерції.

До використання fintech відносяться такі операції користувачів, як ApplePay, Privat24 або застосування кредитної картки для здійснення онлайн-покупок. Тобто споживач, інтернет-магазин та банк, який проводить операцію розрахунку – це учасники fintech процесу. Сьогодні у світі існує безліч fintech-компаній. Вони працюють у наступних областях: управління особистими фінансами, платежі, кредитування, інвестиційні платформи, краудфандинг, безпека, B2B fintech, грошові перекази, аналіз великих даних, RegTech, InsureTech, штучний інтелект, небанки, криптовалюти, блокчейн [1].

Тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 25 – 26 травня 2023 р.)

Останнім часом в Україні з'являється все більше компаній, які дозволяють спростити та оптимізувати фінансові процеси, покращити якість обслуговування клієнтів.

Але сьогодні fintech став основою для всіх онлайн-транзакцій – переказів грошей, кредитування, сплати комунальних платежів тощо.

Fintech стартапи визначають болючі точки бізнесу, а потім випускають власні продукти, здатні вирішити ці проблеми. На вітчизняному fintech-ринку постійно з'являються нові гравці. На основі публікацій Українська асоціація fintech та інноваційних компаній (UAFIC) [2], можна зробити такі висновки: Український ринок є важливим європейським ринком, що багатий кваліфікованими бізнесменами, програмістами та споживачами, які звикли до використання цифрових технологій. Крім того, близько 43% українських fintech-проектів працюють на міжнародному ринку, а 82% компаній перебувають у Києві. Зараз у fintech-галузі працюють близько 4 тисяч осіб. Це приблизно 2,4% усіх працівників українського ІТ-ринку [3].

Незважаючи на важкі випробування 2022 року для fintech-ринку: повномасштабна війна стала причиною падіння зарубіжного інвестування у галузь fintech до рівня 2020 року, загалом fintech компанії стали одними з небагатьох, хто продовжує успішно працювати та приносити в країну валюту. Тому вони можуть і мають розвиватися.

На сьогоднішній день до перспективних напрямків розвитку для вітчизняних fintech-компаній в сучасних умовах відносяться: кібербезпека, штучний інтелект та машинне навчання, криптовалюти, відкритий банкінг.

Подальшому розвитку сектору fintech сприятимуть закінчення війни, залучення інвестицій, експансія європейського ринку.

У fintech велике майбутнє, тому що цифрові сервіси роблять фінансові технології простими і доступними, з подальшим їх переходом у необхідні та повсякденні для споживчого використання.

Перелік використаних джерел

1. Фінансові технології. Сайт вільної енциклопедії «Вікіпедія». [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://uk.m.wikipedia.org/wiki/Фінансові_технології
2. Ще один крок до європейського майбутнього: УАФІК стала асоційованим членом загальноєвропейської ініціативи — European Digital Finance Association (EDFA). [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://fintechua.org/news/edfa>
3. FinTech в Україні: 10 приводів для гордості. SBSB Fintech Lawyers. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://sb-sb.com/publications/article/fintech_v_ukraine_10_povodov_dlja_gordosti

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»

References

1. Financial technologies. Wikipedia website. URL: https://uk.m.wikipedia.org/wiki/Фінансові_технології
2. Another step towards the European future: UAFIC became an associate member of the pan-European initiative —European Digital Finance Association (EDFA) URL: <https://fintechua.org/news/edfa>
3. FinTech in Ukraine: 10 reasons to be proud. SBSB Fintech Lawyers. URL: https://sb-sb.com/publications/article/fintech_v_ukraine_10_povodov_dlja_gordosti

ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ ТА ОЦІНКА ФОРМУВАННЯ ВАРТОСТІ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ

[ORCID: 0000-0002-3059-9478](https://orcid.org/0000-0002-3059-9478)

Шпатакова Оксана Леонідівна, старший викладач кафедри економіка підприємств, канд. екон. наук, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Дніпро, Україна

Ромашко Ірина, магістрант кафедри економіки підприємств, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Дніпро, Україна

Криклива Єлізавета Юріївна, магістрант кафедри економіки підприємств, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Дніпро, Україна

Oksana Shpatakova, Senior Lecturer of the Department of Economics of Enterprises, Candidate of Economic Sciences, SHEI «Pryazovskyi State Technical University», Dnipro, Ukraine

Iryna Romashko, Master's student of the Department of Enterprise Economics, SHEI «Pryazovskyi State Technical University», Dnipro, Ukraine

Yelyzaveta Kryklyva, Master's student of the Department of Enterprise Economics, SHEI «Pryazovskyi State Technical University», Dnipro, Ukraine

O. Shpatakova, I. Romashko, Y. Kryklyva. Energy efficiency and assessment of the formation of the cost of electricity

The paper evaluates the formation of the cost of electricity in the direction of improving energy efficiency parameters. The purpose of the study is to analyze the approach to the formation of the cost of electricity in Ukraine in pre-war times.

Key words: electricity, renewable energy sources, electricity generation, traditional energy sources, energy sector, prices.

Шпатакова О. Л., Ромашко І. С., Криклива Є. Ю. Енергоефективність та оцінка формування вартості електроенергії.

У роботі проведена оцінка формування вартості електроенергії в напрямку удосконалення параметрів енергоефективності. Ціль дослідження – проаналізовано підхід до формування вартості електроенергії в Україні в довоєнні часи.

Ключові слова: електроенергія, відновлювані джерела енергії, виробництво електроенергії, традиційні джерела енергії, енергетичний сектор, ціна.

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»

Енергоефективність - невід'ємний компонент енергетичної безпеки держави, а також її сталого інноваційного розвитку [1]. Енергоефективність країни є показником, який ідентифікує стан енергоефективності в середовищі загального кінцевого енергоспоживання.

В Україні в довоєнні часи використовувався наступний підхід до формування вартості електроенергії: споживачі (фізичні та юридичні особи (суб'єкти) промисловості) придбавали даний енергетичний ресурс у операторів ринку; ціни на енергетичні ресурси для фізичних та юридичних осіб відрізнялись, були певні цінові відмінності за регіонами країни; споживачі енергетичних ресурсів, які придбавали електроенергію у операторів не відчували різниці в ціні електроенергії, виробленої із відновлюваних та традиційних джерел. Ті споживачі (фізичні та юридичні особи (суб'єкти) промисловості), які виробляли електроенергію для власних потреб на власному обладнанні, із використанням новітніх технологій (сонячні джерела енергії; енергія, вироблена із відходів, біопалива; вітрові джерела енергії). В даному випадку ми не вказуємо гідроенергетику, оскільки джерела водних ресурсів для виробництва електроенергії використовуються не на рівні окремих споживачів, а на рівні гідроелектростанцій, які знаходяться у власності держави, розміщені на Південному Бузі, Дністрі та Дніпрі. Для споживачів, які самостійно виробляють електроенергію для власних цілей на основі відновлюваних джерел, вартість даного енергетичного ресурсу є безумовно нижчою, порівняно із цінами на електроенергію, яка реалізується операторами ринку в даній сфері [3].

На рис. 1 представлено ціни на виробництво електроенергії залежно від джерел генерації, актуальні на кінець 2021 р. в Україні. Як свідчать результати (рис. 1):

- найбільшу вартість має електроенергія, яка вироблена вітчизняними атомними електростанціями (цінові межі від 131 \$/МВт*годину до 204 \$/МВт*годину);

- друге місце за рівнем цін посідає електроенергія, яка вироблена із вугілля (цінові межі на рівні від 65 \$/МВт*годину до 152 \$/МВт*годину). Варто зазначити, що даний вид електроенергії найбільшим чином забруднює екологію, і від його використання відмовилось багато країн Європи, інші країни, які орієнтовані на досягнення екологічних цілей сталого розвитку, задекларованих на рівні ООН;

- третє місце належить електроенергії, виробленій на основі газового типу генерації (спалювання природного газу в Україні відбувається без використання вискоєфективних потужностей, в межах котлів існуючих теплоелектростанцій). Встановлено, що використання природного газу не несе такої загрози навколишньому природному середовищу порівняно із вугіллям (пил, азот, сірка, CO₂). Визначено, що рівень цін на виробництво електроенергії із застосуванням генерації природного газу складає від 45 \$/МВт*годину до 74 \$/МВт*годину;

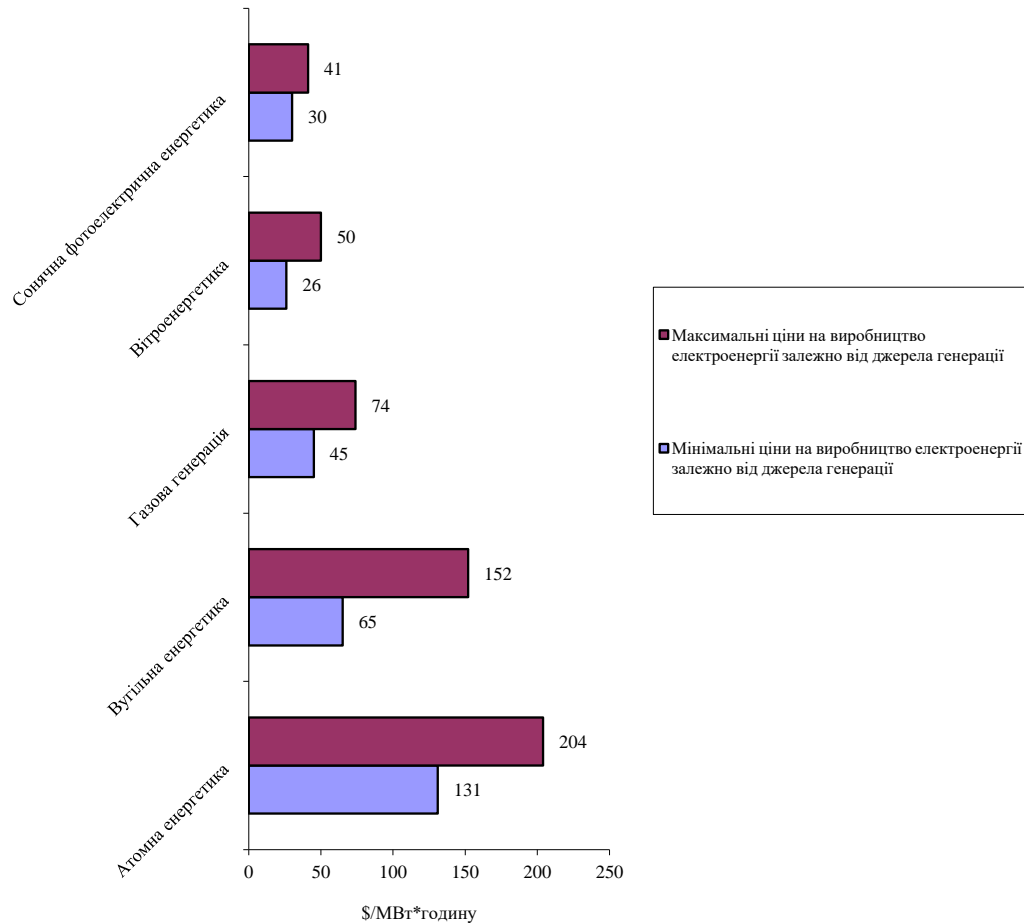

Рис. 1. Ціна на виробництво електроенергії залежно від джерела генерації в Україні за станом на кінець 2022 р. [2]

- четверте місце за ціновими параметрами щодо виробництва електроенергії займає вітроенергетика (відновлюване джерело енергії). Ціни на виробництво електроенергії із застосуванням вітроенергетики складають від 26 \$/МВт*годину до 50 \$/МВт*годину;

- п'яте місце за рівнем цін належить сонячній енергетиці. Зокрема, ціни на виробництво електроенергії за рахунок зазначеного виду відновлюваної енергетики знаходяться в рамках цінових меж від 30 \$/МВт*годину до 41 \$/МВт*годину.

Варто відмітити, що ціни на відновлювану і на традиційну енергетику в розвинених країнах дещо відрізняються від тих, які діють в Україні. Отже, через повну або часткову відмову від використання вугільної енергетики, ціна на виробництво електроенергії на основі вугілля є найвищою, також високою є ціна на виробництво електроенергії із використанням природного газу.

Окремої уваги заслуговує той факт, що цінова складова на виробництво електроенергії великою мірою залежить від цін на сировину, які коливаються на сировинному ринку. Відповідно, ціна на відновлювані джерела енергії, окрім біопалива, є безкоштовною.

Перелік використаних джерел:

1. Енергоефективність за 2007 - 2021 роки. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Домбровський О. Відновлювана енергетика: завдання на 2022. Економічна правда. 2022. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/01/11/681321/>
3. Енергоспоживання на основі відновлюваних джерел за 2007 - 2021 роки. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

**ПЕРЕДУМОВИ УПРАВЛІННЯ ВІДНОСИНАМИ ЗІ СТЕЙКХОЛДЕРАМИ
МІЖНАРОДНОЇ ПЛАТІЖНОЇ УСТАНОВИ**

Нецько Павло, аспірант, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Дніпро, Україна

Pavlo Netsko, Postgraduate student of the "Finance and Banking" Department, SHEI «Pryazovskyi State Technical University», Dnipro, Ukraine

P. Netsko. Fundamentals of managing relations with stakeholders of an international payment institution.

The work considers the main goal of managing relationships with stakeholders. Their essential characteristics are given. The basis of the study is the process of managing the process of relations with stakeholders of an international payment institution.

Key words: stakeholder; payment institution; Freeman's concept; capitalization; project, startup.

Нецько П.С. Основи управління відносинами зі стейкхолдерами міжнародної платіжної установи.

У роботі розглянуто головну мету управління взаємовідносинами зі стейкхолдерами. Наводиться їх сутнісна характеристика. Базою дослідження є процес управління процесом взаємовідносин зі стейкхолдерами міжнародної платіжної установи.

Ключові слова: стейкхолдер; платіжна установа; концепцію Фрімана; капіталізація, проект; стартап.

Сучасні платіжні установи змушені адаптуватися до умов ринкових відносин та конкуренції. Тому гармонічна взаємодія зі стейкхолдерами одночасно є факторами не тільки виживання самої установи, але й визначення її успішності.

Розглянемо тепер хто такі стейкхолдери (англ. stakeholder) – фізична або юридична особа, яка прямо чи опосередковано впливає на роботу організації або має певні очікування від результатів її діяльності. [1]. До них відносяться: покупець, замовник, клієнт, розробник, постачальник, користувач, виробник, супроводжувальна сторона, ліквідатор, інспектор, регулюючий орган та інші (персонал підтримки, інструктори, оператори). Головна мета управління взаємовідносинами зі стейкхолдерами полягає в тому, що міжнародна платіжна установа має прагнути до створення цінності для всіх зацікавлених сторін.

Для виявлення взаємних інтересів необхідно проводити аналіз. Будь-який аналіз стейкхолдерів починають із пошуку зацікавлених сторін. У процесі аналізу необхідно вивчити як ближнє, так і найдалі середовище компанії. Тут важливо вивчити всі процеси платіжної установки, щоб встановити всіх задіяних осіб. Далі можна провести мозковий штурм, щоб перерахувати суб'єктів, здатних хоч якось вплинути на результати діяльності.

У процесі вивчення існуючих концепцій процесів управління взаємовідносин зі стейкхолдерами особливу увагу було приділено концепції зацікавлених сторін (стейкхолдерів), яка була розроблена Едвардом Фріманом. Її сутність полягає в тому, що існує набагато більше сторін, які зацікавлені у компанії, ніж можна уявити[2]. Крім того, було виявлено, що жодна з існуючих концепцій детально не зіставляє взаємні інтереси виявлення найважливіших напрямів подальшої спільної роботи. Тому було модифіковано існуючу концепцію Фрімана. А саме було враховано в аналіз дослідження питання взаємних інтересів. Тобто, процес управління стейкхолдерами краще представляти із семи наступних етапів:

1. Виявлення зацікавлених сторін та їх інтересів та поділ їх у групи .
2. Аналіз та формулювання ключових потреб усіх зацікавлених сторін.
3. З'ясування інтересів та ступеня впливу кожної окремої особини.
4. Зіставлення виявлених інтересів та потреб платіжної установи та стейкхолдерів та визначення найбільш перспективних напрямів подальшої роботи
5. Складання плану дій щодо управління взаємовідносинами стейкхолдерами.
6. Впровадження та реалізація заходів.
7. Аналіз підсумків управління та циклічне повторення процесу.

Було додано ще один етап під номером 4 для конкретизації напрямів подальшого розвитку. Надалі це суттєво зекономить час та кошти хоча б тим, що менеджери платіжної установи не будуть витрачати ресурси на вивчення неважливих інтересів з боку платіжної

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»
установи на адресу стейкхолдерів. Грамотне управління стейкхолдерами допомагає успішно реалізувати проект, сприяє зростанню та розвитку бізнесу в перспективі.

Перелік використаних джерел:

1. Зацікавлені сторони. Сайт вільної енциклопедії «Вікіпедія». [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://uk.m.wikipedia.org/wiki/Зацікавлені_сторони
2. Концепції стейкхолдерів та корпоративного громадянства. Сайт учбових матеріалів для студентів. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://studme.org/67684/menedzhment/kontseptsii_steykholderov_korporativnogo_grazhdanstva

**МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДІАГНОСТИКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВА**

[ORCID: 0000-0002-2022-3071](https://orcid.org/0000-0002-2022-3071)

Амельницька Олена, завідувачка кафедри інноватики та управління, канд. екон. наук, доцент, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Дніпро, Україна

Подобєдова Анастасія, здобувач освіти, 4 курс, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Дніпро, Україна

Olena Amelnytska, Head of the Department of Innovation and Management, PhD in Economics, Associate Professor, SHEI «Pryazovskyi State Technical University», Dnipro, Ukraine

Anastasia Podobiedova, 4th year student, SHEI «Pryazovskyi State Technical University», Dnipro, Ukraine

O. Amelnytska, A. Podobiedova. Methodological principles of assessing the competitiveness of the enterprise.

The necessity and expediency of conducting an assessment of the competitiveness of the enterprise is substantiated. Competitiveness assessment methods were analyzed and groups of methods were identified.

Key words: competitiveness, enterprise, assessment, quantitative methods, qualitative methods, matrix methods.

О. Амельницька, А. Подобєдова. Методичні засади оцінки конкурентоспроможності підприємства.

Обґрунтовано необхідність і доцільність проведення оцінки конкурентоспроможності підприємства. Проаналізовано методи оцінки конкурентоспроможності та виявлено групи методів.

Ключові слова: конкурентоспроможність, підприємство, оцінка, кількісні методи, якісні методи, матричні методи.

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»

Мета діагностики конкурентоспроможності підприємства полягає у виявленні та оцінці чинників, які впливають на сприйняття споживачів щодо підприємства та його продукції, а також дозволяють конкурувати з іншими виробниками і перемагати в цій конкуренції. Оцінка конкурентоспроможності підприємства може бути здійснена лише шляхом порівняння умов, ресурсів та результатів діяльності підприємства з певною групою конкурентів, які визнаються його конкурентами.

Конкурентний аналіз спрямований на визначення можливостей, загроз та пошуку стратегічних невизначеностей, які можуть створювати конкуренти на ринку. Аналіз починається з ідентифікації основних та потенційних конкурентів. Потім проводиться більш глибоке та ретельне вивчення різних аспектів їхньої діяльності, таких як місія, цілі, стратегії, сильні та слабкі сторони.

Науковці виділяють різні показники, за допомогою яких можна визначити конкурентоспроможність підприємства. Дійсно, такі показники, як ринкова частка, якість продукції/послуг, цінова політика, інноваційність, ефективність виробництва, маркетингова стратегія, лояльність клієнтів, гнучкість, кадровий потенціал та фінансова стійкість, дійсно грають важливу роль у визначенні конкурентоспроможності підприємства. Ці показники допомагають оцінити ефективність підприємства у порівнянні з конкурентами і визначити його сильні та слабкі сторони. Це дає можливість розробити стратегію, яка спрямована на використання переваг та поліпшення недоліків підприємства з метою підвищення його конкурентоспроможності.

Важливо підкреслити, що конкурентоспроможність є динамічним поняттям і вимагає постійного моніторингу та аналізу, оскільки зовнішнє середовище, ринкові умови та конкурентна ситуація постійно змінюються. Тому, оцінка конкурентоспроможності повинна бути регулярною і враховувати оновлену інформацію про конкурентів та ринок.

Підхід, розроблений М. Портером, є одним з ключових підходів до оцінки конкурентоспроможності підприємства. Він базується на теорії конкурентних переваг, яка визначає конкурентну перевагу як особливості і відмінності підприємства від інших аналогічних підприємств, які дозволяють досягати успіху в конкурентній боротьбі [1].

Згідно з цим підходом, формування конкурентних переваг повинно бути комплексним, охоплюючи всі сфери господарської та управлінської діяльності підприємства. Це означає, що підприємство повинно зосередитися на розвитку переваг, які охоплюють продукт, маркетинг, виробництво, управління людськими ресурсами, фінансову стійкість та інші аспекти його діяльності.

Існує безліч методів оцінки конкурентоспроможності підприємства, і вибір підходящого методу залежить від конкретного контексту і специфіки галузі. Важливо враховувати особливості галузі, в якій працює підприємство, а також потреби та вимоги цільового споживача.

У процесі оцінки конкурентоспроможності можна використовувати такі методи, як SWOT-аналіз (аналіз сильних сторін, слабких сторін, можливостей і загроз), порівняльний аналіз з конкурентами, аналіз ринкової частки, зворотний зв'язок від клієнтів, оцінка якості продукції/послуг, аналіз ефективності виробництва та інші.

Кожен метод оцінки конкурентоспроможності підприємства має свої переваги і обмеження. Робота Т. В. Андросової та інші дослідження можуть детально розглянути переваги і недоліки різних методів оцінки [2].

Одночасне застосування декількох методів оцінки може забезпечити більш повну інформацію щодо конкурентоспроможності підприємства. Комбінування різних методів дозволяє отримати більш розгорнуту картину ситуації і зменшити вплив обмежень окремих методів. Наприклад, можна поєднувати SWOT-аналіз з порівняльним аналізом, аналізом ринкової частки, дослідженням клієнтського задоволення тощо.

Однак, деякі методи можуть мати обмеження у зборі необхідних даних. Наприклад, для проведення аналізу ринкової частки може знадобитися інформація від конкурентів, яку може бути важко отримати. Крім того, використання деяких методів може вимагати наявності кваліфікованих спеціалістів зі спеціальною підготовкою, що може бути складним для деяких підприємств.

Вибір методів оцінки конкурентоспроможності повинен залежати від конкретних умов, можливостей та обмежень підприємства. Ретельне планування, збір і аналіз релевантних даних

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»

і, при необхідності, залучення зовнішніх експертів можуть сприяти більш об'єктивній оцінці конкурентоспроможності підприємства.

Перелік використаних джерел

1. Портер М. Стратегія конкуренції. К.: Основи, 2007. 495 с.
2. Андросова Т. В. Оцінка конкурентоспроможності підприємств ресторанного господарства: монографія. Харк. держ. ун-т харчування та торгівлі. Харків : ХДУХТ, 2010. 144 с.

IMPACT OF ECONOMIC SECURITY ON ECONOMIC GROWTH OF EU COUNTRIES

[ORCID: 0000-0001-5689-4355](https://orcid.org/0000-0001-5689-4355)

[Scopus Author ID: 57217099221](https://scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57217099221)

Сіманавічіене Жанета, завідувач лабораторії сталих інновацій, д-р екон. наук, професор Академії громадської безпеки, Університет Миколаса Ромеріса, Литва

Бурак Павло, асистент кафедри маркетингу та бізнес-адміністрування, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Дніпро, Україна

Žaneta Simanavičienė, Head of Sustainable Innovations Laboratory, Doctor of Economics, Professor of Public Security Academy, Mykolas Romeris University, Lithuania

Pavlo Burak, assistant teacher of Marketing and Business-administration Department, SHEI «Pryazovskyi State Technical University», Dnipro, Ukraine

Ž. Simanavičienė, P. Burak. Impact of economic security on economic growth of EU countries.

The scientific problem of the research is what are the main indicators representing the economic security and what relation of indicators is appropriate for the assessment of the impact of the economic security on the economic growth. The study statistically proved the existence of a relationship between the country's economic growth, expressed through indicators of the dynamics of GDP per capita, and the factors of economic security.

Сіманавічене Ж., Бурак П. Вплив економічної безпеки на економічне зростання країн ЄС.

Наукова проблема дослідження полягає в тому, які основні індикатори репрезентують економічну безпеку та яке співвідношення показників є доцільним для оцінки впливу економічної безпеки на економічне зростання. У дослідженні статистично доведено існування зв'язку між економічним зростанням країни, вираженим через показники динаміки ВВП на душу населення, та факторами економічної безпеки.

The field of economic security, despite its crucial role in national security, has received limited attention from researchers, indicating its relatively young status in economic science. Economic

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»

security plays a decisive role in achieving a state's economic sovereignty, fostering economic development, implementing effective social policies, protecting against environmental disasters, and enhancing national competitiveness within the global economy. Establishing an effective system for ensuring economic security enables the timely identification of threats to national economic interests and prevents damage to the socio-economic system as a whole. Unfortunately, the understanding of this field often comes after the occurrence of economic threats to a country. Consequently, prioritizing economic security has become a key imperative for any nation, forming the foundation for its national security and development. Given the rapid global developments, risks to economic security are constantly evolving, necessitating their identification and mitigation in a timely manner.

Today, ensuring economic security has garnered significant attention and research interest, particularly due to the increasing interconnectedness and openness of economies to global economic processes. However, there is no universally accepted approach to defining the essence of economic security in the context of national security. National security is commonly understood as a social phenomenon that entails safeguarding the vital interests of individuals, society, and the state from various dangers and threats. The experience of developed countries demonstrates that the state of a nation's economy, encompassing its real, financial, and credit sectors, primarily ensures national security.

Assessing the impact of economic security on a country's economic growth is currently a significant challenge. Developing a composite indicator of economic security would enable economists to examine the factors influencing economic growth and provide a proactive basis for preventing its decline or, conversely, fostering growth when favorable conditions arise.

References

1. Bucher, S. "The Global Competitiveness Index as an indicator of sustainable development." *Herald of the Russian Academy of Sciences* 88, no. 1 (2018): 44-57.
2. Hacker, Jacob S., J. E. Stiglitz, J. P. Fitoussi, and M. Durand. "Economic security." *For Good Measure: Advancing Research on Well-being Metrics Beyond GDP* (2018): 203-240.
3. Retter, Lucia, Erik J. Frinking, Stijn Hoorens, Alice Lynch, Fook Nederveen, and William D. Phillips. *Relationships between the economy and national security: Analysis and considerations for economic security policy in the Netherlands*. Santa Monica, CA: RAND Corporation, 2020.

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ КРАЇНИ: МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ДОСЛІДЖЕННЯ

[ORCID: 0000-0001-7982-2493](https://orcid.org/0000-0001-7982-2493)

Дятлова Юлія, професор кафедри інформаційної економіки, підприємництва та фінансів, д-р. екон. наук, професор, Запорізький національний університет, м. Запоріжжя, Україна

Yuliia Diatlova, Professor of the Department of Information Economy, Entrepreneurship and Finance, Doctor of Economics, professor, Zaporizhzhia National University, Zaporizhzhia, Ukraine

Yu. Diatlova. Economic security of Ukraine's financial system: methodological approach to research.

The concept of the financial system economic security is defined, methodical approaches to evaluation are summarized, problems related to the determination of indicators are clarified.

Keywords: financial system; economic security; methodological aspects; concepts; approaches to evaluation.

Ю. Дятлова. Економічна безпека фінансової системи України: методологічний підхід до дослідження.

Визначено поняття економічної безпеки фінансової системи, узагальнено методичні підходи до оцінювання, з'ясовано проблеми щодо визначення показників.

Ключові слова: фінансова система; економічна безпека; методологічні аспекти; поняття; підходи до оцінювання.

Беззаперечним є той факт, що в умовах воєнних дій на території України, національна безпека набуває першочергового значення. Національна безпека, як складне явище, має декілька складових, однією з яких є соціально-економічна. Виходячи з того, що економічна безпека є умовою сталого зростання економіки та розвитку суспільства, її дослідження щодо фінансової системи, яка найбільш вразлива через її відкритість, інтегрованість та глобалізованість, є вкрай актуальним з точки зору теорії та методології. З практичної точки зору ця проблема є значимою для більшості країн, особливо в ракурсі експансії транснаціональних банків в національному банківському секторі [1].

Методологія дослідження економічної безпеки здебільшого стосується соціально-економічних систем різних рівнів та її забезпечення [2]. З фінансової системи країн найбільшу

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»

увагу в дослідженнях приділено банківському сектору [3, 4], що є цілком обґрунтованим, виходячи з його важливості для економіки та переважної частки в фінансовій системі. Науковий доробок щодо фінансової системи у ракурсі економічної безпеки є недостатнім, зокрема щодо понятійного апарату і методики оцінювання.

На нашу думку, у широкому контексті економічну безпеку фінансової системи слід розглядати як комплекс організаційно-економічних заходів, які надають можливість забезпечити її стійкість, а також всіх її складових елементів (загальнодержавні фінанси; місцеві фінанси; фінанси суб'єктів господарювання; фінанси невиробничої сфери діяльності; фінанси населення; фінансовий ринок; фінансова інфраструктура) до впливу зовнішніх і внутрішніх несприятливих чинників, спроможність до самовідтворення, а також ймовірність задоволення інтересів стейкхолдерів.

Методологічні розробки щодо економічної безпеки країни напрацьовані вченими і прийняті відповідними органами. Так, у дослідженнях науковці при визначенні її рівня керуються «Методичними рекомендаціями щодо розрахунку рівня економічної безпеки України», що запропоновані в 2007 році Міністерством економічного розвитку та торгівлі, та «Методичними рекомендаціями щодо оцінки рівня економічної безпеки України», що розроблені в 2013 році Національним інститутом проблем міжнародної безпеки.

Методика розрахунку рівня економічної безпеки розроблялася для органів виконавчої влади, наукових інститутів та інших установ. Розраховані рівні економічної безпеки за її складовими та їх показники застосовувалися для прийняття управлінських рішень щодо усунення та нейтралізації реальних і потенційних загроз національним інтересам.

Методичні рекомендації від 2013 року мають відмінності щодо переліку індикаторів та підходів до розрахунку. Виокремлено дев'ять груп складових економічної безпеки, які, у свою чергу, мають відповідну кількість індикаторів і їх вагове значення для розрахунку підсумкового індексу економічної безпеки. Для кожного показника встановлені градації за п'ятьма варіантами: критичне, небезпечне, незадовільне, задовільне, оптимальне, і поділені на дві частини: ліва частина (L) – для індикаторів-стимуляторів, нормування яких відбувається за критеріями лівої частини; права частина (R) – для індикаторів-дестимуляторів, їх нормування відбувається за критеріями правої частини. Для кожного виду безпеки встановлено ваговий коефіцієнт, який використовується для розрахунку субіндексів економічної безпеки та інтегрального показника економічної безпеки.

Щодо фінансової системи в розрахунках слід використовувати таку складову економічної безпеки, як фінансова, що включає банківську, боргову, бюджетну, валютну, грошово-кредитну безпеку та безпеку небанківського фінансового ринку. Ця складова має

Тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 25 – 26 травня 2023 р.)

найбільшу кількість показників – 32 із 127 загальної їх кількості, що характеризують економічну безпеку.

На нашу думку, для оцінювання стану фінансової системи необхідно включати її складові елементи, і тоді розрахунки свідчатимуть про загрози саме щодо них, а не щодо видів політик. І за складовими фінансової системи треба в подальшому дослідженні визначити показники, їх критерії оцінювання.

Перелік використаних джерел

1. Дятлова Ю. В. Банківський сектор в умовах конкуренції з іноземним капіталом: систематизація досвіду країн і тенденції. Економічний простір. 2018. № 140. С. 5–13
2. Положенцева К. В., Дятлова Ю. В., Дятлов Є. В. Формування механізму забезпечення безпеки економічної діяльності в сучасних умовах. Науковий журнал Менеджер: Вісник Донецького державного університету управління. 2016. № 4 (73). С. 38–46.
3. Дятлова Ю. В. Економічний та фінансовий аспекти стійкості та безпеки банківської системи: понятійно-категоріальний апарат. Проблеми та перспективи забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку: зб. наукових праць Донецького державного університету управління. Серія «Економіка». 2016. Т. XVII. Вип. 299. С. 57–64.
4. Дятлова Ю. В. Методичний підхід до оцінки економічної безпеки банківського сектору. Ефективна економіка: електронне фахове видання. 2015. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7365>

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»

ЕКОЛОГІЧНЕ ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО ВЕКТОРА РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Лактіонова Ольга, канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів та банківської справи, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Дніпро, Україна

Olga Laktionova, Associate Professor of the Department of Finance and Banking, PhD (Economics), SHEI «Pryazovskyi State Technical University», Dnipro, Ukraine

O. Laktionova, Environmental taxation in the context of the European integration vector of development of Ukraine

Object-environmental taxation of EU countries. Tax and non-tax instruments for the formation of environmentally friendly behavior of citizens in the EU countries. It is revealed that the European system of environmental taxation is complex and consists of various kinds of tax payments, tax incentives and non-tax incentives. It is proposed to carry out the transformation of the tax system of Ukraine, taking into account the practice of the EU countries for the greening of the economy.

Keywords: environmental taxation; tax instruments; non-tax instruments; complex tax system.

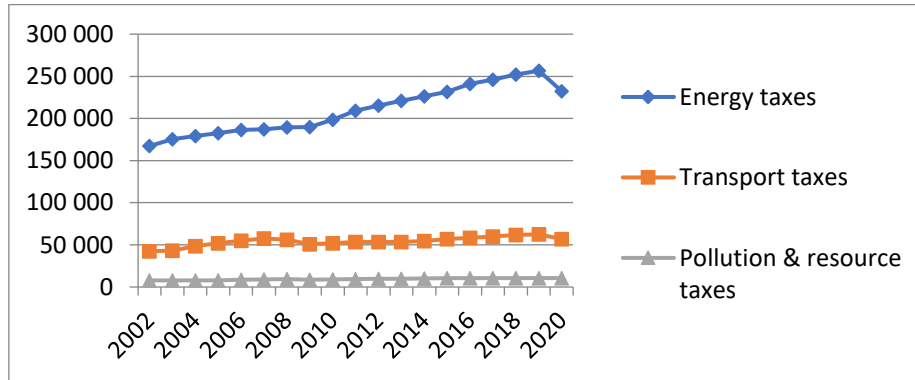
Лактіонова О. Екологічне оподаткування в умовах євроінтеграційного вектора розвитку України

Об'єкт - екологічне оподаткування країн ЄС. Податкові та неподаткові інструменти для формування екологічно сприятливої поведінки громадян у країнах ЄС. Виявлено, що європейська система екологічного оподаткування — складна і складається з різноманітних податкових платежів, податкових пільг та неподаткових стимулів. Запропоновано провести трансформацію податкової системи України з урахуванням практики країн ЄС задля екологізації економіки.

Ключові слова: екологічне оподаткування; податкові інструменти; неподаткові інструменти; комплексна податкова система

Система європейського екологічного оподаткування є досить складною та має тривалу історію, починаючи з 70-90-х років країни ЄС почали застосовувати податкові інструменти для формування екологічно сприятливої поведінки своїх громадян [1]. З'явився принцип – «забруднювач платить», відповідно до якого особи, відповідальні за забруднення, повинні нести витрати, пов'язані з цим забрудненням. Стали запроваджуватися мінімальні ставки

оподаткування енергоносіїв та систему торгівлі квотами на викиди парникових газів. У 2000-2002 роках у країнах ЄС активно відбувалися екологічні податкові реформи. Ряди надходжень від екологічних податків до Бюджету країн ЄС за період 2002-2020 років. показують загальні податкові надходження за категоріями екологічних податків: податки на енергію, транспортні податки та податки на забруднення та ресурси (рис. 1).

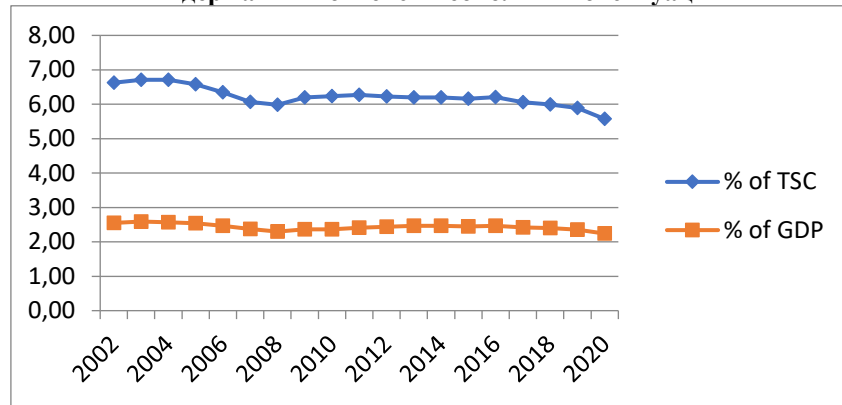

Energy taxes- енергетичне оподаткування; *Transport taxes* – транспортне оподаткування;
Pollution & resource taxes – податки на забруднення та ресурси

Рис. 1 Динаміка надходжень екологічних податків країн ЄС, млн. євро

У країнах ЄС відповідно до рекомендацій М. Портера застосовувалися мінімальні ставки екологічних податків, зборів та платежів, які мали впливати на поведінку платників податків, а не переслідувати мету наповнити доходну частину місцевих та загальнодержавних бюджетів. Тому спостерігається незначне зростання надходжень від екологічного оподаткування період 2002 -2020 р.(рис.1). Невелике зниження податкових надходжень за період 2019-2020 років. пов'язане з Covid-19 (рис.1). Зменшення часток екологічних надходжень від загальної суми податків та соціальних внесків (TSC) у межах 0.7-0.5 та від валового внутрішнього продукту (ВВП, GDP) у межах 0.3-0.2 спостерігається у зв'язку зі зростанням TSC та GDP (рис.2). У 2020 році загальні надходження від екологічного податку до ЄС становили 300,5 млрд євро, що становить 2,2% ВВП ЄС та 5,4% від загального обсягу доходів уряду ЄС від податків та соціальних відрахувань. Податки на енергію в ЄС склали більшу частину від загального обсягу надходжень від екологічних податків (77 % від загального обсягу) у 2020 році, значно випередивши податки на транспорт (19,3 %) та забруднення довкілля та ресурси (3,7 %). Основна мета в цей період розвитку податкової системи країн ЄС - спонукати платника податків акуратно сплачувати екологічні податки та сприяти розвитку чистих технологій, спрямованих на зменшення викидів у повітря, воду та землю.

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»

% TSC – відсоток від загальної суми податків та соціальних внесків (TSC),

% GDP - відсоток від валового внутрішнього продукту (ВВП).

Рис. 2 Динаміка надходжень екологічних податків від TSC и от GDP, %

Нині у країнах ЄС саме цей напрямок отримує подальший розвиток у системі екологічного оподаткування. Мета - досягти активнішої поведінки платника податків йти шляхом впровадження проектів, спрямованих на екологізацію промисловості. Тому рекомендується підвищувати ставки екологічних податків у країнах ЄС. Перед платниками податків постає дилема: платити високий екологічний податок чи розробляти та впроваджувати екологічні проекти. З огляду на це і відбувається трансформація Європейського екологічного оподаткування. Загалом європейська система екологічного оподаткування — складна і складається з різноманітних податкових платежів, податкових пільг та неподаткових стимулів. Загалом екологічні ("зелені") фінансові інструменти (GFI) включають: "зелені" фіскальні інвестиції, "зелений" банківський кредит, "зелене" страхування, "зелені" облігації, "зелені" револьверні фонди). Все перераховане має значення для скорочення викидів парникових газів і може бути представлене як фінансова система екологізації та модернізації технологій виробництва товарів та послуг. GFI використовують у комплексі. Так «зелені» фіскальні інвестиції застосовуються разом із страхуванням та кредитуванням. Політика "зеленого" кредиту (GCP) дозволяє керувати розвитком "зеленої" економіки за допомогою фінансових коштів. Зелений кредит вважається важливим засобом забезпечення сталого зростання. Досліджується подвійний вплив зеленого кредиту на економіку та довкілля. Політика зеленого кредиту покращує економічні показники та скорочує викиди забруднюючих речовин, сприяє збільшенню масштабу інновацій та підвищує їх ефективність. Моделі посередницького ефекту показують, що ефект Портера зеленого кредиту може бути досягнутий за рахунок підвищення ефективності інновацій [1, 2]. Дослідження показує, що реформа екологізації економіки України за прикладом країн ЄС має бути комплексною. Окрім всього перерахованого спільно з коригуванням ставок екологічних податків, це і можливість часткового зміщення податкового навантаження на енергоносії, та

зменшення податкового навантаження на фонд оплати праці для суб'єктів господарювання, які виявляють екологічну активність. Так, в Італії, Бельгії та інших країнах компанії, які використовують новітні технології для зменшення негативного впливу на довкілля, можуть претендувати на так звану «гіперамортизацію» цих активів, або на компенсацію значної частини податкових витрат (до 80%) у разі , якщо компанія є учасником договорів про впровадження новітніх технологій енергозбереження, (наприклад, відповідно до стандарту ISO 50 001) або податкові стимули, що надаються платникам за їх внесок у розробку нових технологій [1,2].

Висновки. Європейське екологічне оподаткування — складна система, що включає різноманітні податкові платежі та неподаткові стимули. Потрібна розробка комплексної державної податкової та екологічної політики в Україні з урахуванням практики країн ЄС.

Перелік використаних джерел

1. Wang, Yanli (2021). The dual impacts of green credit on economy and environment: Evidence from China Sustainability (Switzerland) Volume 13, Issue 82, 10.3390/su13084574.
2. Shi, Jinyan (2022) Does green financial policy affect debt-financing cost of heavy-polluting enterprises? An empirical evidence based on Chinese pilot zones for green finance reform and innovations. Technological Forecasting and Social Change Volume. DOI10.1016/j.techfore.2022.121678

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»

ВПЛИВ ТНК НА СВІТОВУ ЕКОНОМІКУ

[ORCID: 0009-0003-9440-4646](https://orcid.org/0009-0003-9440-4646)

Капранов Максим Андрійович, асистент кафедри транспортного менеджменту і логістики, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Дніпро, Україна

Maksym Kapranov, assistant teacher of the Department of Transport Management and Logistics, SHEI «Pryazovskyi State Technical University», Dnipro, Ukraine

M. Kapranov. The influence of TNCs on the world economy.

The paper examines the impact of TNCs on the world economy, in particular their impact on the development of developing countries. Approaches to the term corporation and corporate enterprise are defined.

Капранов М.А. Вплив ТНК на світову економіку.

В роботі розглядаються питання впливу ТНК на світову економіку, зокрема їх вплив на розвиток країн що розвиваються. Визначено підходи до терміну корпорація та корпоративне підприємство.

Корпорація (в перекладі з англійської) - велика компанія або група компаній, які контролюються разом як єдина організація.

Корпорація створюється, коли вона утворюється групою акціонерів, які поділяють володіння корпорацією, представленої їх пакетом акцій, і мають загальну мету.

В Господарському Кодексі України в стаття 63 види та організаційних формах підприємств, зазначено наступне: корпоративне підприємство утворюється, як правило, двома або більше засновниками за їх спільним рішенням (договором), діє на основі об'єднання майна та/або підприємницької чи трудової діяльності засновників (учасників), їх спільного управління справами, на основі корпоративних прав, у тому числі через органи, що ними створюються, участі засновників (учасників) у розподілі доходів та ризиків підприємства. Корпоративними є кооперативні підприємства, підприємства, що створюються у формі господарського товариства, а також інші підприємства, в тому числі засновані на приватній власності двох або більше осіб. [1]

Тобто, корпорація – це підприємство яке має певну організаційну форму у відповідності до законодавства.

В загалі термін корпорація застосовується а основному до транснаціональних корпорацій.

Специфіка ТНК є такою, що, маючи відділення на території багатьох країн, ТНК в цілому не підпадає під юрисдикцію окремої країни та її діяльність як єдиного утворення не може бути врегульована національним правом окремої держави. Поширення дії правових норм однієї держави на територію інших можливе тільки з відома останніх, що знаходить своє відображення в численних міжнародних угодах та конвенціях. Не дивлячись на економічну єдність, ТНК характеризуються незалежністю юридичних осіб, які входять до їхнього складу та, до того ж, можуть мати різну державну приналежність. [3]

За даним журналу Forbes Ukraine в Україні існує близько 100 крупних компаній. Найбільш крупні наведено у таблиці 1.

Таблиця 1. Найбільш крупні компанії України [2]

Місце	Інформація	Сфера	Фінансовий результат	Виторг
1	Метінвест	Металургія	Прибуток 13 млрд грн.	Виторг 309,3 млрд грн.
2	АТБ	Ритейл	Прибуток 5,8 млрд грн	Виторг 123,9 млрд грн
3	Kernel	АПК	Прибуток 5,6 млрд грн	Виторг 118,7 млрд грн
4	ДТЕК	ПЕК	Збиток 13,9 млрд грн	Виторг 116 млрд грн
5	Fozzy Group	Ритейл	Прибуток н/д	Виторг 80,2 млрд грн
6	АрселорМіттал Кривий Ріг	Металургія	Прибуток 741 млн грн	Виторг 63,5 млрд грн
7	ТЕДІС Україна	Ритейл	Прибуток 244 млн грн	Виторг 54,8 млрд грн
8	МХП	АПК	Збиток 3,5 млрд грн	Виторг 51,5 млрд грн
9	Епіцентр К	Ритейл	Прибуток 3,2 млрд грн	Виторг 50,4 млрд грн
10	Феррехро	Металургія	Прибуток 17,1 млрд грн	Виторг 45,8 млрд грн

Як було зазначено, в Україні існує 100 великих компаній, але не всі відповідають статусу транснаціонально корпорації з причини відсутності у них дочірніх компаній за межами України.

В даний час ТНК, як і інші підприємства у своїй діяльності у міжнародному середовищі, змушені враховувати деякі фактори, що стосуються глобальної діяльності, такі як: довкілля, здоров'я людини, корпоративна соціальна відповідальності та регулювання різних інтересів.

Однак багато урядів не приділяють належної уваги запобіганню та вирішенню екологічних проблем. Серед так званих екологічно розвинених країн можна віднести, наприклад, скандинавські країни, які покращують природоохоронне законодавство, що

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»

постійно розвиваються технологічні інновації на благо довкілля та скорочують екологічні платежі для найменш забруднюючих підприємств.

У країнах третього світу, законодавство яких загалом слабке і недостатнє є ТНК які зовсім не звертають увагу на благо довкілля. Це призводить до ситуації, коли існує загроза здоров'ю людини у вигляді фізичної загрози з боку екстремальних навантажень та експлуатації, хімічної та бактеріологічної загрози, катастроф технічного характеру, тощо.

З одного боку, діяльність ТНК несе прогрес країнам, що розвиваються. З іншого боку, несуть негативний вплив на навколишнє середовище.

Перелік використаних джерел

1. Господарський кодекс України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
2. 100 найбільших приватних компаній України 2021 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://forbes.ua/ratings/100-naybilshikh-privatnikh-kompaniy-ukraini-2021-12102021-2580>
3. Суц О.П. Особливості правового становища транснаціональних корпорацій [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/29210/1/%d0%9e%d0%a1%d0%9e%d0%91%d0%9b%d0%98%d0%92%d0%9e%d0%a1%d0%a2%d0%86%20%d0%9f%d0%a0%d0%90%d0%92%d0%9e%d0%92%d0%9e%d0%93%d0%9e%20%d0%a1%d0%a2%d0%90%d0%9d%d0%9e%d0%92%d0%98%d0%a9%d0%90.pdf>

ПІДПРИЄМНИЦТВО В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Колосок Едуард Володимирович, асистент кафедри економічної теорії та підприємництва, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет, м. Дніпро, Україна

Eduard Kolosok, assistant teacher of the Department of economic theory and entrepreneurship, SHEI «Pryazovskyi State Technical University», Dnipro, Ukraine

E. Kolosok. Entrepreneurship in Ukraine during martial law: challenges and opportunities

Running a business is difficult under normal circumstances, but during martial law, the number of challenges faced by an entrepreneur increases. In this paper, we will explore the challenges and opportunities of entrepreneurship in Ukraine during martial law.

Колосок Е. В. Підприємництво в Україні під час воєнного стану: виклики та можливості

Ведення підприємницької діяльності складно за звичайних обставин, але під час воєнного стану збільшується кількість викликів які постають перед підприємцем. У цій роботі ми дослідимо виклики та можливості підприємництва в Україні під час воєнного стану.

Першою проблемою для підприємництва під час воєнного стану є скорочення споживчих витрат через економічну невизначеність і страх. Люди можуть вагатися витратити свої гроші, що може призвести до зниження попиту на товари та послуги. Іншою проблемою є обмежений доступ до капіталу, оскільки фінансові установи можуть бути обережними щодо кредитування. Це може ускладнити підприємцям відкриття або розширення свого бізнесу. Крім того, посилення політичної та соціальної нестабільності може призвести до збоїв у ланцюгах постачання та бізнес-операціях. Підприємці повинні бути готові до несподіваних викликів і мати плани на випадок непередбачених обставин.

З іншого боку, воєнний стан також може створити можливості для бізнесу. Наприклад, збільшення попиту на певні товари та послуги через зміни в поведінці споживачів. Під час кризи люди можуть віддати перевагу певним продуктам або послугам, таким як їжа, охорона здоров'я чи безпека. Уряд також може запропонувати стимули або підтримку підприємствам,

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»

які сприяють економічній стабільності. Підприємництво може сприяти створенню робочих місць та економічному зростанню, допомагаючи стабілізувати країну.

Підприємці повинні бути стійкими та здатними долати виклики воєнного стану. Диверсифікація продуктів або послуг для адаптації до мінливих потреб споживачів є важливою. Налагодження міцних відносин із постачальниками та партнерами для пом'якшення збоїв у ланцюжках поставок має вирішальне значення. Пошук альтернативних джерел капіталу, таких як краудфандинг або інвестори-ангели, може допомогти підприємцям подолати обмежений доступ до капіталу.

Однак воєнний стан може взагалі перешкодити підприємству. Власники бізнесу можуть вагатися щодо інвестування в політично нестабільному середовищі. Обмеження пересування та спілкування в умовах воєнного стану можуть ускладнити ведення бізнесу. Зосередженість на безпеці та стабільності може призвести до зменшення уваги до економічного розвитку. У таких ситуаціях підприємцям може знадобитися розглянути альтернативні бізнес-моделі чи локації.

Крім того, уряд може не надавати пріоритет підприємству під час воєнного стану. Уряд може виділяти ресурси на підтримку безпеки, а не на підтримку бізнесу. В умовах воєнного стану корупція може бути більш поширеною, що ускладнює процвітання малого бізнесу. Державних стимулів чи підтримки недостатньо для подолання труднощів ведення бізнесу під час воєнного стану. Підприємцям може знадобитися бути креативними та винахідливими, щоб подолати ці проблеми.

Під час воєнного стану підприємці можуть зіткнутися з етичними дилемами. Власники бізнесу можуть бути змушені підтримувати певні політичні фракції або приєднуватися до них. Власники бізнесу можуть бути змушені піти на компроміс із цінностями чи етикою, щоб вижити. Підприємцям може бути важко збалансувати потребу в прибутку з необхідністю зробити позитивний внесок у розвиток суспільства під час кризи. У таких ситуаціях підприємцям може знадобитися звернутися за порадою до консультантів або організацій з питань етики.

На завершення можна сказати, воєнний стан створює для підприємців як виклики, так і можливості. Підприємці повинні бути готові до несподіваних викликів, бути витривалими та адаптуватися. Уряд повинен надавати пріоритет підприємству для підтримки економічної стабільності та зростання. Підприємці також повинні враховувати етичні дилеми та шукати шляхи, щоб зробити позитивний внесок у суспільство. Керуючись підприємницькою діяльністю під час воєнного стану, підприємці можуть сприяти економічній стабільності та зростанню, допомагаючи стабілізувати країну.

СПЕЦИФІКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

[ORCID: 0000-0002-7750-9791](https://orcid.org/0000-0002-7750-9791)

[Scopus Author ID: 57217106014](https://scopus.com/authid/detail.url?authorID=57217106014)

Хаджинова Олена, виконувач обов'язків ректора ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», професор, д-р екон. наук, м. Дніпро, Україна

Щепка Олександр, аспірант, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Дніпро, Україна

Olena Khadzhyanova, Acting Rector of SHEI «Priazovskyi State Technical University», Professor, Doctor of Economic Sciences, Dnipro, Ukraine,

Oleksandr Shchepka, post graduate student, SHEI «Pryazovskyi State Technical University», Dnipro, Ukraine

O. Khadzhyanova, O. Shchepka. The specifics of ensuring economic security in the conditions of digitalization

The work considers specific aspects of ensuring the achievement of economic security in the conditions of digitalization. It is noted that the main strategic tasks of digital transformation in the concept of economic security of the enterprise are: creation of innovative development of the information security system, the field of information technology and electronic industry, etc.

Хаджинова О., Щепка О. Специфіка забезпечення економічної безпеки в умовах цифровізації

В роботі розглянуто специфічні аспекти забезпечення досягнення економічної безпеки в умовах цифровізації. Зазначено, що основними стратегічними задачами цифрової трансформації у концепції економічної безпеки підприємства є: створення інноваційного розвитку системи забезпечення інформаційної безпеки, галузі інформаційних технологій та електронної промисловості, тощо

Глобальна економічна система знаходиться на стадії активного формування і впровадження у всі сфери життя цифрових технологій. В умовах нової глобальної економічної реальності ведення бізнесу стає більш мобільним, відкриває доступ до нових фінансових ресурсів. Тим часом впровадження цифрових технологій тягне за собою виникнення ризиків і загроз, що перешкоджають підтримці економічної безпеки підприємств на необхідному рівні.

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»

Економічна безпека підприємства – стійкий стан та захищеність всіх компонентів і систем підприємства, спрямованих на забезпечення безперервного виробничого процесу та всіх бізнес-процесів підприємства, з метою прозорості функціонування, динамічного розвитку та просування концепції соціально відповідального бізнесу.

В умовах цифрової трансформації, що вимагає впровадження інформаційних технологій у всі бізнес-процеси підприємств, необхідно формувати та застосовувати нові інструменти в системі управління економічною безпекою підприємства.

Для забезпечення економічної безпеки підприємства мають використовуватись такі інструменти: інструменти управління (моніторинг підприємства щодо комплексної взаємодії підрозділів, кадрова політика, грамотне планування та постановка відповідних завдань та ін.); технічні інструменти (охорона, безпека інформації, удосконалення матеріально-технічної бази); фінансові інструменти (фінансовий моніторинг, управлінський облік та контроль, бюджетування, диверсифікація, страхування, хеджування та ін.).

Використання інструментарію дає можливість аналізу економічної безпеки підприємства, визначення можливих загроз, стабілізації економічної ситуації. Для вирішення будь-якої проблеми у конкретних умовах необхідно враховувати розмір підприємства, галузь, форми власності тощо.

Основними стратегічними задачами цифрової трансформації у концепції економічної безпеки підприємства є: створення інноваційного розвитку системи забезпечення інформаційної безпеки, галузі інформаційних технологій та електронної промисловості; створення та впровадження інформаційних технологій, що стійкі до різних видів загроз; підвищення захищеності інформаційної інфраструктури та стійкості її функціонування, розвиток механізмів виявлення та попередження інформаційних загроз та ліквідації наслідків їх прояву; вдосконалення методів та способів виробництва та безпечного застосування продукції, надання послуг на основі інформаційних технологій з використанням розробок, що відповідають вимогам безпеки.

Незважаючи на зусилля щодо розробки нових стратегій забезпечення економічної безпеки в умовах цифровізації, існує все ще є виклики, які потрібно вирішити. Відсутність стратегії управління змінами та складного програмного забезпечення та технологій [1] є одними з найбільших проблем, з якими стикаються організації, які перебувають на етапі цифрової трансформації. Крім того, існують глобальні виклики, які потребують вирішення. Конвенція про заборону біологічної та токсичної зброї, а також співробітництво в галузі розвитку та міжнародне партнерство [2] відіграють вирішальну роль у вирішенні цих викликів.

Таким чином, цифровізація має значний вплив на економічну безпеку, як позитивно, так і негативно. Для забезпечення економічної безпеки в умовах цифровізації важливо

Тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 25 – 26 травня 2023 р.)

розробити нові стратегії, які збалансують переваги та ризики цифровізації. Ці стратегії мають передбачати узгоджене використання цифрових технологій, зміцнення зв'язків між цифровим урядом і широкою громадськістю, а також вирішення глобальних проблем. Незважаючи на виклики, які виникають у забезпеченні економічної безпеки в умовах цифровізації, важливо продовжувати зусилля для забезпечення переваг безпечного цифрового середовища.

Перелік використаних джерел

1. Critical Digital Transformation Challenges to Overcome. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://whatfix.com/blog/digital-transformation-challenges/>
2. Hiroshima Leaders' Communiqué. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.whitehouse.gov/>

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»

КРЕАТИВНІСТЬ МИСЛЕННЯ ЯК ЗАПОРУКА ПРИЙНЯТТЯ

НЕСТАНДАРТНИХ БІЗНЕС – РІШЕНЬ

[ORCID: 0000-0001-6014-9999](https://orcid.org/0000-0001-6014-9999)

[Scopus Author ID: 58185724000](https://scopus.com/authid/detail.url?authorID=58185724000)

Капранова Лариса, завідувач кафедри економічної теорії та підприємництва, доцент, канд. екон., наук, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Дніпро, Україна

Larysa Kapranova, Head of the Department of Economic Theory and Entrepreneurship, Associate Professor, Candidate of economic sciences, SHEI «Priazovskyi State Technical University», Dnipro, Ukraine

L. Kapranova. Creativity of thinking as a key to making non-standard business decisions

This paper explores the importance of creative thinking in the adoption of non-standard business and suggests strategies for fostering creativity in the workplace.

Капранова Л. Креативність мислення як запорука прийняття нестандартних бізнес – рішень

У цій роботі досліджується важливість креативного мислення для сприйняття нестандартного бізнесу та запропоновано стратегії сприяння креативності на робочому місці.

Світ бізнесу постійно розвивається та змінюється, нові ідеї та інновації представлені швидкими темпами. Щоб досягти успіху в цьому швидкоплинному середовищі, підприємства повинні вміти мислити творчо та адаптуватися до мінливих ситуацій. Важливість креативності в бізнесі неможливо переоцінити, оскільки вона не тільки бореться зі стагнацією, але й сприяє зростанню та інноваціям.

Нестандартне мислення — це концепція, яку широко охоплюють підприємці та бізнес-лідери в усьому світі. Це передбачає відхід від традиційних моделей мислення та пошук нових і нетрадиційних підходів до вирішення проблем і створення цінності. У світі бізнесу нестандартне мислення є важливим для підприємців, які хочуть створити нетрадиційний бізнес, який може процвітати на сучасному конкурентному ринку. У цьому есе

розглядатиметься концепція нестандартного мислення в бізнесі, переваги створення нетрадиційного бізнесу, а також стратегії для його створення та розширення.

Нестандартне мислення в бізнесі означає здатність підходити до проблем і можливостей у нетрадиційним способом. Це передбачає відхід від звичайних моделей мислення та дослідження нових і нетрадиційних підходів до вирішення проблем і створення цінності. Прикладами успішного нетрадиційного бізнесу є Airbnb, Uber і Tesla. Ці підприємства зруйнували традиційні галузі та створили нові ринки, пропонуючи інноваційні продукти та послуги, які задовольняють незадоволені потреби. Креативність та інновації є важливими для розробки нетрадиційних бізнес-ідей, оскільки вони дають змогу підприємцям виявляти нові можливості та створювати унікальні ціннісні пропозиції, які відрізняють їхній бізнес від конкурентів.

Створення нетрадиційного бізнесу має кілька переваг. Однією з найбільш значущих переваг є зниження конкуренції. Нетрадиційні підприємства часто працюють у ринкових нішах, які не обслуговуються традиційними підприємствами, що дає їм конкурентну перевагу. Це може призвести до вищої норми прибутку та більш сталої бізнес-моделі. Крім того, нетрадиційні підприємства мають можливість створити унікальний бренд, який виділяє їх серед конкурентів. Це може бути значною перевагою на переповненому ринку, оскільки може допомогти підприємствам залучити та утримати клієнтів.

Створення та масштабування нетрадиційного бізнесу вимагає іншого підходу, ніж традиційний бізнес. Однією зі стратегій є проведення дослідження ринку для виявлення незадоволених потреб і можливостей. Це може допомогти підприємцям розробити унікальні ціннісні пропозиції, які відрізнятимуть їхній бізнес від конкурентів. Інша стратегія полягає в створенні сильної команди з різними навичками та перспективами. Це може допомогти підприємствам по-новому поглянути на вирішення проблем і створити інноваційні рішення. Нарешті, створення сильної ідентичності бренду та маркетингової стратегії має важливе значення для створення та масштабування нетрадиційного бізнесу. Це може допомогти підприємствам залучати й утримувати клієнтів і створювати лояльну клієнтську базу.

На завершення, нестандартне мислення є важливим для підприємців, які хочуть заснувати нетрадиційний бізнес, який може процвітати на сучасному конкурентному ринку. Відмовляючись від традиційних моделей мислення та досліджуючи нові та нестандартні підходи до вирішення проблем і створення цінності, підприємці можуть визначити нові можливості та створити унікальні ціннісні пропозиції, які відрізнятимуть їхній бізнес від конкурентів. Створення та масштабування нетрадиційного бізнесу вимагає іншого підходу, ніж традиційний бізнес, але переваги зниження конкуренції, вищої норми прибутку та унікальної ідентифікації бренду роблять це вартим зусилля. Дотримуючись стратегій,

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»

викладених у цьому есе, підприємці можуть заснувати та розширити нетрадиційний бізнес, який може процвітати на сучасному конкурентному ринку.

Перелік використаних джерел

1. Changes in the Nature of Work and Its Organization. (2017) . [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://nap.nationalacademies.org/read/24649/chapter/6>
2. Organizational Change: 8 Reasons Why People Resist Change. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://managementisajourney.com/>
3. Policy Statement on Abusive Acts or Practices. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.consumerfinance.gov/>
4. Things You Can Do To Promote Creativity. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.opencolleges.edu.au/>

ВПЛИВ КРЕАТИВНОЇ ЕКОНОМІКИ НА АКТИВНІСТЬ СЕКТОРІВ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ.

[ORCID: 0000-0002-6657-933X](#)

[Scopus Author ID: 8925387300](#)

[ORCID: 0009-0001-8753-2792](#)

Колосок Валерія, завідувачка кафедри транспортного менеджменту і логістики, професор, д-р екон. наук, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Дніпро, Україна

Колосок Едуард, аспірант, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Дніпро, Україна

Valeriia Kolosok, Head of the Department of Transport Management and Logistics, Professor, Doctor of Economic Sciences, SHEI «Pryazovskyi State Technical University», Dnipro, Ukraine

Eduard Kolosok, post graduate student, SHEI «Pryazovskyi State Technical University», Dnipro, Ukraine

V. Kolosok, E. Kolosok. The influence of the creative economy on the activity of business sectors in Ukraine.

Analysis and generalization of the main driving factors of the creative economy for the development of business sectors of Ukraine.

Колосок В., Колосок Е. Вплив креативної економіки на активність секторів бізнесу в Україні.

Виконані аналіз та узагальнення основних рушійних факторів впливу креативної економіки на розвиток бізнес - секторів України

Креативна економіка є однією з найбільш актуальних тем у галузі бізнесу у 21 столітті. Вона розвинулась як економічна система, яка базується на створенні, виробництві та розповсюдженні креативних продуктів та послуг [1]. Фактори, що сприяють зростанню креативної економіки, включають збільшення кількості людей з високим рівнем освіти, збільшення доступного часу та збільшення кількості вільних ринків [2]. Україна також активно розвиває креативні індустрії, такі як мода, дизайн, архітектура, інтернет-реклама та інші.

Концепція емоційної економіки стає все більш актуальною в 21 столітті через зміни в поведінці споживачів. Емоційна економіка стосується вивчення того, як емоції впливають на

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»

економічні рішення та поведінку. Це передбачає розуміння емоційних аспектів поведінки споживачів і того, як вони впливають на рішення про покупку [1]. Емоційна економія є важливою мірою для компаній і маркетологів, які хочуть ефективно впливати на поведінку споживачів і стимулювати продажі.

Емоції відіграють значну роль у поведінці споживача. Споживачі часто приймають рішення про покупку на основі того, як продукт або послуга викликають у них відчуття, а не виключно на їх функціональних характеристиках. Наприклад, споживач може обрати певну марку одягу тому, що вона дає йому почуватися впевнено та стильно, а не через її якість чи ціну [1]. Розуміння емоційних аспектів поведінки споживачів має важливе значення для компаній, які хочуть створювати ефективні маркетингові кампанії та будувати міцні стосунки зі своїми клієнтами.

Емоційна економія проявляється в різних практичних прикладах. Наприклад, компанії використовують емоційні заклики в рекламі, щоб зв'язатися зі своєю цільовою аудиторією та вплинути на її поведінку. Емоційні заклики можуть включати використання гумору, ностальгії чи страху для створення емоційної реакції споживачів і впливу на прийняття ними рішень [1]. Крім того, компанії можуть використовувати емоційні стратегії ціноутворення, такі як встановлення ціни на продукти в 9,99 доларів США замість 10,00 доларів США, щоб створити уявлення про цінність і вплинути на рішення про покупку. Загалом, розуміння ролі емоцій у поведінці споживачів має важливе значення для компаній, які хочуть досягти успіху в економіці 21 століття.

Відповідні сектори бізнесу в креативній економіці. Креативна економіка – це сектор, що швидко розвивається у 21 столітті, охоплюючи низку галузей, що базуються на знаннях, творчості, інноваціях і технологіях [1]. Одним із найбільш актуальних бізнес-секторів у креативній економіці є технології та інновації. Розробка нових технологій та інноваційних продуктів стала рушійною силою економічного зростання та конкурентоспроможності в багатьох країнах. Креативну економіку також посилив розвиток електронної комерції, яка розширила масштаби творчого бізнесу [4]. У результаті технології та інновації стали важливими компонентами креативної економіки, стимулюючи зростання та створюючи нові можливості як для компаній, так і для окремих людей.

Іншим важливим сектором креативної економіки є медіа та розваги. Зростання соціальних медіа, онлайн-реклами та потокових послуг створило нові можливості для бізнесу в цьому секторі [4]. Медіа та індустрія розваг охоплює широкий спектр сфер, включаючи рекламу, музику, кіно та ІТ [2]. Цей сектор також характеризується розвитком нових технологій та інноваційних продуктів, які сприяли зростанню креативної економіки [4]. У результаті медіа

та індустрія розваг є важливою складовою креативної економіки, що стимулює зростання та створює нові можливості для компаній і окремих людей.

Мода та дизайн також є важливими секторами креативної економіки. Індустрія моди, зокрема, стала основним учасником світової економіки, щороку приносячи мільярди доларів доходу [5]. Індустрія дизайну охоплює широкий спектр сфер, включаючи архітектуру, дизайн інтер'єру та дизайн продуктів. Креативна економіка надала нові можливості для компаній у секторах моди та дизайну, дозволивши їм охопити нову аудиторію та розширити свої ринки. У результаті мода та дизайн стали важливими компонентами креативної економіки, стимулюючи зростання та створюючи нові можливості для компаній та окремих людей.

Креативна економіка має великий потенціал для розвитку в Україні та інших країнах. Вона може стати одним із факторів інклюзивного та сталого розвитку, підкреслюючи важливість культури та креативних секторів економіки [3]. Крім того, розвиток креативної економіки може мати позитивний вплив на інші галузі економіки, зокрема на туризм, експорт та інновації.

Креативна економіка поєднує в своїх інституціях не тільки традиційні креативні індустрії, але й науково-дослідну діяльність, освіту, моду, інженерію та інші сектори бізнесу, виробництва та послуг. Зростання креативної економіки може сприяти вирішенню ряду соціально-економічних проблем, таких як безробіття та нерівність. Таким чином, креативна економіка є вагомим сектором бізнесу в 21 столітті, який має великий потенціал для розвитку та позитивного впливу на суспільство в цілому.

Перелік використаних джерел

1. Розпорядження КМУ № 265-р від 24.04.2019 «Про затвердження видів економічної діяльності, які належать до креативних індустрій». zakon.rada.gov.ua (українська).
2. Ніколаєва. О., Онопрієнко. А. (2021). "Креативні індустрії: вплив на розвиток економіки України" (українська). Київ. с. 111..
3. Теорія споживчої поведінки в трактуванні маркетингу: [монографія] / Неізнана О. В., Скринько Н. В. – ДонНУЕТ, 2016. – 216с.
4. Фарінья, Кристина. Розвиток креативних та культурних індустрій в Україні. [Електроний ресурс] Режим доступу: http://www.culturepartnership.eu/upload/editor/2017/Research/Creative%20Industries%20Report%20for%20Ukraine_UA.pdf
5. «Внесок креативних індустрій до економіки ЄС з точки зору ВВП та робочих місць» (2014 р.), Tera Consultants. [Електроний ресурс] Режим доступу: <http://www.teraconsultants.fr/en/issues/The-Economic-Contribution-of-the-CreativeIndustries-to-EU-in-GDP-and-Employment>

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»
**ВИКОРИСТАННЯ НОВИХ МАРКЕТИНГОВИХ СТРАТЕГІЙ ПІДПРИЄМСТВАМИ
В СУЧАСНИХ УМОВАХ**

[ORCID: 0000-0003-2185-178X](https://orcid.org/0000-0003-2185-178X)

Кравченко Марина, доцент кафедри транспортного менеджменту і логістики, канд. екон. наук, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Дніпро, Україна

Maryna Kravchenko, Associate Professor of the Department of Transport management and logistics Candidate of economic sciences, SHEI «Pryazovskyi State Technical University», Dnipro, Ukraine

M. Krachenko. Use of new marketing strategies by enterprises in modern conditions

The study is devoted to the determination of new forms of formation of propaganda strategies by enterprises in the modern conditions of the introduction of martial law in the country.

Кравченко М. Використання нових маркетингових стратегій підприємствами в сучасних умовах

Дослідження присвячено визначенню нових форм формування маркетингових стратегій підприємствами в сучасних умовах запровадження військового стану в країні.

Розробка окремої бізнес-стратегії є дуже важливим елементом загальної стратегії підприємства. Завдяки їй можна поглиблено аналізувати діяльність фірми та виявити усі сильні та слабкі сторони, а це приведе до підвищення ефективності управління та кращої роботи підприємства загалом [1].

Ефективність маркетингової стратегії безпосередньо залежить від якості інформації, на базі якої вона розробляється. Маркетингова стратегія може бути якісно розроблена на основі аналізу ефективності виробництва, збуту, фінансової діяльності підприємства, оцінки інвестиційної привабливості підприємства і конкурентів, комплексного аналізу конкуренції, аналізу попиту по сегментам, оцінки рівня державного втручання в галузі, аналізу положення галузі, перспектив розвитку[2].

Процес суспільних перетворень відбувається настільки стрімко, що маркетингові концепції, стратегії, підходи та інструменти, які були успішними ще кілька років тому назад, стають неефективними або непридатними для просування товарів чи послуг у сучасній економіці. На часі є вироблення нових стратегічних підходів у маркетинговій діяльності, які б

відрізнялися високою адаптивністю та ефективністю. З'являються нові акценти у самому понятті маркетингової стратегії.

Підприємства активно шукають нові стимули маркетингової політики, які б призвели до успіху у продажі своєї продукції та послуг. Наразі використання підприємствами стандартних маркетингових стратегій не може гарантувати успіх у продажу та просуванні товарів і послуг. У зв'язку з тим, що поведінка споживачів кардинально змінилась в умовах запровадження карантинних заходів, а також у зв'язку з веденням воєнних дій на території України геть усі підприємства мусять використовувати нові інноваційні маркетингові технології.

Маркетингові стратегії базуються на інноваціях в маркетингу. Стратегічні напрями емоційного маркетингу та нейромаркетингу, які стабільно набирають позиції у світі, стають все актуальнішими[3].

Незважаючи на те, що інструменти та стратегії інтернет-маркетингу дуже швидко поширюються, проте живе спілкування з клієнтами та покупцями все ще тримає пріоритетні позиції у маркетингу. В реальних умовах діяльності підприємства застосовується мікс маркетингових стратегій, в залежності від ситуації, а також завдань, які потрібно вирішити. Завдання сучасної маркетингової стратегії – бути у більш тісному зв'язку із реальними та потенційними клієнтами та покупцями, бути більш привабливими для споживачів, відкритими та зрозумілими [3]

На сьогоднішній день будь-яким підприємствам, а особливо тим, які змогли переміститись з окупованих територій необхідно формувати кардинально нові маркетингові стратегії з урахуванням умов існування. Такими стратегіями та інструментами їх здійснення можуть стати наступні:

1. Нейромаркетинг є сучасним і доволі ефективним методом просування в усьому світі. Він передбачає застосування методів неврології, які дають змогу визначити особливості споживчої поведінки людини у відповідь на різноманітні маркетингові стимули. Така стратегія несе в собі використання технології виміру активності мозку людини; візуалізації; сканування; технології відстеження реакції людини та рекламу, продукти, послуги [4].

2. Івент-маркетинг. Ця стратегія направлена на фокусування уваги потенційних покупців або клієнтів на просуванні продуктів або послуг через різні івент-заходи. Сьогодні івент-маркетинг входить до комплексу маркетингових комунікацій, який умовно можна назвати емоційний містком, що орієнтований на встановлення двосторонніх взаємовідносин з цільовою аудиторією на довготривалій перспективі. Стратегія організації і проведення івенту направлена на формування у цільової аудиторії позитивного ставлення до бренду і

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»

відрізняється своєю оригінальністю, як результат, івент-заходи не викликають звикання і мають більш ефективний вплив на аудиторію, ніж традиційні рекламні інструменти [5].

3. Емоційний маркетинг. Демонстрація поведінки щастя як протиставлення економічному спаду та стагнації. Тема добробуту, здорового способу життя як формування відчуття стабільності та щастя. Тема формування позитивних людських емоцій застосовується при рекламі або просуванню великого переліку товарів та послуг.

4. Інтернет-маркетинг. Реалізуючи таку стратегію доцільно використовувати наступні маркетингові інструменти: пошукова оптимізація (просування -SEO); контекстна реклама (SEA, PPC-реклама); інтерактивна реклама; просування таргетированої реклами через соціальні мережі та інтернет канали; вірусний інтернет-маркетинг.

5. Контент-маркетинг. Для реалізації такої стратегії необхідно використовувати нові форми та підходи до реалізації, а саме: статті, сайти, фото, відео, блоги, смс-розсилка, електронні книги, друкована продукція, гейміфікація; контент-продукти; презентації; коучинг-програми; бази знань, інтернет-форуми; довідкові ресурси тощо. [3]

Будь-яка стратегія залежить від виду підприємства. Якщо розглядати транспортно-логістичну інфраструктуру та підприємства, що її підтримують, то необхідно відзначити, що функціонування таких підприємств в умовах запровадження військового стану в країні застало суттєвих змін. Це стосується переліку напрямів діяльності компаній, пошуку потенційних компаньйонів, а також ринків збуту продукції. Тому для таких підприємств, які перемістились в інші регіони необхідно у найкоротші строки змінити свої маркетингові стратегії. Вирішення цієї проблеми пропонується починати з питання яке лежить на поверхні: дослідження сайтів своїх компаній та виділення слабких та сильних його сторін. Після аналізу рекомендується вибрати одну з маркетингових стратегій, наприклад, застосування таргетованої реклами через соціальні мережі. При формуванні маркетингової стратегії просування послуг до споживачів доцільно використовувати сучасні інструменти налаштування таргетованої реклами через соціальні мережі.

Таким чином, процес стратегічного планування є інструментом, що допомагає в прийнятті управлінських рішень. Його завдання – забезпечити нововведення і зміни в організації достатньою мірою. Маркетингова стратегія змушує організацію оцінювати свої сильні і слабкі сторони з погляду конкурентів, можливості і загрози в навколишньому середовищі. Цей план визначає альтернативні дії або комбінації дій, які може зробити організація.

Перелік використаних джерел

1. А. Кузьменко. ПРОЦЕС РОЗРОБКИ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/348>
2. Кобець Д.Л. Теоретичні підходи до формування маркетингової стратегії на підприємствах / Д.Л. Кобець // Економіка і суспільство. – 2017. – № 13. – С. 502-506. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://economyandsociety.in.ua/journals/13_ukr/82.pdf
3. Петрова І.Л., Лойко Є.М. МЕТОДИЧНИЙ ЗАСАДИ РОЗРОБКИ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА / І.Л. Петрова, Є.М. Лойко // Вчені записки Університету «КРОК». – №1 (65). – 2022. – С. 95-104. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://snku.krok.edu.ua/vcheni-zapiski-universitetu-krok/article/view/486>
4. Курбан С.О. НЕЙРОМАРКЕТИНГ: ІСТОРИЯ, НАПРЯМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ / С.О. Курбан // Інтегровані комунікації. – 2017. – С. 21-27. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://intcom.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/59/42>
5. Мунтян І.В. Event-маркетинг в системі маркетингових комунікацій України / І.В. Мунтян, О.В. Князева, Р.Р. Значек // Економіка та суспільство. – 2021. – №28. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/534/512/>

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»

Зміст

<i>O. Khadzhyanova, S. Salo, Formation of the company's strategy in the conditions of the new digital reality.</i>	2
<i>Хаджинова О., Сало С. Формування стратегії підприємства в умовах нової цифрової реальності</i>	2
<i>G. Giguashvili, A.Sadagashvili. Liberalization of the electricity market in Georgia: problems and prospects</i>	5
<i>Г.Гігуашвілі, А.Садагашвілі. Лібералізація ринку електроенергії в Грузії: проблеми та перспективи.</i>	5
<i>A. Marchenko. Research of the impact of the digital technologies' introduction on the assortment policy in retail trade.</i>	10
<i>Марченко А. Дослідження впливу впровадження цифрових технологій на асортиментну політику в роздрібній торгівлі.</i>	10
<i>M. Tymoshenko. Regarding the banking crisis of 2023.</i>	13
<i>Тимошенко М. В. Щодо банківської кризи 2023.</i>	13
<i>O. Amelnytska. The current state of innovation processes in Ukraine.</i>	16
<i>Амельницька О. Сучасний стан інноваційних процесів в Україні.</i>	16
<i>N. Solidor, A. Bahatska. Ways to improve the competitiveness of Ukrainian electricity companies.</i>	19
<i>Солідор Н., Багацька А. Шляхи підвищення конкурентоспроможності електроенергетичних підприємств України.</i>	19
<i>N. Solidor, Yev. Kovalenko. The mechanism and tools for implementing the HACCP risk management methodology in the food industry of Ukraine.</i>	22
<i>Солідор Н., Коваленко Є. Механізм та інструменти впровадження методики ризик-менеджменту «НАССР» на підприємствах харчової галузі України.</i>	22
<i>V. Diatlova. Sustainable innovative development of Ukraine at the state, regional and local levels.</i>	25
<i>В. Дятлова. Сталій інноваційний розвиток України на державному, регіональному та місцевому рівнях</i>	25
<i>O. Amelnytska, A. Motos. Components of the strategic management system at enterprises.</i>	29
<i>Амельницька О., Мотос А. Складники системи стратегічного управління на підприємствах.</i>	29
<i>O.Amelnytska, D. Avvakumov. Methods of evaluating corporate culture at the enterprise in the conditions of European integration.</i>	32
<i>Амельницька О., Аввакумов Д. Методи оцінювання корпоративної культури на підприємстві в умовах євроінтеграції.</i>	32
<i>O. Amelnytska, K. Kolibaba. Problems of developing the personnel potential of the enterprise.</i>	35
<i>Амельницька О., Колібаба К. Проблеми розвитку кадрового потенціалу підприємства.</i>	35
<i>O. Amelnytska, V. Yancheva. Application of logistics management in energy supply companies.</i>	38
<i>Амельницька О., Янчева В. Застосування логістичного менеджменту в енергопостачальних компаніях.</i>	38

<i>H. Doroshkevych. Activities of ukrainian small business companies in the energy sector crisis.</i>	41
Дорошкевич Г. Діяльність українських компаній малого бізнесу в умовах кризи енергетичного сектору.	41
<i>H. Muterko Evaluation of human resources as a key officer of effective personnel management of industrial enterprise.</i>	43
Мутерко Г.М. Оцінювання кадрового потенціалу як ключовий чинник ефективного управління персоналом промислового підприємства.	43
<i>E. Kamyshnykova, I. Romashko. The labor market in Ukraine in wartime.</i>	46
Камишнікова Е., Ромашко І. Ринок праці України в умовах війни.	46
<i>A. Komarov. Problems of Investment Attractiveness of the Regions of Ukraine.</i>	49
Комаров А.С. «Проблеми інвестиційної привабливості регіонів України».	49
<i>T. Gorokhova. Using ChatGpt in business processes: prospects and challenges.</i>	52
Горохова Т. В. Використання ChatGpt у процесах ведення бізнесу: перспективи та виклики.	52
<i>V. Makhinko, Development of social enterprise in EU countries</i>	55
Махінько В.Я. Розвиток соціального підприємства в країнах ЄС.	55
<i>N. Potapova. Specifics of Information Market Developments in the Conditions of the Formation of Information Society.</i>	58
Потапова Н.М. Особливості розвитку інформаційного ринку за умов формування інформаційного суспільства.	58
<i>O.Zakharova, M.Loguntsov. Theoretical aspects of work motivation at the enterprise under conditions of external influences.</i>	61
Захарова О., Логунцов М. Теоретичні аспекти мотивації праці на підприємстві в умовах зовнішніх впливів.	61
<i>A. Yankovets. Modern directions of fintech company development in wartime conditions.</i>	64
Янковець А. Сучасні напрямки розвитку fintech компанії в умовах воєнного часу.	64
<i>O. Shpatakova, I. Romashko, Y. Kryklyva. Energy efficiency and assessment of the formation of the cost of electricity</i>	67
Шпатакова О. Л., Ромашко І. С., Криклива Є. Ю. Енергоефективність та оцінка формування вартості електроенергії.	67
<i>P. Netsko. Fundamentals of managing relations with stakeholders of an international payment institution.</i>	70
Нецько П.С. Основи управління відносинами зі стейкхолдерами міжнародної платіжної установи.	70
<i>O. Amelnytska, A. Podobiedova. Methodological principles of assessing the competitiveness of the enterprise.</i>	73
О. Амелницька, А. Подобєдова. Методичні засади оцінки конкурентоспроможності підприємства.	73
<i>Ž. Simanavičienė, P. Burak. Impact of economic security on economic growth of EU countries.</i>	77
Сіманавічене Ж., Бурак П. Вплив економічної безпеки на економічне зростання країн ЄС.	77

«Євроінтеграційний вектор сталого розвитку України, як напрям забезпечення економічної безпеки держави в контексті геополітичної ситуації»

<i>Yu. Diatlova. Economic security of Ukraine's financial system: methodological approach to research.</i>	79
<i>Ю. Дятлова. Економічна безпека фінансової системи України: методологічний підхід до дослідження.</i>	79
<i>O. Laktionova, Environmental taxation in the context of the European integration vector of development of Ukraine</i>	82
<i>Лактіонова О. Екологічне оподаткування в умовах євроінтеграційного вектора розвитку України</i>	82
<i>M. Kapranov. The influence of TNCs on the world economy.</i>	86
<i>Капранов М. А. Вплив ТНК на світову економіку.</i>	86
<i>E. Kolosok. Entrepreneurship in Ukraine during martial law: challenges and opportunities</i>	89
<i>Колосок Е. В. Підприємництво в Україні під час воєнного стану: виклики та можливості...</i>	89
<i>O. Khadzhyanova, O. Shchepka. The specifics of ensuring economic security in the conditions of digitalization</i>	91
<i>Хаджинова О., Щепка О. Специфіка забезпечення економічної безпеки в умовах цифровізації</i>	91
<i>L. Kapranova. Creativity of thinking as a key to making non-standard business decisions</i>	94
<i>Капранова Л. Креативність мислення як запорука прийняття нестандартних бізнес – рішень</i>	94
<i>V. Kolosok, E. Kolosok. The influence of the creative economy on the activity of business sectors in Ukraine.</i>	97
<i>Колосок В., Колосок Е. Вплив креативної економіки на активність секторів бізнесу в Україні.</i>	97
<i>M. Krachenko. Use of new marketing strategies by enterprises in modern conditions</i>	100
<i>Кравченко М. Використання нових маркетингових стратегій підприємствами в сучасних умовах</i>	100

Підписано до друку 25.05.2023 року Формат 60x90/8. Папір типографський. Офсетний друк. Умовн. друк. арк. 4,74 Тираж 100 прим. Замовлення № 26а

Видавництво ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет» Адреса редакції збірника: ДВНЗ «ПДТУ», вул. Гоголя, 29, ауд. 314; м.Дніпро; 49000, Україна Address: PSTU, St. Gogolya, 29, aud. 314; city of Dnipro; 49000, Ukraine.
Електронна адреса редакції збірника (e-mail): econom.pdtu@gmail.com